

Гласник

ИНЖЕЊЕРСКЕ КОМОРЕ СРБИЈЕ

КРУПАН ПЛАН

ПРОФЕСОР ГОЈКО НЕНАДИЋ –
ЧЕТВРТИ ДОБИТНИК НАГРАДЕ
ЗА ЖИВОТНО ДЕЛО

**Важно је
уживати у оном
што се ради**

странице: 8-11

КОНКУРСИ

КОНКУРС ЗА ПОБОЉШАЊЕ
НАЧИНА ИЗГРАДЊЕ СТАМБЕНИХ
ОБЈЕКТА НА СЕЛУ

**„Лепа Србија“
тражи велики
ангажман**

странице: 29-31

РЕГИОНИ

ТРЕЋИ ДАНИ КОМОРЕ НА
ВЛАСИНСКОМ ЛЕТУ 2010.

**Развојни
програми
југоистока
Србије**

странице: 47-49

**ПРОФЕСОР ДР ДРАГОСЛАВ ШУМАРАЦ,
ПРЕДСЕДНИК ИНЖЕЊЕРСКЕ КОМОРЕ СРБИЈЕ**

Коначно у сопственој кући

Поштоване колегинице и колеге инжењери,

Велика ми је част и задовољство да вас обавестим да је купљен пословни простор у власништву Инжењерске коморе Србије! Разматрајући неколико понуда и размишљајући у складу са вашим, драги инжењери, и нашим потребама, а у циљу задовољења истих, као и ефикасног и савременог пословања, одлучили смо се за простор који се налази у Београду – **адреса: Војводе Мишића број 37 на II спрату. Честитам свима вама на простору који сви ми чланови ИКС сада имамо.**

Пословни простор се простире на 665 метара квадратних и биће искоришћен за изградњу учионица/сала, које ће се користити за организовање полагања стручног испита и разних облика стручног усавршавања као што су предавања, курсеви, трибине и слично, сале за одржавање састанака и седница, затим канцеларије за наше љубазно особље које нам свима пружа административно-техничку подршку и осталих просторија.

На сајт Коморе www.ingkomora.rs поставили смо Одлуке Управног одбора Коморе у вези са прибављањем пословног простора – понуде, уговоре – које можете погледати у сваком тренутку.

Морам да напоменем да ћемо у наредном периоду наставити са активностима у вези са прибављањем пословног простора у власништву регионалних центара Инжењерске коморе Србије.

У протекла три месеца реализовали смо бројне активности, од којих ћу, поред куповине пословног простора, издвојити најзначајније.

Од 11. до 13. јуна 2010. године у Ивањици је по трећи пут организован годишњи скуп Матичне секције урбаниста “Форум урбанум – сајам урбанизма”. На скупу је одржано 28 предавања из области урбанизма, која су била веома посећена од стране наших инжењера, посебно архитеката.

Прославили смо 7 година постојања наше Коморе, 14. јуна 2010. године у хотелу Президент у Ковилову, и уручили овогодишње награде најистакнутијим инжењерима, тако да ћете у овом броју читати и о њима, њиховом раду и достигнућима. Награду за животно дело добио је проф. Гојко Ненадић. За изузетно достигнуће у струци из делатности чланова Коморе награде су уручене Горану Миловановићу, дипл. грађ. инж., као одговорном извођачу радова на пројекту „Обнова дела комплекса торња на Авали“, др Игору Марићу, дипл. инж. арх., у домену урбанизма и др Саши Милијићу, дипл. просторном планеру, за руковођење изградом Просторних планова подручја посебне намене: Парка природе и туристичке регије Стара планина, Националног парка Копаоник,

Слива водоакмулације „Стуборовни“ и инфраструктурног коридора аутопута Е-75, деоница Београд–Ниш.

Две награде за изузетне резултате на почетку стручне каријере уручене су Ивану Тлачинцу, дипл. инж. ел., за велики број успешних пројеката у чијој је реализацији и извођењу учествовао, и Дарији Бањанин, дипл. инж. арх. и Горани Ристовић, дипл. инж. арх., за значајан успех који су постигле у раду на вођењу и сарадњи са тимовима стручњака у домену урбанистичког планирања. Увек сам истицао да је за Комору много важнија награда него за награђене. Награђени су понос Коморе и свих нас, њених чланова.

Ради подсећања, први стручни испит у организацији Коморе одржаће се у новембру 2010. године. Детаљније информације можете погледати на нашем сајту.

Одлуком о измени и допуни Одлуке о поступку доделе награда Инжењерске коморе Србије, омогућили смо доделу повеће Коморе установама, институцијама и другим организацијама, као признање и захвалност за значајан допринос остваривању циљева и задатака Коморе. Прву Повељу уручили смо Факултету техничких наука у Новом Саду, на прослави коју су организовали поводом 50 година постојања 15. јуна 2010. године. Припала ми је част да том приликом, испред Коморе, примим Повељу за изузетан допринос развоју Факултета техничких наука.

Заједно са господином Александром Леком, чланом Комисије за међународну сарадњу, присуствовао сам прослави „150 година од увођења звања цивилног инжењера“ (“150 years of Zivlengenieur”), која је одржана 17. и 18. јуна ове године у Бечу, а коју је организовала Аустријска савезна комора архитеката и саветодавних инжењера.

Управни одбор Инжењерске коморе Србије је на 17. редовној седници, одржаној 8. јула 2010. године, усвојио Извештај жирија о резултатима Општег јавног анонимног конкурса за побољшање начина и технологије изградње стамбених објеката у селима Србије под називом „Лепа Србија“. О награђенима можете прочитати у овом броју Гласника.

У оквиру скупа “Дани Коморе на Власинском легу”, у Сурдулици је 10. јула 2010. одржан округли сто на тему “Регионална сарадња инжењерских комора Југоисточне Европе“ (са подтемама: Међусобно признавање лиценци, Болоњска декларација и Ценовник услуга), а у организацији регионалних одбора подсекције дипломираних грађевинских инжењера, матичних секција пројектаната и извођача радова Регионалног центра Ниш. Округлом столу су присуствовали представници инжењерских комора Бугарске, Македоније и Црне Горе.

На насловној страни:
Пројекат пословног стамбеног комплекса
„Два краља“ чији је аутор др Игор Марић
са сарадницима, добитник Годишње
награде ИКС

Исправка

У прошлом броју „Гласника“ у рубрици КРУПАН ПЛАН, погрешили смо код имена госта-саговорника: писало је Братислав Стојков, а требало је да буде Борислав Стојков, директор Републичке агенције за просторно планирање. Извињавамо се директору Стојкову и читаоцима.

БРОЈЧАНО СТАЊЕ ЧЛАНСТВА 14. СЕПТЕМБАР 2010.	
Укупан број чланова Коморе	22.404
Број издатих лиценци за одговорног планера	150
Број издатих лиценци за одговорног урбанисту	1.207
Број издатих лиценци за одговорног пројектанта	18.931
Број издатих лиценци за одговорног извођача радова:	16.398
лица са високом стручном спремом	14.945
лица са вишом стручном спремом	1.453
УКУПАН БРОЈ ИЗДАТИХ ЛИЦЕНЦИ	36.686

ISSN 1452 - 3477 Инжењерска комора Србије је основана Законом о планирању и изградњи („Службени гласник РС.“ бр. 47/2003) ради унапређења услова за обављање стручних послова у области просторног и урбанистичког планирања, пројектовања, изградње објеката и других области значајних за планирање и изградњу

СIP - Каталогизација у публикацији Народне библиотеке Србије, Београд • Гласник Инжењерске коморе Србије • COBISS SR-ID • Број 20
• Година V • септембар 2010. • Излази четири пута годишње • Адреса редакције: Булевар војводе Мишића бр. 37. • E-mail: info@ingkomora.rs; www.ingkomora.rs • Редакција: др Драгослав Шумарац, главни и одговорни уредник; мр Тихомир Обрадовић, заменик главног уредника; Радош О. Драгутиновић, одговорни уредник; Милана Миловић, секретар редакције; Драган Ерцег, графички уредник; Драгана Петровић, лектор и коректор; Тодор Предраговић, фоторепортер • Жиро рачун ИКС: 160-40916-33
• Тираж: 22.500 примерака • Овај број „Гласника“ штампан је септембра 2010. године • Штамп: Ротографија - Суботица.

Председник Шумарац академик EAS-а

Професор др Драгослав Шумарац, председник Инжењерске коморе Србије, изабран је за члана Европске академије наука (European Academy of Sciences – EAS), са седиштем у Лијежу, која промовише добру праксу, извршност у науци и технологији, уз есенцијалну подршку друштвено-економском развоју и напретку. Европска академија наука окупља више од 650 научника и врхунских стваралаца из 65 земаља света, а професор др Драгослав Шумарац је први српски држављанин кога је EAS позвала да постане њен члан.

Европска академија наука (конституисана 1999. године) настала је као пројекат окупљања универзитета и научних института (индустријских и државних установа) како би се помогло у економском напретку и развоју недовољно развијених региона Европе. Тај пројекат је 2003. године и формализован оснивачким декретом белгијског краља Алберта II као European Academy of Sciences.

Др Драгослав Шумарац је редовни професор на

Грађевинском факултету Београдског универзитета, а био је и министар урбанизма и грађевине у првој демократској Влади Србије формираној 2001. године. Један је од иницијатора стварања Инжењерске коморе Србије која је основана 14. јуна 2003. године. Комора је утемељена у Закону о планирању и изградњи, који је урађен у Министарству грађевине коме је био на челу, односно „министарским декретом“ о избору 200 носилаца „нултих лиценци“ – чланова Оснивачке скупштине Инжењерске коморе Србије. Седам година касније Комора је са 23.000 чланова, дипломираних инжењера из 14 струка везаних за изградњу грађевинских објеката и производњу простора, највећи стручни и стваралачки потенцијал Србије. Од 2007. године професор Шумарац је председник Инжењерске коморе Србије и захваљујући његовом ангажману као члана Комисије за међународну сарадњу (2005–2007) Комора је постала члан Европског савета инжењерских комора (ЕСЕС).

М.П.

Булевар војводе Мишића број 37 - нова адреса Инжењерске коморе

Инжењерска комора Србије (ИКС) је уложила 1,08 милион евра у куповину 665 квадратних метара пословног простора, чиме је трајно решила питање „крова над главом“ за смештај и неометани рад органа и тела, као и Секретаријата Коморе. Нова „инжењерска кућа“ се налази у Булевару војводе Мишића број 37. на другом спрату, односно, преко пута улаза у Београдски сајам. Свечано усељење у Нову кућу српских инжењера очекује се на истеку лета, или до краја септембра 2010 године.

„За седам година постојања Комора је била на две привремене адресе и сада, коначно, добијамо трајно место становања“, каже Драгослав Шумарац, председник ИКС. „Пословни простор је купљен од предузећа ASSECO SEE из Београда по прихватљивој цени - нешто преко милион евра, односно квадрат смо платили 1.625 евра, наравно у динарској противвредности. Простор смо купили од финансијских средстава која смо уштедела од оснивања Коморе до данас, а уз то смо их и орожавали по најповољнијој каматној стопи која је попуњена. Наменско коришћење ових средстава, за куповину и опремање пословног простора у власништву Инжењерске коморе Србије, дефинисано је тачком 3.8 у Финансијском плану ИКС за 2010. годину. Куповина је реализована по прикупљеним, пристиглим понудама, од којих је седам ушло у жи избор, а Управни одбор одабрао најповољнију. Ушли смо у посед своје некретности где се тренутно изводе адаптациони и санациони радови, постављају се нове инсталације и комуникације

свих врста, а све у циљу да се до краја септембра преселимо на нову, надам се, трајну адресу. Најважнији део од тих 665 квадрата биће универзална или мултифункционална сала са 150 седишта за велике скупове и предавања. Тај велики простор ће, такође, моћи да се „подели“ у три просторије-учионице, које ће се користити за полагање стручних испита и разне видове стручног усавршавања, за одржавање састанака и седница, као и за одржавање рочишта и седница Суда части.“

На сајту Комореналасе се све информације у вези куповине и адаптације новог пословног простора ИКС.

Р.О.Д.

Пола века постојања

ГОРДАНА БАШТОВАНОВИЋ

„Оснивање Машинског факултета у Новом Саду 1960. године, који је прерастао у Факултет техничких наука, било је највећи догађај у научној, стручној и политичкој јавности Војводине“, рекао је проф. др Илија Ћосић, декан Факултета техничких наука, на обележавању 50 година постојања ове високошколске установе. „Квалитет, ефикасност и мултидисциплинарност у свим процесима и у свим деловима факултета, као интегрисаног дела Универзитета у Новом Саду, јесу кључ успеха у будућности. Да би Факултет постао део Европског научнообразовног простора/мреже центра изврности, који је заснован на знању, а за шта су потребни још квалитетнији кадрови, опрема и простор, неопходно је још снажније развијати иновативност и као инкубатор оснивати мала и средња предузећа.“

Великом јубилеју, полувековном постојању Факултета техничких наука, 15. јуна 2010. године, присуствовао је велики број уважених гостију – др Бојан Пајтић, председник Владе Војводине, др Никола Хајдин, председник САНУ, проф. др Мирослав Весковић, ректор Универзитета у Новом Саду, проф. др Драгослав Шумарац, председник Инжењерске коморе Србије, проф. др Драгослав Петровић, покрајински секретар за науку и технолошки развој, проф. др Золтан Јегеш, покрајински секретар за образовање, епископи бачки Иринеј и јегарски Порфирије, као и представници других државних и приватних универзитета, војске, полиције, политичког, привредног и културног живота, професори, студенти и запослени.

Најзначајнији догађај на обележавању пола века ФТН био је када је председник покрајинске владе отворио Регионални центар за биосенсинг тех-

нологије – „Биосенс“ – први мултидисциплинарни истраживачки центар за развој и примену информационо-комуникационих технологија и метода у пољопривреди, шумарству и заштити животне средине. Председник Пајтић је даљинским путем, помоћу електронске картице означио почетак рада овог центра високе технологије.

Новоотворени Регионални центар омогућиће мониторинг аграрних парцела и поља под усевима, уз помоћ камера постављених на беспилотним летелицама, а прикупљени подаци ће се анализирати и трајно чувати. Факултет техничких наука може се с правом назвати „високошколском установом примењених наука“ с обзиром на то да су чак 55 компанија високих технологија основали стручњаци поникли са овог факултета, као и наставници и сарадници ове образовнонаучне установе.

Факултет техничких наука доделио је повеље, своје највише признање, истакнутим појединцима и институцијама у знак захвалности за партнерски однос и плодну сарадњу, као и награде најбољим научним радницима и студентима за протеклу 2009. годину.

Повеља за изузетан допринос развоју Факултета техничких наука додељена је Инжењерској комори Србије, коју је примио председник Коморе али и узвратио „истом мером“ – Повељом Инжењерске коморе Србије, која је установљена Одлуком о додели награда Инжењерске коморе Србије установама, институцијама и другим организацијама.

„Ово је прва Повеља коју је Комора уручила установама и институцијама“, рекао је председник Шумарац уручујући слављенику признање. „Посебно ми је драго, као и сваком од наших 23.000 чланова, што Факултету техничких наука уручујем ову Повељу, јер смо одлично сарађивали свих ових година – од оснивања Коморе 2003. године.“

Држава законом и парама помаже

СЛОБОДАН КУЛУЊИЋ

Српска грађевинска индустрија је у независном положају готово три деценије, али се последњих година ситуација толико погоршала да јој прети – нестак. Да се то не би десило, држава је одлучила да предузме озбиљне мере како би помогла овој делатности. Наиме, 1. јуна је у Народној скупштини усвојен Закон о подстицању грађевинске индустрије у Србији у условима економске кризе, док је Уредба о критеријумима за одређивање понуђача који могу учествовати у реализацији пројеката прописаних нареченим законом усвојена недељу дана касније на седници Владе – 8. јула. Закон о подстицању грађевинске индустрије у Србији у условима економске кризе ступио је на снагу 10. јула 2010, а престаће да важи 31. децембра 2011. године.

У понедељак 12. јула – „тачно у подне“, почео је да функционише и трећи сегмент система за помоћ

српским неимарима – сајт – www.pomocgradjevini.rs. После Закона и Уредбе, а захваљујући сајту, биће формиран Централни регистар понуђача. Пријавом на „pomocgradjevini“ домаће грађевинске фирме могу да се региструју и конкуришу за рад на грађевинским пројектима које организује и финансира држава. На овај начин биће формиран Централни регистар понуђача који ће представљати јавну евиденцију о свим понуђачима који испуњавају услове прописане Законом и Уредбом. Централни регистар је основало и води га Министарство животне средине и просторног планирања и пошто је у електронском облику доступан је 24 сата дневно.

Да се Влада „не шали“ око помоћи српским неимарима потврђује и то што је обећала да ће за те сврхе обезбедити суму од 30 милијарди динара. Наиме, држава би се код банака задужила 24 милијарде, а из републичког и буџета локалне самоуправе

Летњи научни сусрети у Ваљевској гимназији

МИЛОВАН ПАУНОВИЋ

У периоду од 28. јула до 4. августа одржана су три изузетно занимљива предавања, која су присутнима изложила тројица Ваљеваца који су тренутно „бисери расути по целом свету“ у професорском звању – др Горан Машановић, са Универзитета Сари у Енглеској, др Зоран Деспотовић је на NTT DOCOMO Euro-Labs у Минхену, Немачка, док је др Бранко Глишић на Универзитету Принстон, САД. Сва предавања су одржана у Свечаној сали Ваљевске гимназије.

Први је пред радознале ваљевске инжењере, студенте и средњошколце, изашао професор Машановић (28. јула) и одржао предавање са темом „Како ће изгледати рачунари у будућности?“.

„Предвиђа се да ће фотоника имати исти значај у 21. веку какав је електроника имала у 20.“, рекао је др Горан Машановић. „Многбројне су примене фотонике, а последњих година једна је нарочито у фокусу великих компанија као што су Интел и ИВМ – оптичке везе у међу чиповима. Бакарне везе које се тренутно користе достижу свој лимит и не могу да прате захтеве за сталним повећањем брзине преноса података. Осим кашњења сигнала, проблеми са бакарним везама су и дисперзија, губици, загревање итд. Последњих година веома је интензивно истраживање могућих решења за овај проблем, а највише обећава примена оптичких веза. Ако би се пренос електричних сигнала кроз бакарне проводнике заменио преносом оптичких сигнала кроз силицијумске таласоводе на истом чипу, многи од горе наведених проблема били би решени и брзина микро-процесора би и даље могла знатно да расте“.

Професори Глишић и Деспотовић своја предавања су изложили 4. августа, први у 19, други у 20 сати.

Др Бранко Глишић је имао тему – „Мониторинг помоћу оптичких влакана – нервни систем за конструкције“. Присутнима је, између осталог, рекао:

„Мониторинг је процес који има за циљ прикупљање

података релевантних за стање конструкција. Прикупљени подаци се користе за одређивање носивости конструкције и пружају власницима и менаџерима поуздане информације о сигурности конструкције и базу за доношење правовремених одлука о евентуалним поправкама. Овакав приступ менаџменту конструкција има вишеструку хуманитарну, економску и еколошку корист. Развој технологија у последње две декаде, на првом месту у областима телекомуникација, метрологије и информатике, али и технологије материјала и грађевинарства, омогућио је стварање мониторинга као нове гране инжењерства. Посебан допринос развоју мониторинга дали су сензори засновани на оптичким влакнима, који поред изузетне прецизности, поузданости и дуготрајности пружају и јединствене могућности у области мерења деформација. Ови сензори по први пут омогућују масовну употребу сензора са дугом базом и дистрибуираних сензора, што опет омогућује глобални мониторинг конструкција.

Последња „ваљевска интернационална научна звезда“ – др Зоран Деспотовић излагао је тему/проблем – „Развој технологија Service Program Mobility“.

„Корисници мобилних мрежа имају данас на располагању многе сервисе (на пример, приступ веб, игре и слично)“, нагласио је професор Деспотовић. „Ипак, корисници у гоаингу немају исти квалитет сервиса као локални (home) корисници. Најбољи начин да побољшамо квалитет сервиса корисницима, а посебно онима у гоаингу, јесте да сервиси сами постану мобилни и као такви прате кориснике и буду доступни са локација у близини корисника. Поред побољшања квалитета сервиса на страни корисника, овакав приступ може да буде користан и за саме мобилне оператере, који на овај начин могу да оптимизирају искоришћење својих ресурса. Скуп технологија неопходних да се оствари ова визија познат је под именом Service Program Mobility. Развој ових технологија је главна тема нашег истраживања.“

грађевинску индустрију

требало би да се обезбеди преосталих шест милијарди динара. Према извештајима из Владе и потврда привредних комора Београда и Србије, овог тренутка се знају извори за 180 милиона евра. Када се читав пројекат „заврти“ очекује се да инвестициони фонд нарасте до пола милијарде евра.

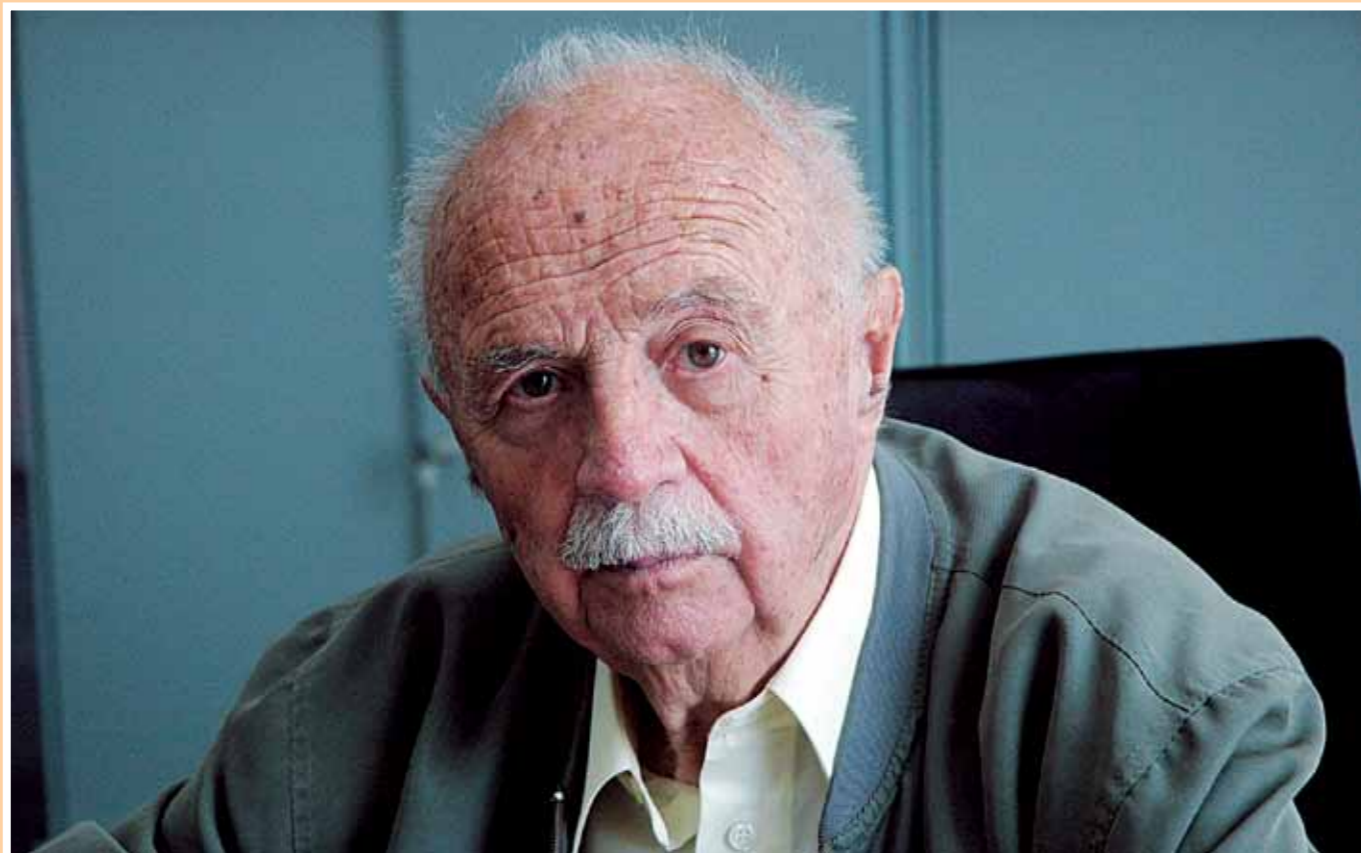
За средства из овог фонда (300 милиона евра) има право да конкурише само домаћа грађевинска оператива уз обавезу да при уградњи користи најмање 70 одсто домаћих грађевинских материјала. Када је реч о објектима високоградње и нискоградње, овим средствима се могу финансирати: школе и обданишта, болнице и друге здравствене установе, станова, аутопутеви и други државни путеви, спортски и објекти културе, као и други објекти од јавног значаја. Из овог фонда би требало, пре свега, да се граде станова, односно за њих ће бити ангажована домаћа високоградња. До краја септембра Министарство животне средине и просторног планирања

потписаће уговоре за реализацију 114 пројеката на територији целе Србије. Први пројекат који је почео да се реализује је изградња насеља од 527.000 квадратних метара или 5,106 станова на простору бивше касарне „4. јули“ на Вождовцу у Београду.

Иако је први пројекат стигао из Ужица, Београд је и овога пута био најагилнији и већ су му одобрена средства од 3,945 милијарди динара за изградњу: социјалних станова (инвестиција 380 милиона динара), за санације образовних установа – ОШ „Јелена Ћетковић“ 37,8, Шесте гимназије 93 и Прве економске школе 43, затим Миријевског булевара 826, црпне станице „Сурчин 1“ 165,2, главни фекални колектор 136,8 и потисни цевовод 33,2 (сва три пројекта су у Сурчину), црпна станица „Крњача 1“ са колектором и приступном саобраћајницом 730 милиона динара. Ипак, највећа београдска инвестиција биће завршетак моста Обреновац – Сурчин преко Саве која ће износити 1,5 милијарду динара.

ПРОФЕСОР ГОЈКО НЕНАДИЋ – ЧЕТВРТИ ДОБИТНИК НАГРАДЕ ЗА ЖИВОТНО ДЕЛО,
НАЈВЕЋЕГ ПРИЗНАЊА ИНЖЕЊЕРСКЕ КОМОРЕ СРБИЈЕ

Важно је уживати у оном што се ради

СЛОБОДАН Н. ЈОВАНОВИЋ

Професор Гојко М. Ненадић, дипл. грађ. инж., четврти је добитник назначајнијег признања Инжењерске коморе Србије – Награде за животно дело, чиме се придружио тројци великана неимарске струке – академицима Николи Хајдину и Ђорђу Злоковићу, односно Браниславу Митровићу, дописном члану САНУ. Током 86 година живота (Кумбор 1924.) и готово шест деценија рада и стваралаштва оставио је иза себе дубок траг пројектујући и градећи челичне (пре свега) и армирано-бетонске мостове, надзирући и проверавајући туђе мостовске грађевине, али и стварајући на стотине будућих мостовских центара – Београду, Новом Саду и Подгорици. Са пуних 75 лета постао је пензионер (1999.), када је реализовао заиста сјајан мост – „Варадинску дугу“ која је „прелетела“ Дунав у Новом Саду. Наравно да није класичан „пензос“, него активан стручни консултант (од 1997.) у Мобтелу, односно Теленору. Захваљујући се на високом признању, приликом уручења Награде за животно дело, на Дан Коморе – 14. јун, рекао је да му је веома драго признање које долази од колега, струке, еснафа, али и додао да „иако је ово изузетна ситуација за

мене, једино што вам не могу обећати јесте да ће ми Награда бити подстрек у даљем раду. Што је било рада – одрађено је“.

У делу образложења поводом добијања Награде за животно дело каже се да сте својим укупним стручним радом и личним доприносом на подручју теорије и праксе грађевинарског конструктерства битно задужили своје савременике и струку. Када се осврнете и покушате да сагледате све те године рада, како вам све то изгледа и колико је вредело?

После 58 година од дипломирања и на крају своје професионалне каријере, на ваше питање да се осврнем унатраг, да сагледам све те године рада и проценим колико је и да ли је вредело, даћу вам једноставан одговор у коме ће бити све садржано: Када бих се поново родио и када бих могао да бирам пут којим бих ишао, изабрао бих, без размишљања, пут којим сам прошао.

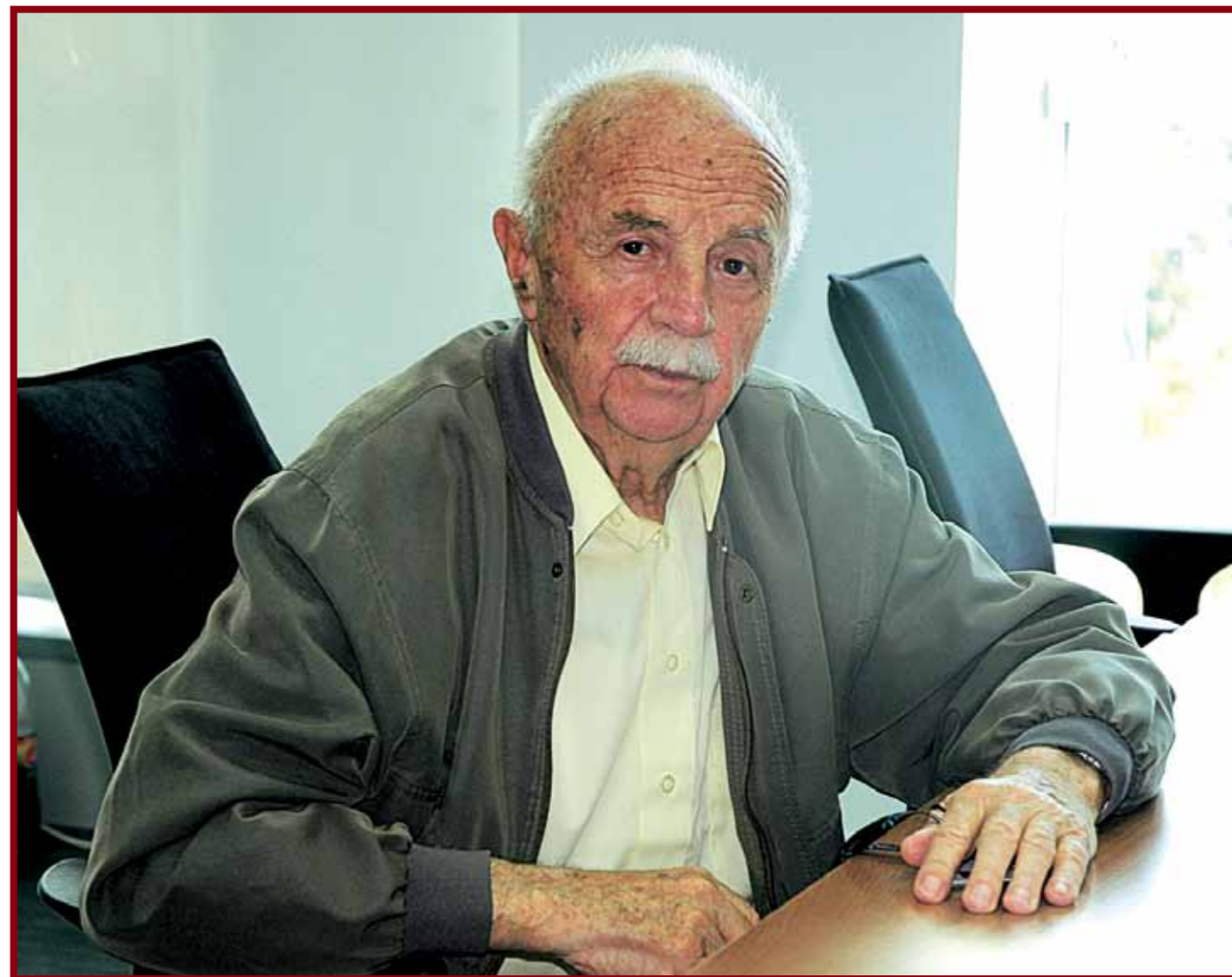
Поставили сте нова мерила и стандарде, посебно у области металних конструкција, а веома је богат списак ваших научноистраживачких радова, пројеката и стручних радова. Шта за вас значи ова награда? Награда за животно дело која подразумева Повељу

са новчаним делом, коју сам добио од Инжењерске коморе Србије, изузетно ми је драга јер сам је добио од својих колега којима се и овом приликом од срца захваљујем. Такође ми је важна јер сам је добио у време када сам одлучио да се повучем у „мирније воде“, тако да сам са тим признањем у потпуности заокружио свој животни опус.

Све ове године које су за вама нисте занемаривали рад на васпитавању и усмеравању генерација нових грађевинских инжењера којима сте постали узор и надахнуће. Када се у било ком кругу ваших колега помене ваше име, обично, без изузетка, сви кажу – „Шјор је инжењерчина“. Освртите се на те контакте, дружења, али и на образовање и усавршавање кадрова?

Од раних дана своје професионалне каријере био сам ангажован у васпитно-образовном раду са младим генерацијама – будућим грађевинским инжењерима. Предмет Металне конструкције, на којем сам прво био хонорарни асистент а касније и професор, био је први сусрет тих младих људи са једном новом стручном облашћу, непознатом у њиховом дотадашњем школовању. Био је то прелаз са њихових теоријских знања на практичну примену. Мој приступ тим младим људима имао је за циљ

да их на један, њима приступачан начин уведем у једну нову област и да их заинтересујем за челичне конструкције причајући им, између осталог, о својим искуствима, поткрепљујући то примерима из праксе. Поред програма према наставном плану, говорио сам им о лепоти инжењерског позива, о задовољству и радости које сам доживљавао сваког јутра при доласку на градилиште, гледајући како објекат, нека нова челична конструкција, расте и поприма коначне обриси. Говорио сам им о љубави према позиву, љубави која се развијала и расла све више и више, из дана у дан, све док ме није потпуно закупила. Та љубав није била себична већ ми је одговорила и узвратила пуном мером и допринела да постигнем све оно што сам остварио. Живим у убеђењу да сам био радо прихваћен од стране студената јер сам са свима имао врло коректне, чак пријатељске односе, који са многим трају и данас. И данас се радо одазивам позивима својих млађих колега, бивших студената а сада искусних инжењера, који ме често позивају да разменимо мишљења и искуства о појединим проблемима и да заједнички нађемо најцелисходније решење. Напомињем да сам пуно тога што сам урадио остварио заједно са својим колегама и сарадницима на чему им се захваљујем. Посебно

КРУПАН ПЛАН

Животна дуга једног мостовције

Гојко М. Ненадић рођен је у Кумбору (Бока Которска) 21. септембра 1924. године. Гимназију је похађао у Херцег Новом и Котору. У децембру 1945. уписао се на Грађевински факултет у Београду где је и дипломирао у првој половини 1952. године. По дипломирању радио је у фабрици челичних конструкција „Ђуро Ђаковић“ у Славонском Броду, ГП „Пионир“ Београд, Команди ратног ваздухопловства у Земуну и ГП „Мостоградња“ Београд. Од 1961. године ради као хонорарни асистент на Грађевинском факултету у Београду на групи предмета из челика, да би 1965. године био изабран за асистента на истом факултету. За стручног саветника за област челичних конструкција Института за грађевинарство при Грађевинском факултету у Београду биран је 1977. године. За редовног професора за област Металних конструкција изабран је 1978. године на Факултету техничких наука Универзитета у Новом Саду. Од 1983. године хонорарно је ангажован као редовни професор на Грађевинском факултету у Подгорици, а истовремено држи предавања из предмета Челични мостови на Грађевинском факултету у Београду. Од 1992. године је у сталном радном односу на Грађевинском факултету у Подгорици, све до одласка у пензију 1999. године.

Од 1997. године до данас стално је ангажован као стручни консултант у компанији Мобтел, односно Теленор.

Професор Гојко Ненадић, дипл. грађ. инж., редовни професор на групи предмета Металне конструкције, огледао се у свим областима челичних конструкција. Његово знање и искуство подједнако су значајни како у области израде челичних конструкција, рада на градилишту, тако и у области пројектовања и истраживања.

морам да поменем свог дугогодишњег сарадника, магистра Љиљану Ђукић (наша сарадња потиче још од њених студентских дана), данас једног од великих стручњака у области челичних конструкција у нашој земљи.

Године рада и стварања као дипломираног инжењера грађевинства, али и као редовног професора на групи предмета Металне конструкције, заокупиле су ваш радни век. Уз све што сте радили и урадили, а то је заиста много, ви нисте докторирали. Зашто?

Припадник сам прве генерације студената која је уписала студије грађевинарства одмах по окончању Другог светског рата. Моји професори били су угледни и признати стручњаци са великим стручним знањем и искуством, али сви без звања доктора наука. Једини изузетак био је професор Хлитчијев! У то време није било „у тренду“ звање доктора. Од свих тих великана свога позива поменућу професора Мијата Тројановића са његовим ремек-делом – мостом преко реке Таре. Говорим о мостовима јер су они „круна“ грађевинског конструктивства. Исто ово се односи на више мојих генерацијских колега који су аутори значајних остварења у српској мостоградњи (Д. Перић, И. Стојадиновић и други). Уосталом, шта то значи доктор у области грађевинског конструктивства ако за собом нисте оставили неко значајније конструктерско дело – објекат? У великом броју објеката који су реализовани по мојим пројектима има и оних које сматрам својим докторатима – ако то нешто уопште значи.

Када сагледате све што сте урадили, који су ваши најзначајнији пројекти?

У списку реализованих објеката које сам пројектовао, не само по мојој оцени него и по мишљењу колега и струке, има више значајних остварења. Тешко ми је да кажем који су најзначајнији, па ћу само набројати по један-два из сваке области. На пример – челична конструкција навоза у бродоградилишту у Кладову и челични кесони и челичне ћелије за фазу ПА хидроелектране „Ђердап“, четири хале површине 47.712 квадратних метара у фабрици „Змај“ у Земуну, затим висећа скела, 23 метра изнад тла, укупне површине 6000 квадратних метара, тежине преко 3000 тона, за бетонирање при изградњи ВМА у Београду. Антенски стуб система јарбола висине 216 метара у Кнежевим Виноградима, па самостојећи стуб – водоторањ и носач антена висине 56,7 метара у Лагосу – Нигерија. Ту је и читава палета кровних конструкција на хиподромима, хангарима, спортским дворанама, пливачким базенима... Затим Дом културе и Робна кућа у Лазаревцу, надоградња Збер (Сбер) и Смоленске банке у Москви, објекти на нафтном терминалу „Матанзац“ на Куби. Наравно, и више од 30 пешачких, друмских, железничких и мостова друге намене. Мост преко Саве код Орашја (на овом мосту први пут је у нашој земљи примењено спрезање челичног носача са бетонском плочом у горњој и доњој зони), затим мост преко Ибра код Рожаја (на овом мосту први пут су у нашој земљи у монтажним наставцима употребљени високовредни преднапрегнути завртњи), мост преко акумулације за ХЕ Шпиље (на овом мосту први пут су употребљене монтажне коловозне плоче за спрегнути континуални носач, уз примену каблова за преднапрезање). Премостио сам Дунав, Саву, Тису, Дрину, Уну, Босну... А онда је дошла „Варадинска дуга“, мост преко Дунава у Новом Саду (испројектован је и изведен у рекордно кратком року, у периоду фебруар–септембар 1999. године, након рушења свих новосадских мостова током НАТО агресије на Србију).

По дипломирању радили сте у фабрици челичних конструкција „Ђуро Ђаковић“ у Славонским Броду, ГП Пионир у Београду, Команди ратног ваздухопловства у Земуну, а говори се да сте један од оснивача ГП Мостоградња. Реците нам нешто о раду на стварању ове значајне фирме?

Датум почетка радова на поправци моста преко реке Тамиш код Панчева, 5. фебруар 1945. године, сматра се даном оснивања Мостоградње. Група стручњака из Дирекције Југословенске железнице која је добила задатак да успостави саобраћај преко порушеног моста преко Тамиша сматра се оснивачима Мостоградње. Током 1946. и 1947. године овој групи су припојене групе радника и стручњака са тителског и панчевачког моста и тада је Мостоградња постала самостално предузеће. Године 1955. Мостоградњи се прикључило Железничко предузеће за поправку грађевинских машина из Батајнице, а 1959. грађевинско предузеће Пионир из Београда. Ја сам се запослио у Мостоградњи 1962. и у њој провео неколико година. Ту сам се бавио различитим проблемима организације, пројектовања, израде

КРУПАН ПЛАН

челичних конструкција у фабрици и њихове монтаже на градилиштима. Касније сам, као професор, своје студенте често водио у Мостоградњу да им покажем како треба да се ради.

Мостоградња је у својој прошлости имала успона и падова, али је и поред тога остала лидер у области изградње мостова великих распона и носилац развоја струке. Рат, санкције и недостатак посла оставили су трага у области техничко-технолошке опремљености, но и поред тога, захваљујући истрајности, пословности и стручним кадровима, Мостоградња и даље успешно обавља послове у струци. Нажалост, захваљујући крајње неповољним условима који се постављају приликом конкурисања за велике послове, наше фирме могу да учествују само као подизвођачи великих фирми јер немају потребне референце.

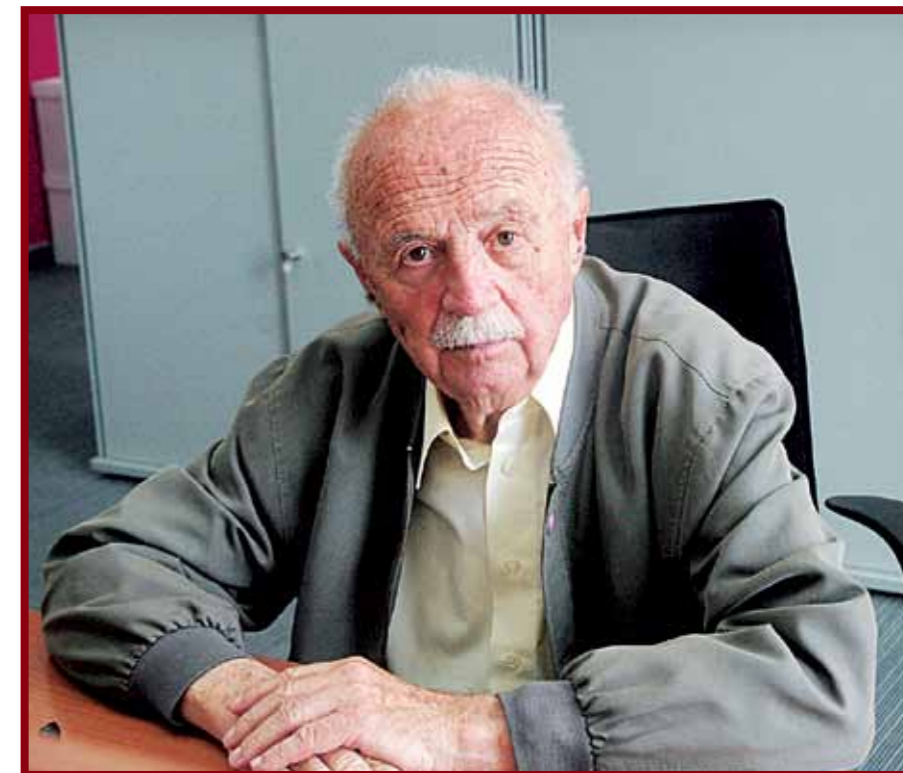
Радили сте на пројектовању многих мостова. Да ли можете да упоредите време које је далеко за нама и данашњи рад, с обзиром на то да светска наука и технологија иду великим корацима напред?

На почетку моје каријере једино помоћно средство са којим смо радили био је логаритмар (шибер). Можете само да претпоставите колико је био дуготрајан и отежан рад, поготово ако се радило о неком од статички неодређених система. Временом смо прешли да радимо са ручним рачунским машинама (такозваним загребицама), потом са електричним, и најзад са рачунарима. Захваљујући моћним рачунарима и добрим програмима, време израде пројекта је знатно смањено. Међутим, не смемо заборавити чињеницу да податке у рачунар убацује човек, и уколико је његово знање и познавање струке скромно – и резултат пројекта је, без обзира на технологију, скроман. И даље сматрам да су рачунари дивно помоћно средство, али да су знање и стручност, а не најбољи рачунар, оно што раздваја добре од мање добрих инжењера.

Познаваоци светских технолошких и економских токова кажу да је спознаја узрока кризе „фабрике прошлости“ трасирала пут ка „фабрици будућности“. У Србији је, данас, мостоградња у великој експанзији. Тренутно се граде три велика моста. Да их назовемо „Бешка“, „Ада“ и „Кинески“, који су, можда, највећи у Европи. Шта бисте рекли за ове пројекте?

Кажете да је у нашој земљи мостоградња у великој експанзији и помињете „Бешку“, „Аду“ и „Кинески“ мост. По мом мишљењу, то је пре срамота и трагедија за мостоградњу у нашој земљи. Зар наша земља није држала неколико светских рекорда у тој области (мост Копно–Крк, железнички мост са косим кабовима у Београду, мост Ослобођења у Новом Саду)? Зар нисмо радили мостове и ван граница наше земље? Ко данас ради те мостове? Имао сам увид и пратио сам збивања око изградње моста код Бешке. Сматрам да би на збивањима око изградње

овог моста могао да се направи докторат на тему „како не ваља да се гради“. У вези са изградњом моста преко Аде подсећам да су у Београду одржана три округла стола на којима је био присутан импозантан број стручњака из свих области компетентних по овом питању и да није било изнето ниједно позитивно мишљење. Обрађали смо се и писали на многа адреса али без успеха. У вези са изградњом овог моста могло би се поставити доста питања, једно је, рецимо: да ли је могуће да у једном озбиљном урађеном пројекту предрачунска вредност рада буде 60 милиона, а да онда прерасте у цену од 118 милиона евра. То јест, у цену са којом се данас оперише, а која ће бити, по мом дубоком уверењу, знатно премашена. О „Кинеском“ мосту у јавност је изнето врло мало података, па је на основу њих тешко било шта рећи. Једно је сигурно, а то је да ће

се изградњом овог моста знатно растеретити градски саобраћај, односно да ће саобраћај који се одвија преко јединог моста преко Дунава – Панчевачког моста, бити растерећенији.

Српска грађевинска индустрија, наравно и мостоградитељи, данас вапи за дубоким променама, пре свега оним „на дуге стазе“ – стратешким. Како гледате на све то?

Убеђен сам да у нашој земљи постоји бројан стручни кадар који се може ухватити у коштац са свим проблемима и успешно их решити. Заиста су потребне промене у стручним и руководећим кадровима наших предузећа. Међутим, оно што је непролазно, о чему „свему упркос“ сваки млади колега-инжењер, и не само инжењер, мора да води рачуна јесте – да није битно којом се врстом посла баве, већ да воле и да уживају у ономе што раде.

Седморо лауреата за 2010. годину

Свечано обележавање Дана Коморе – 14. јуна почело је 2007. године, са централним догађајем – уручењем награда најуспешнијим инжењерима у Народном позоришту, затим у Мадленијануму (2008), Театру Т (2009), док је овогодишња фешта организована у Спортско-рекреативном центру „Ковилово“ крај Београда. Овогодишњи лауреати су: професор Гојко Ненадић – Награда за животно дело, Горан Миловановић, др Игор Марић и др Саша Милијић – Награда за изузетно достигнуће у струци из делатности чланова Коморе, и Дарија Бањанин, Горана Ристовић, као тандем, и Иван Тлачинац – Награда за остваривање изузетних резултата на почетку стручне каријере. За Награде ИКС 2010. поднете су 24 кандидатуре

Сликање за вечност и успомену - лауреати и уручиоци: Иван Тлачинац, Тања Ђорђевић, Горан Миловановић, Миласав Дамњановић, Небојша Јањић, Саша Милијић, Душанка Сремачки, Драгослав Шумарац, Игор Марић, Милан Касалица, Гојко Ненадић, Горана Ристовић, Дарија Бањанин и Драгомир Ацовић

РАДОШ О. ДРАГУТИНОВИЋ

Овогодишњи Дан Коморе „пао“ је у понедељак 14. јуна, са тропском врелином, а пошто по традицији почиње у 17 сати, била је права мала авантура да се у време поподневног саобраћајног шпица преко „Панчевца“ на време стигне до Ковилова. Било како било, Конгресна дворана Президент била је „пуна ко око“, и свечаност је могла да почне – на време. Домаћица-конференције Милана Миловић, сарадница на пословима информисања у Секретаријату ИКС, одмах је позвала професора др Драгослава Шумарца, председника Коморе, да отвори прославу.

Председник је истакао да је иза Коморе седам успешних година рада, са импресивним бројем чланова – око 23.000, и више од 35.000 издатих лиценци одговорним просторним планерима, урбанистима, пројектантима и извођачима радова. Нагласио је добру сарадњу са ресорним министарством, које је

Комори поверило организовање стручних испита, веома добру позиционираност у Европској асоцијацији инжењерских комора – ЕСЕС и изузетно квалитетну сарадњу са регионалним инжењерским коморама. Посебно је истакао „полису осигурања од ризика“ на коју има право сваки члан без надокнаде – с обзиром на то да премије Дунав осигурању плаћа Комора. Није заобишао ни мање популарне теме – повећање чланарине и надокнаде за издавање лиценци, али је нагласио да ће већи буџет обезбедити још квалитетније и бројније акције и активности за чланове, већа издвајања за регионалне јединице, перманентно усавршавање... Најавио је и трајно решење „крова над главом“, куповину пословног простора, као и отварање још једног извора прихода за буџет Коморе – накнаде за организовање стручних испита младих инжењера и техничара, које би требало да почне у октобру ове године.

Како и доликује госте је на улазу дочекали челни људи Коморе – председник и потпредседница Управног одбора

Када се сала Конграсног центра „Президент“ испунила, чак се и стајало, све је било спремно да почне прослава Дана Коморе – 14. јуни

Професор Шумарац, председник Коморе, отворио је четврти по реду Дан Коморе и поздравио носиоце награда, госте и остале чланове ИКС

Присутне на Дану Коморе поздравили су и представници државних и међународних институција, Небојша Јањић, помоћник министра у Министарству животне средине и просторног планирања, Душанка Сремачки, покрајински секретар за архитектуру, урбанизам и градитељство из Новог Сада и Љубо Стјепчевић, председник Инжењерске коморе Црне Горе.

После председника Шумарца присутне су поздравили – Небојша Јањић, помоћник министра у Министарству животне средине и просторног планирања, Љубо Стјепчевић, председник Инжењерске коморе Црне Горе и Душанка Сремачки, покрајински секретар за архитектуру, урбанизам и градитељство из Новог Сада.

лауреата професора Гојка Ненадића, ту су били и проф. др Мартин Бонер и двојица архитеката – Зоран Бојовић и Слободан Кузмановић.

После уручења признања сви учесници прославе Дан коморе – 14. јуни сишли су „спрат ниже“, где је организована закуска са уметничким програмом коме је учествовала музичка група Ојила.

Урбанисткиње Горана Ристовић и Дарија Бањанин, Награду „за почетак професионалне каријере“ добиле су из руку Мирка Миладиновића, председника Матичне секције урбаниста

Краљевчанину Ивану Тлачинацу Награду за изузетне резултате на почетку каријере уручио је „земљак“ Драгослав Шумарац председник Коморе

Горану Миловановићу, неимару новог Авалског торња, нагарду за изузетно достигнуће уручила је Бисерка Шварц, председница Матичне секције извођача радова

Архитекти др Игору Марићу, Награду за изузетно достигнуће у струци из делатности чланова Коморе уручила је Тања Ђорђевић, потпредседница УО ИКС

Просторном планеру др Саши Милијићу „годишњу награду“ за изузетна остварења предао је проф. др Милисав Дамњановић, председник Скупштине ИКС

Професору Гојку Ненадићу, међу неимарима и студентима познатијем као „Шјор“ – Награду за животно дело уручио је прошлогодишњи лауреат професор Брана Митровић, дописни члан САНУ

После уручења награда сви присутни на Дану Коморе сишли су спрат ниже на освежење и закуску

Сјајном слављеничком амбијенту пун допринос су дали инжењерски дојен Света Синђелић и «млади лав» Пеђа Манасијевић

Позната извођачи ромске музике „Ојила“ направили су одличан штимунг и дали посебну боју овогодишњем Дану Коморе

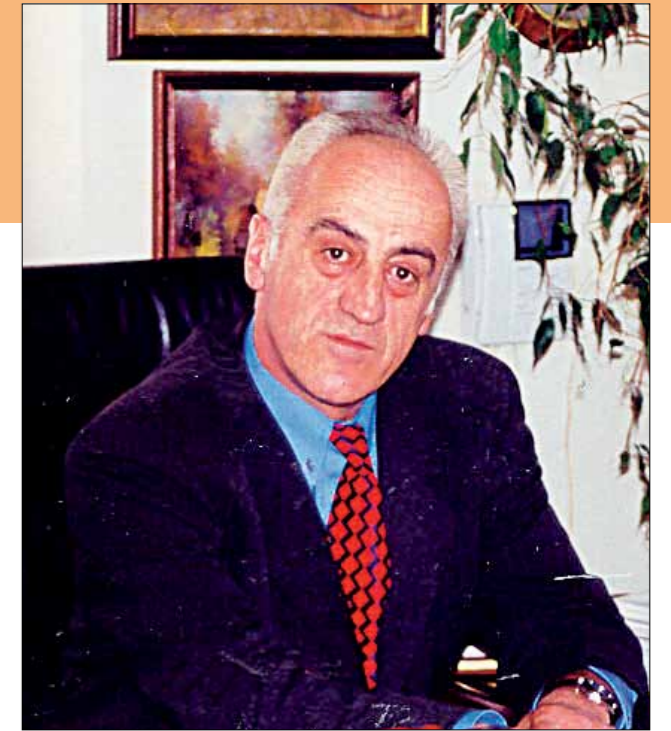
Laž je najbolji osnov za propast

O dvodecenijskom trajanju kompanije „Kirka Suri“ govori njen osnivač i vlasnik Slobodan Sloba Janjušević, otkrivajući osnovne principe, što bi sam rekao, svoju životnu filozofiju», koje se nije odrekao kad je bilo najteže, a lagano nikad bilo nije u veku ove kompanije.

„Fabrika kotlova „Kirka Suri“ danas, posle 21 godinu postojanja, sigurno je među 3-4 vodeće evropske firme za projektovanje i izgradnju postrojenja za sagorevanje poljoprivrednog otpada, odnosno, alternativnih izvora energije“. Zazvučaće neverovatno, ali je sasvim tačno i pouzdano, mi smo kompanija koja je izgradila najveći broj kotlovskih postrojenja na obnovljiva goriva. I još nešto, u Srbiji je, kao nigde u Evropi instalirano i uspešno radi, najviše, tako da kažem, „zelenih izvora energije“, odnosno kotlovi koja za energent imaju neko obnovljivo gorivo, u našem slučaju – bio masu. Na ovaj nači postižu se dva cilja – smanjuju se troškovi proizvodnje energije, a time i samih produkata, odnosno, štitimo prirodu, dajemo doprinos ekologiji. Razvijajući kotlove i energetska postrojenja koja kao energent koriste komunalni otpad, daješ veliki doprinos ekologiji, jer sagorevaš ono sa čime ne znaš šta bi i gde bi ga odlagao. Država Srbija, od predsednika Tadića, preko predsednika Vlade, do ministara energetike, prepoznala je, u obnovljivim izvorima energije, veliku našu šansu.. Doneti su svi neophodni zakoni, pravilnici, obezbeđena su i sredstva i sada je isključivo na nama – proizvođačima ove opreme da šansu iskoristimo. Znači, sada samo treba „zasući rukave i raditi“.

„To što smo mi u „Kirki“ uspeji da osvojimo ovu zelenu tehnologiju, koja je izuzetno složena, nije nikakvo iznenađenje, jer smo koristili našu, srpsku, istoriju. Pre 200 godina svaka porodica u Srbiji bila je fabrika sa desetak proizvodnih programa, što bi se danas reklo. Porodica je imala stoku koja ju je hranila i odevala i pomagala u radu. Znači sve se koristilo, ništa nije bilo suvišno. Šta ti je to nego ekološko ponašanje i zaštita prirode. Vidiš to je bilo pohranjeno u mojim genima, to se nalazi u genima svih nas, pa je samo trebalo malo mućnuti glavom i naći najbolje rešenje. A najbolje rešenje u ovoj oblasti – koristiti bio masu umesto preskupih mazuta, nafte, gasa, koji uz sve to u atmosferu ispuštaju premnogog uglendioksida“.

„Trenutno, a tako je poslednje dve decenije, živimo surovo tranziciono vreme, s tim da kao danas, nikad nije bilo ovoliko teško. Čak i uspešne kompanije su nad ponorom propasti, jer niko pouzdano ne može da kontroliše troškove. Mi menadžeri nekako uspevamo da izvedemo tranziciju u produkciji i organizaciji kompanija, u rukovođenju, ali za „izlazak na zelenu tranzicionu granu“ nije moguć dok se ne dogodi tranzicija u našim dušama, a to je više nego komplikovano. Svakog dana prisustvujem velikim i malim tragedijama, ne mogu ljudi da se naviknu,

Slobodan Janjušević

jer se nisu promenili u duši – jer današnje vreme traži surovi rad svakog dana, svih dana u nedelji, traži posvećenost poslu, makakav on bio“.

„Naravno, da ćemo uspeti, da ćemo se ratosiljati tranzicije, jer mi Srbi smo iskonski borci i takmičari. Stalno se nadmećemo, nadgornjavamo. Svi peku rakiju u sličnim kazanima, ali je svaka drugačija, jer svaki majstor ima neku svoju caku da se razlikuje. Naravno, da je to mić, ali se bez toga ne može, jer to pomaže da se preživi i da se napreduje. I još jedan primer. Tu kod Trstenika, ima neki Dragan kafanu i najbolju pečenu jagnjetinu na svetu – kaže on, a i ja bih se složio. Pita me da li znam zašto je tako dobra. Pa zato, kaže Dragan, zato što zaklano jagnje mora da se odere tačno 12 minuta posle klanja. A onda se u susjednom selu nađe „inovator“ koji ga dere osam minuta posle klanja. I njegova je jagnjetina, prste da poližeš. Eto to ti je to naše nadmetanje, ta naša. Srpska, želja da se takmičimo“.

„Kada sam pre više od dve decenije počinjao imao sam san i želju, ali i pozdano saznanje da je laž osnova za propast. Uspeli smo, jer smo laž izbacili iz kompanije. Svaki moj zaposleni može da mi kaže sve što doprinosi da se problem reši, ma koliko me to pogađalo. Ako problem guraš pod tepih, a to se među Srbima mnogo radi, onda nije čudo da imamo ovako velike teškoće. Još jedna moja osobina uticala je da „Kirka“ bude uspešna ovih 20 godina. Naime, i ja volim pare, ali su mi one na drugom mestu. Nisam alav, to je suština moje filozofije, pa ima za sve i za mene kao gazdu, i za svakog mog radnika. Imam kuću za sebe i porodicu, ali sam izgradio 25 kuća za moje radnike i još kupio 10-tak stanova“.

Dve decenije postojanja Fabrike kotlova „Kirka Suri“

Najpoznatiju domaću kompaniju za proizvodnju kotlova i energetske postrojenja „Kirka Suri“ osnovana je 1. avgusta 1989. godine Slobodan Janjušević, diplomirani mašinski inženjer, rođeni Nikšićanin, inženjersku diplomu stekao je na beogradskom „mašincu“ i od 1975. projektuje i proizvodi kotlovska postrojenja i sistema u Minel kotlogradnji. Relativno rano postaje tehnički direktor, sa desetak godina staža, i kada je „posrnulog giganta“ Minel kotlogradnju „stavio na noge“ umesto čestitki i zahvalnosti, bio je prinuđen da da otkaz i ode u privetnike.

Za dve decenije postojanja „Kirka Suri“ je proizvela preko 2.000 kotlovskih postrojenja, koja uspešno rade, ponajviše u Srbiji, ali i blizu 500 u regionu i šire. Ima proizvodni prostor od nekoliko hiljada kvadrata, najmoderniju opremu, zapošljava stotinak vrhunskih majstora i talentovanih inženjera, ekonomista, pravnika, a kao kooperante zapošljava još stotinu ljudi. Prva je firma iz ove branše koja je uvela ISO standarde i ostvarila sve domaće i ino licence.

Izbor kotlovskog postrojenja i goriva je od presudnog značaja za uspešno poslovanje svake kompanije, jer energija u troškovima produkcije učestvuje najmanje 30-40 odsto. „Kirka“ je otišla i korak dalje, pa je pre deceniju i po počela da razvije kotlovska postrojenja na obnovljive izvore energije, pre svega na nuz proizvode u agraru (pšenična i sojina slama, kukuruzovina, ljuska od suncokreta, otpad od voća), ali i piljevina i vlažno drvo.

ДАРИЈА БАЊАНИН И ГОРАНА РИСТОВИЋ, ДОБИТНИЦЕ НАГРАДЕ ЗА ИЗУЗЕТНЕ РЕЗУЛТАТЕ НА ПОЧЕТКУ СТРУЧНЕ КАРИЈЕРЕ

Савременице великих промена

СЛОБОДАН КУЛУЏИЋ

Добитнице већ престижног признања Инжењерске коморе Србије, Дарија Бањанин и Горана Ристовић, дипломирани инжењери архитектуре, започеле су свој стручни пут у време када су се у нашем друштву дешавале значајне транзиционе промене, али и оне везане за рад њихове установе. Дарија је добила запослење почетком 2002. године, а Горана седам месеци касније, заједно са још једном већом групом младих стручњака. Посао су добиле захваљујући одличним препорукама које су основано добиле од људи који су их водили или запазили током студија или дипломирања...

Прича Дарије Бањанин почиње од њених афинитета према техничким наукама, па је тако завршила у Првој београдској гимназији природно-математички смер. Потом је уписала Електротехнички факултет,

Лична „историја“ и пут Горане Ристовић (десно) разликује се од пута којим је ишла Дарија Бањанин, али су на конкретним пројектима нашле заједнички језик

сорка Ваништа-Лазаревић била је у Комисији за планове Скупштине града Београда, која се бавила верификацијом урбанистичких докумената (планова).

„Професорка ми је препоручила да радове предам Урбанистичком заводу, и тако сам у јануару 2002. године већ почела да радим“, каже Дарија. „У међувремену, пошто сам била у генерацији којој није било дозвољено да ради пројекте и графичке радове на рачунару, првих неколико месеци сам искористила да се едукујем за коришћење дигиталне технике. Битно је да кажем још и то да је ‘стара гарда’ у Заводу била веома отворена и спремна да нама младима пренесе своје знање... Одмах смо бачени у ватру на тај начин што смо могли да учествујемо у изради планова, да прођемо кроз целокупну процедуру њихове израде, сви смо убрзано учили, ишли на јавне увиде, имали контакте с грађанима... Све је то за нас било потпуно ново, јер тога није било на факултету, чак ни неког теоријског упознавања са законима и правилницима, од теорије до праксе, која није нимало једноставна.“

Горана Ристовић прво чега се сећа са „старта“ свог професионалног рада/запослења јесте то да се за само две године догодила смена генерација у Урбанистичком заводу и да је ступио на снагу нови закон о изградњи, који је донео значајне новине. Десила се комплетна трансформација начина израде планова, а то је увећање рачунара...

Лична „историја“ и пут Горане Ристовић разликује се од пута којим је ишла Дарија. Наиме, Горана је још у основној школи тежила просторним, инжењерским и техничким наукама. Због тога је уписала Архитектонску техничку школу у Београду, па се високо образовање одмах знало – Факултет техничких наука – архитектонски смер Новосадског универзитета. Била је у првој генерацији студената архитектуре коју је при-

„Наши почети у Урбанистичком заводу Београда коинцидирају са великим променама у урбанистичком законодавству и пракси, али и у самој установи“, кажу наше саговорнице које сматрају да се морају помирити јавни интереси са интересима грађана и приватних инвеститора да би наши градови и насеља, у урбанистичком смислу, променили веома лошу слику о себи

али је већ после првог семестра схватила да то није оно што жели. Желела је заправо конкретно укључивање у просторне односе, што омогућава Архитектонски факултет.

„Схватила сам да сам на оној страни која има неки занатски део, где се долази до неког резултата, дакле од линије, од неке идеје, стиже се до неког производа“, прича Дарија о томе како је пронашла себе у архитектури.

Завршила је студије у року – 2001. године и дипломирала код професора Еве Ваништа-Лазаревић на Урбаној реконструкцији. Захваљујући врло солидним оценама, добила је препоруке за посао. Наиме, профе-

Драги професор Ранко Радовић

Важан преокрет у опредељењу Горане Ристовић догодио се, како она каже, на трећој години факултета, и то због предмета „Урбанистичко пројектовање“ које је предавао професор Ранко Радовић, један од оснивача Архитектонског смера на Техничком факултету у Новом Саду.

„Професор Радовић нам је, могло би се рећи, отворио очи, својом страсном посвећеношћу урбанизму као битној одредници живота у насељима. Сећам се да је својевремено радио у Финској на конкурс за један део града, и тако је на шест паноа, димензија 100 x 70, својом руком исцртао изометрију дела града и донео нам да све то видимо. Ту се као на длану видело на шта морате да обратите пажњу када планирате изградњу града. Такав приступ нашег драгог професора оставио је на мене, а верујем и на остале, упечатљив утисак, који је умногоме одредио мој животни пут.“

мио и водио професор др Ранко Радовић.

„С обзиром на то да смо били прва генерација, цела Покрајина и град Нови Сад били су нам посвећени“, сећа се Горана. „На одбрани мог дипломског рада била је Весна Поповић, тадашњи покрајински секретар за урбанизам. Студије сам уписала 1996. а завршила у јуну 2002. године, наравно код професора Радовића. Тема је била ‘Урбанистичка реконструкција блока 18 у Новом Београду’. С препоруком професора и матичног Факултета, као и Весне Поповић, дошла сам у Урбанистички завод Београда. Одлично сам се уклопила, баш као и повећа група младих. Директор сектора била је Миљана Пауновић, она је вероватно најзаслужнија што смо се веома добро снашли у послу.“

Посебно истиче да је постојала права симбиоза деловања младих снага, жељних рада и доказивања, и старијих искусних кадрова који су били отворени и вољни да пренесу сва знања која поседују.

„Радиле смо мрежне планове“, каже Дарија. „Планове генералне регулације, ево Горана сада завршава план генералне регулације јавних гаража, док сам ја учествовала у изради плана генералне регулације станице за снабдевање горивом. У оба случаја примењена је нека нова методологија...“

Обе саговорнице истичу значај новина у раду које је донео Закон о планирању и изградњи из 2003. године. Није реч само о новој техници већ и о новим принципима. На пример, у урбанистичкој сфери се појављују физичка лица као клијенти. „Урбанизам је раније био везан за градске установе, за град, Дирекцију за грађевинско земљиште и изградњу...“, каже Горана. „А онда, од ступања на снагу Закона из 2003. године, све више имамо контакт директно са приватним лицима која су клијенти. То сасвим мења наш начин рада, брзину израде планова... Приватна лица имају друге захтеве, наравно профит им је на првом месту... Кад се ради са приватним инвеститорима – имате конкретан захтев, за разлику од града – који обично нема конкретан програм за неку локацију, већ је на нама да кроз израду уобличимо неку тему. Значи, ми ту морамо да помиримо све интересе, и онај јавни и интересе приватног

инвеститора.“ Да то није једноставно говори изглед наших градова, хаотична градња...Како томе стати на пут, шта о томе мисле наше саговорнице?

По мишљењу Дарије Бањанин, овде је велика улога Инжењерске коморе Србије, као институције која већ само својим новим деловањем може да представља значајан фактор утицаја на надлежне, и на нивоу Републике, и то пре свега у скраћивању путева и поступака урбанистичког уобличавања наших градова. Она посебно истиче став о енергетској ефикасности садржаном у Закону о планирању и изградњи донетом прошле године, односно залаже се за одржива решења у овој сфери.

„Проблеми у урбанизму наших градова су великим делом проистекли из тога што смо прешли из једног у други систем“, наглашава Горана Ристовић. „Тренутно смо у транзицији, и то у сваком смислу. Осим тога, проблем власништва још увек је присутан. Дакле, основне ствари нисмо регулисали, а морамо да радимо урбанизам. У Енглеској, на пример, постоје сви услови за одржавање урбанистичког поретка. У тој земљи се посвећује пажња процедурама и променама закона, јер и то кошта. А опет, све то раде и за себе и за грађане, покушавају да нађу модус како да сви буду задовољни, јер тада државу то најмање кошта. Али они то могу јер је тамо углавном све приватно.“

Горана и Дарија истичу значај новина које је донео Закон о планирању и изградњи из 2003. године за рад урбаниста

На крају питамо наше саговорнице како су доживеле и шта им значи награда Инжењерске коморе Србије?

„Награда је диван подстрек и сазнање да вас неко прати и има увид у то шта се дешава у том нашем миљеу рада и деловања“, каже Дарија Бањанин. „Имам утисак да нам је Комора ближа него друге друштвене и струковне институције.“

„После ове награде имам јаснију представу о томе шта су циљеви Коморе, који су јој домети, и колико снаге може да уложи у младе људе који су на почетку, а могли би иницијално више да ураде за Београд у својој струци“, каже Горана Ристовић. „Лично ми много значи признање, јер када свакодневно долазите на посао, и налазите се у једној колотечини, и када се догоди један овакав ‘рез’, то је заиста велики догађај, који те озарује, чини те срећном и задовољном, али понајвише обавезује шта ћеш и како радити у будућности.“

Повеља је лично и колективно признање

РАДОШ О. ДРАГУТИНОВИЋ

Овогодишњи добитник Повеље за „почетак каријере“ је Иван Тлачи-нац, Краљевчанин у најбољим стваралачким годинама, што и доказује водећи породичну компанију Амига, регионалног лидера за пројектовање и изградњу јавних објеката/система – од јавног осветљења, преко мрежа и далековода, базних станица за мобилну телефонију и жичара до изградње пословних, производних и спортских објеката по систему „кључ у руке“. У дирекцији Амиге, у малој сали за састанке и пријем гостију, међу 20-ак сертификата о уведеном систему квалитета ISO и неколико уметничких слика, налази се урамљено и – Коморино признање.

„За својом звездом је пошао“, што би песници рекли за рођење (1972), основну и средњу школу (гимназију) завршио је 1991. у „граду на Ибру“, а када је дошло време за студирање, упутио се у „град на две реке“ и за тачно пет година завршио Електротехнички факултет Београдског универзитета. И током студирања, кад год је било времена, радио је у породичној фирми, а после дипломирања 1996. године, поред редовног запослења у Амиги искуство је стицао и у две београдске фирме, ЦИП-у и

Током студирања, кад год је било времена Иван је радио „Амиги“ а после дипломирања 1996. године искуство је стицао у две београдске фирме, ЦИП-у и Minel Schrederu – истовремено

онај ништа мање важан – брачни. Оженио се Драганом, дипл. ек., која је данас помоћник финансијског директора Амиге, па су заједничким трудом добили Тамару (десет) и Вељка (пет година).

„Породичну фирму Амига основали су моји родитељи тачно пре две деценије, и за то време постојале су само две константе – стално смо се развијали, а то значи уводили нову опрему и технологије, односно отварају нова радна места и увек конструктивно ишли напред (отац и ја), што је, признаћете, доста ретко у Србији и на брдовитом Балкану“, каже Иван. „Колики је мој допринос развоју фирме, процените сами – када сам засновао радни однос, у новембру 1996, фирма је имала 50 радника, а данас је око 500 запослених, с тим да нам је ‘бројчани врх’ био 2008, када смо на платном списку имали више од 550 запослених. Посебно сам поносан на нашу кадровску структуру – запошљавамо 60 дипломираних инжењера и инжењера (електроинжењера, машинаца, грађевинаца, архитеката), плус понеки правник и економиста. Уз то, конкурс за пријем нових инжењера увек је отворен. Слично је и са ‘непосредним произвођачима’, да се изразим у старом кључу, па имамо око 200 ВКВ мајстора, квалификованих и курсиста и тек неколицину неквалификованих радника. Амига је данас организована у три профитна центра: производња, изградња и пројектовање, располаже са око 15.000 квадратних метара производно-пословног простора и има прилично дугу референц-листу.

Minel Schrederu – истовремено (код једних пре, а код других после подне). Од 2002. године је заменик директора Амиге, док је лиценце ИКС, за пројектовање – 350613303 и извођење – 450390603, остварио 2003, да би 2008. „лиценцирани трилинг“ заокружио извођачким сертификатом 451С82208. Међутим, пре, знатно пре, инжењерских лиценци и сертификата стекао је

Лични допринос у развоју породичне фирме мислим да није мали, а статистика то овако објашњава – када сам засновао радни однос, у новембру 1996. године, Амига је имала 50 радника, а данас је око 500 запослених, с тим да нам је „бројчани врх“ био 2008. године када смо на платном списку имали преко 550 запослених. Посебно сам поносан на нашу кадровску структуру – запошљавамо 60 дипломираних инжењера и инжењера (електроинжењера, машинаца, грађевинаца, архитеката), плус понеки правник и економиста.

Планови за будућност

„Ја увек имам много планова. Лично, планирам да наставим да се усавршавам у сваком смислу – у стручном, затим у смислу вођења пројеката и, наравно, вођења предузећа. Кроз посао сам стекао доста пословних пријатеља широм света и користим сваку прилику да видим и научим како други раде, и да наравно део тога спроведем и код себе и код својих запослених. Такође планирам да и даље допринесим ‘стварању’ нових чланова ИКС и нових стручњака, јер је у Амиги, само у последње три године, десетак инжењера стекло прва радна искуства, положило стручни испит и добило лиценце. Надам се да ће развојем компаније тај број у будућности бити још већи, и да ће и неки од њих бити добитници овог ласкавог признања.

Што се планова за компанију тиче, они ће се кретати у правцу који ће диктирати тржиште, јер је то и до сада чинило.

И себе и компанију видим као успешне, познате и признате на европском – а зашто да не, и на светском тржишту, наравно у својој области.“

Регионални смо лидери у нашој бранши, а поред домаћег, све смо присутнији на тржиштима Грчке, Луксембурга, Данске, на целом ex-Yu подручју, Габону, Анголи, Руској Федерацији и Заједници Независних Држава. На афричком тржишту смо тек годину-две, а пошто је то француско говорно подручје, морао сам да почнем да учим и тај језик. Иначе, сматрам да сам доста добро савладао енглески језик, што ми је веома користило и у стручном усавршавању и у пословним акцијама. Мислим да се од других компанија са овог тржишта разликујемо добром организацијом, поузданим пројектовањем, одличном опремом (аутоматским машинама за сечење и обраду материјала и завривање) и чак 100 јединица (грађевинских машина и транспортних средстава) за грађевинарство, па сваки посао завршавамо у договореном року и квалитетно.“

Иако је Коморин лауреат заокружен професионалним пословима и обавезама, а готово сви су везани за Амигу, и о њима прича са великом акрибијом, заустављамо га у намери да нешто сазнамо и о „другим стварима“, на пример студентским и београдским.

„Било је феноменално то студентско време. Становао сам у ‘Студењаку’ свих пет година и студије окончао на време – за пет година. На ‘егеефу’ сам био са средњошколским другаром, Краљевчанином, Тошковић Александром и свуда смо стизали. Живели смо ‘пуним плућима’ јер смо имали сјајну организацију. Наиме, све је било испланирано, мада ту није било много да се планира, него да се договорено реализује. Учили смо заједно и континуирано, од ујутру до 3-4 сата после подне, а онда у живот. Не кажем и у забаву, мада је и тога било сасвим довољно, већ смо радили на ‘намештању’ и ‘рушењу’ сајмова, и на сличним пословима, како бисмо

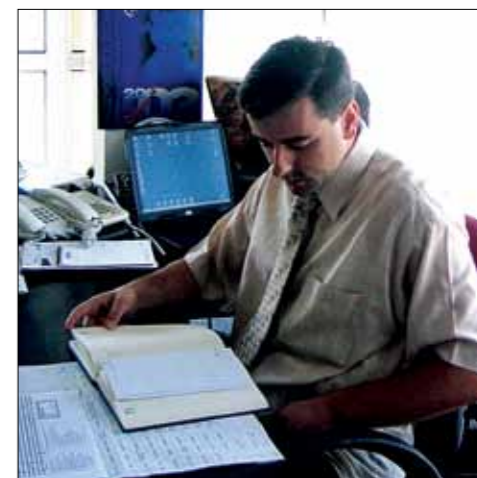
ојачали наш студентски буџет. Наравно, јурили смо и за лоптом, гледали утакмице, концерте, филмове, излазили... А када смо дипломирали, а било је то у два новембарска дана 1996, обојица смо се запослили: Александар у Русији, ја у Амиги. Од пре годину дана радимо заједно у Амиги, он као директор представништва у Београду, а ја у централи у Краљеву.“

Компанија чији је сувласник током две деценије добијала је на десетине награда и признања, захвалница, диплома на сајмовима, где редовно излажу у земљи, али и у иностранству. Зато га прво питамо шта за њега значе награде и признања.

„Када о наградама и признањима размишљам, не полазим од негативних конотација типа све је намештено, да се све дели унутар познатог круга, већ верујем да се жирији и други оцењивачи озбиљно потруде, прегледају, анализирају и по сопственом мишљењу и савести одреде за праве. Наравно, знам да и у награђивању има лоших ствари, али ја предност дајем позитивним. Уосталом, полазим од наше компаније – када смо награђивани, када смо сертификовани, увек смо давали најбоље од себе – најбоље продукте, најбољу и најефикаснију организацију и производњу. Желим да верујем да се тако понашају и други појединци и фирме.“

Општи став о наградама и признањима, бар за ово подручје, у најмању руку је необичан, али баш онакав према каквом би друштво и заједница требало да стреме. А какав имате однос према Повељи добијеној од Инжењерске коморе Србије?

„Да не будем стереотипан па да кажем како ме ова награда обавезује да још боље радим и развијам компанију и себе“, каже Иван. „Међутим, факат је да признање долази са ексклузивног места, од организације која окуља најквалитетнији и најкреативнији део српског друштва, односно од колега и професионалаца, што ме, без лажне скромности, чини поносним. Уз то, Награда за почетак каријере потпуно ме је изненадила, јер нити сам знао да сам предложен нити да је заседала комисија... Ништа. После су ме информисали да су ме предложили моји Краљевчани, Мирко Миладиновић и Саша Аврамовић, што ми посебно прија и чини велико задовољство. Наиме, они много више од било кога у Комори знају шта је наша фирма радила, не само у ‘граду на Ибру’ него и широм Србије, у региону и свету. Знате како се каже – најтеже је бити примећен од локалне средине, односно ‘нико није постао светац у родном граду’, тврди једна стара изрека. Да закључим – Повеља Инжењерске коморе Србије значи ми веома много, уз свест да она не припада искључиво мени, него и сваком од запослених у фирми. Она је за мене колективно и лично признање – истовремено.“

Било је феноменално то студентско време – становао сам у „Студењаку“ свих година студирања које сам окончао на време – за пет година

ГОРАН МИЛОВАНОВИЋ, РУКОВОДИЛАЦ НА РЕИЗГРАДЊИ КОМПЛЕКСА
АВАЛСКИ ТВ ТОРАЊ

Школски друг је прва ствар у животу

РАДОШ О. ДРАГУТИНОВИЋ

Горан Миловановић је Чачанин, коме је ово 48. лето, што једино може да значи да је неимар у пуној креативној и стваралачкој фази. Рођен је 1962. године, основну школу и гимназију завршио је у родном граду, а 1980. постаје житељ Београда јер је те јесени постао брцуош на Грађевинском факултету Бео-

Апсолвирао је „у року“ и донео одлуку да види и упозна „тај бели свет“ изблиза и непосредно, па је пет година радио као стјуард у ЈАТ-у, што му је омогућило да научи неколико страних језика

градског универзитета. Вредан и радан, апсолвирао је „у року“ – 1986. и донео одлуку да види и упозна „тај бели свет“ изблиза и непосредно. Наиме, у наредних пет година радиће као стјуард у ЈАТ-овим авионима, који су тих година летели до великог броја европских и светских престоница. Та „ваздушна пракса“ омогућиће му да савлада неколико светских језика, а да му енглески постане други матерњи, што му је више него користило у његовој основној – неимарској професији, којој се заувек враћа 1994. године. Наиме, те године је одбранио дипломски рад и стекао звање – дипл. грађ. инж.

Пре првог запослења десио му се најважнији догађај у животу – оженио се 1993. године Сањом, колегиницом са „летећег посла“, која је још увек у

облацима, још је стјуардеса. Породица Миловановић има четворо чланова – поред Горана и Сање, ту су и две кћерке: Ања, ученица III разреда гимназије на Бановом брду, и Тара, четврти разред у основној школи у Жаркову.

„Прво запослење ми је било у Станкому, друго у једној приватној фирми, а трећа срећа је Ратко Митровић – Дедиње, велика неимарска компанија, основана у Чачку одмах после Другог светског рата. Те 1995. године, када су ме примили и стални радни однос, била је у великим проблемима“, присећа се Горан. „Први радни дан ми је био на Бежанијској коси, градилиште станова за Војску, благо до колена, не жалим се, него се само подсећам. А онда ко на траци – сваких неколико месеци ново градилиште, па постепено напредовање у служби, а то значи брига и одговорност за два-три градилишта, пројекта. После три-четири године постављен сам за пројект менаџера, па сам у том својству и градио фабрику Бел пакидинг у Земуну, спортски комплекс Миленијум у Вршцу, пословну палату Делта на Новом Београду... И било је, било је тога да се прича и приповеда... Када сам постао технички директор? Па има томе пет-шест година. Значи, три целе године пре него што ћу да се попнем на Авалу.“

Авалски ТВ торањ, заправо изградња читавог комплекса, његово је дело, које га је кандидовало и које му је донело овогодишњу Повељу – Годишњу награду ИКС за изузетно остварење и професионално ангажовање.

„Радови на реизградњи ТВ торња почели су крајем фебруара 2007. године, а за мене су били завршени крајем 2009. У те две-три године, колико је трајала изградња, за тај сам објекат био везан сваког дана дуже од пуног радног времена. Нисам седео на градилишту и гледао како људи куцају ексере, него сам морао да смислим и бетон и арматуру, и начин како да се ради, да осмислим оплате, скеле и кран, и дизање и спуштање крана, све фазе фасаде, монтаже челика – челичне решетке на којима су монтиране антене... Буквално сам одлазио на спавање размишљајући о Авали и будио се мислећи на Торањ. Много ствари сам морао унапред да сагледам, тако да сам ментално био ангажован пуним капацитетом, свих недеља, месеци и година док је трајала изградња.“

На Авалу сте се попели 2007. године, а када сте сишли, када рачунате да је посао за вас био окончан, питамо Горана.

„У суштини, кад су противпожарци примили објекат, од тог тренутка нисам се више озбиљно бавио Авалом. Мени је било битно да направимо конструкцију, дигнемо челик, монтирамо лифтове, завршимо фасаду и да све то противпожарци приме.

Када се то десило, а можда је то било у пролеће 2009, за мене је Авалски ТВ торањ био готов. Тада сам, како рекосте, сишао са Авале.“

Није му Награда Коморе прво признање, још мање последње. До сада га је Привредна комора Београда два пута награђивала за изузетна неимарска остварења, а пре краја септембра Друштво грађевинских конструктора Србије (ДГКС) доделиће му своје највеће бијенално признање за остварени резултат у грађевинарству.

„Битна су ми признања која долазе од колега. Повеља Инжењерске коморе долази од струке, професије, професионалаца – тај мој рад су сагледале колеге из струке, и то ме посебно радује. А све је почело тако што ме је председник Шумарац позвао да одржим предавање/презентацију о реизградњи Авалског ТВ комплекса на неком Коморином скупу на Златибору. Када сам завршио са излагањем, устао је један човек и јавно предложио да се Годишња награда 2010. додели мени као стручњаку који је реализовао овај изузетно сложен пројекат. Тај предлог је прихваћен акламацијом и поздрављен дугим аплаузом, не само грађевинаца већ и инжењера других струка – архитеката, машинаца, електроинжењера, технолога... Док је изградња Торња трајала, посетило ме је „небројено“ много стручних и других делегација, па и колега инжењера, чланова Коморе. Ниједну делегацију нисам одбио, ниједну техничку информацију нисам затајио, ниједно стручно питање нисам прећутао. На све сам одговарао, по стотину пута, и сваком заинтересованом дао свој мобилни телефон. Звало ме „пола Србије“ да ме пита за савет, да ме консултује. Свима и сваком се јавим, чујем питање и кажем своје мишљење. Хоћу да кажем, трудим се да будем максимално коректан у контакту са струком и колегама.“

На питање ко му је највише помогао у реализацији овог изузетно захтевног објекта и пројекта, Горан, пре свих, истиче компанију у којој ради – „Ратко

Породица је мој фундамент

Сав мој рад, све моје професионално и друштвено ангажовање и резултати које постижем само је враћање дуга мојој породици и мојим родитељима. Моје две ћерке и супруга Сања, моја породица, ужасно много трпе због мог посла, јер никад нисам код куће. Оне су сваки дан, свако вече са мном, али ја нисам са њима јер сам у мислима везан за посао, за пројекат/пројекте које тренутно изводим, на којима сам ангажован. Да ми није њих три да ме подрже, да стоје иза мене, не верујем да бих ишта паметно и позитивно урадио. А кад је реч о мојим родитељима, неизмерно сам им захвалан што су ми помогли да постанем ово што сам данас. Осећам посебну тугу што оцу не могу да покажем комплекс на Авали, што не могу да га „попнем“ на Торањ, да му покажем шта сам изградио, да га изведем на видиковац да види „пола Србије“. Увек ме је и у свему много подржавао, али баш кад смо почели с радовима, 2007, разболе се и до краја те године преминуо.

Ко има школске другове све може да реши, јер су то другарства настала без интереса, а снажно емотивна, па природно заувек остају и трају. Сваки контакт који остваримо у послу, кроз пословну сарадњу – на пример, упознам техничког директора неке друге фирме и то познанство, та сарадња је из некаквог интереса, личног или у корист фирме. Другарство из школе је без интереса, емотивно је и то се не мери. То не може да се измери. Мени су, у овом великом и сложеном послу, ван фирме, помогли моји школски другови

Митровић – Дедиње“ и своје школске другове.

„Морам да кажем да сам на овом пројекту имао помоћ заиста свих познатих и признатих стручњака. Ко ме год сам се обратио био је спреман да помогне. Ипак, на првом месту је моја матична фирма Ратко Митровић – Дедиње. Ја сам Авалски ТВ торањ градио не само својом снагом него снагом комплетне фирме, која ме је максимално подржавала, сваког тренутка стајала морално и материјално иза сваке моје одлуке. Кад говорим на неком састанку, говорим са целом фирмом иза мојих леђа. Уз то, као технички директор могао сам на градилиште да доведем буквално сваког човека из фирме који ми треба, сваку грађевинску машину, свако транспортно средство... Одмах до моје фирме били су моји школски другови, специјалисти у неимарској (они пре свега) и другим струкама. Најважнија ствар у животу једног човека јесу школски другови. Мени су на Торњу помагали школски другови. Ко има школске другове – све може да реши. Јер то су другарства настала без интереса, настала емотивно, и то остаје заувек. Све контакте које остваримо у послу – на пример, кад као технички директор упознам колегу директора друге фирме, то је већ некакав интерес. Али другарство из школе је без интереса, емотивно је и то се не мери. То не може да се измери. Мени су на Авали, ван фирме, много помогли моји школски другови.“

Радови на реизградњи ТВ торња почели су крајем фебруара 2007. а за мене су били завршени крајем 2009. године и за то време буквално сам одлазио на спавање размишљајући о Авали и будио се мислећи на Торањ

ПРОСТОРНИ ПЛАНЕР ДР САША МИЛИЈИЋ, ДОБИТНИК „ГОДИШЊЕ НАГРАДЕ“ ЗА ИЗУЗЕТНА ДОСТИГЊУЋА У СТРУЦИ

Просторно планирање – основа за одржив развој Србије

Стечена теоријско-методолошка знања и искуства Саша Милијић је успешно применио у изради око 30 просторних и урбанистичких планова, од националног преко регионалног до општинског нивоа.

РАДОВАН РАДОВИЋ

Др Саша Љ. Милијић рођен је 30. јула 1969. године у Зајечару, а основну школу и гимназију завршио је у Београду. Диплому просторног планера стекао је 1995. године на Географском факултету Београдског универзитета и на истој институцији магистрирао 1999. и докторирао 2005. године. Докторска дисертација имала је наслов „Стратегија развоја планинских подручја Србије“. Од 1996. године ради у Институту

Руковођење израдом просторних планова подручја посебне намене широм Србије било је посебна препорука за др Сашу Милијића, дипломираног просторног планера, за добијање овогодишње Награде за изузетно достигнуће у струци, односно „годишње награде“ ИКС. Његови стручни радови су од стране Комисије за оцену испуњености..., али и Управног одбора Коморе, оцењени као значајна остварења у домену просторног развоја, која су допринела развоју теоријско-методолошког модела израде и примене комплексних планова подручја посебне намене, међу којима се истичу – Парк природе и туристичка регија Стара планина, Национални парк Кopaоник, слив водоакумулације „Стуборовни“ и инфраструктурни коридор аутопута Е-75, деоница Београд–Ниш

за архитектуру и урбанизам Србије (ИАУС) у Београду, где обавља послове водећег планера. Научно звање виши научни сарадник стекао је 2010. године одлуком Комисије за стицање научних звања Министарства науке и технолошког развоја. Од августа 2010. је на месту помоћника директора ИАУС-а. Стечена теоријско-методолошка знања и искуства успешно је применио у изради око 30 просторних и урбанистичких планова, различитог хијерархијског значаја, од националног преко регионалног до општинског нивоа. Као руководиоца израде и члан синтезног тима, аутор или коаутор секторских прилога о развоју туризма, инфраструктуре и других области посебно се истакао у изради: Просторног плана Републике Србије; Регионалних просторних планова Колубарског округа, Јужног поморавља и Тимочке крајине; више просторних планова подручја посебне намене; Просторних планова локалних самоуправа (Ваљева, Аранђеловца, Књажевца, Будве...); више урбанистичких планова (посебно за приоритетна високопланинска подручја Србије – Кopaоник и Стару планину); неколико стратешких процена утицаја планских докумената на животну средину. Такође је дао велики допринос међународној научној сарадњи уфешћем у реализацији неколико пројеката. Овде посебно истичемо руковођење тимом (у сарадњи са др Игором Марићем) у реализацији пројекта „Preparation Of The Rural Infrastructure Feasibility And Costing Study – Feasibility Studies for the Stara Planina Mt. Nature Park“, који су 2007. године финансирани Светска банка (World Bank) и

Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Србије.

За деценију и по професионалног ангажмана урадио је преко 70 радова који су објављени и презентовани на научним и стручним скуповима, а истакао се и у реализацији више научноистраживачких пројеката које је финансирало Министарство науке у периоду од 1996. до 2010. године.

О самом признању Саша Милијић каже:

„Награда за изузетна достигнућа у струци је велика част – али и обавеза и одговорност за континуитет и квалитет у раду. Награда је признање како за мене и Институт тако и за Матичну секцију просторних планера ИКС и професију просторних планера, који се тиме афирмишу и потврђују важну улогу у процесу планирања и изградње.“

На питање на каквим је све пројектима био ангажован последње 3-4 године, одговара да их је био приличан број и нешто детаљније описује:

„У протеклом периоду био сам ангажован на изради више планских докумената од којих већина има посебан значај за Републику Србију. Просторним планом инфраструктурног коридора аутопута Е-75, деоница Београд–Ниш обезбеђени су плански основ за: резервацију простора за коридор и пратеће садржаје аутопута; разраду у просторним и урбанистичким плановима нижег реда; реализацију планиране магистралне инфраструктуре у коридору аутопута; спровођење мера заштите простора од утицаја аутопута, као и услови за побољшање повезаности аутопута са окружењем, итд. Доношењем просторних планова Парка природе и туристичке регије Стара планина и Националног парка Кopaоник обезбеђени су плански основи за: заштиту природних добара дефинисањем режима заштите; резервацију простора од посебног интереса за развој туризма; урбанистичко и инжењеријско планирање уређења и коришћења подручја, као и за унапређење инфраструктурне и комуналне опремљености насеља. Доношењем Просторног плана слива водоакумулације ‘Стуборовни’ обезбеђени су услови за: резервацију простора за формирање акумулације и реализацију регионалног водопривредног система; планско коришћење, заштиту и уређење сливног подручја акумулације, као и за развој нових – алтернативних делатности сеоских домаћинстава на сливном подручју, итд. Непосредан разлог за израду регионалних просторних планова Јужног поморавља и Тимочке крајине јесте заустављање негативних демографских тенденција и економског заостајања, односно стварање предуслова за реализацију националних, регионалних и локалних развојних интереса. Регионалним просторним плановима створиће се и предуслови за формирање Географског информационог система, што ће омогућити размену података и ефикаснију контролу спровођења ових планова.“

Успешан рад на решавању сложених проблема одрживог развоја планинских и туристичких подручја био је више него добра препорука за др Милијића да добије ангажман у изради Просторног плана Републике Србије, чији је носилац Републичка агенција за просторно планирање. Посебно је био ангажован у оквиру две тематске области: „Просторни

развој високопланинских подручја Србије“ и „Организација и уређење туристичких подручја Србије“.

О Просторном плану Републике Србије (ППРС), Милијић каже:

„Претходни ППРС донет је 1996. године за период до 2010. године. Нови Просторни план Републике Србије, за период од 2010. до 2021. године, заснован је на принципима одрживог просторног развоја и чини основу за све будуће планове. Циљеви су: уравнотежени регионални развој и већи степен конкурентности, одрживо коришћење ресурса и квалитетна животна средина, унапређење саобраћајне доступности и инфраструктурне опремљености, унапређење и заштита природног и културног наслеђа, активна имплементација политика просторног развоја. Доношење овог највишег планског, али и развојног документа, и његова разрада кроз регионалне планове и планове посебне намене важни су кораци у примени Закона о планирању и изградњи. А када је реч о подручјима по-

Поред рада на пројектима у Србији остварио је велики допринос у међународној научној сарадњи уфешћем у реализацији неколико пројеката

себне намене, као развојним феноменима, они досад нису били целовитије истражени и интегрално оцењивани, већ готово по правилу – спорадично и парцијално, претежно секторским приступом. Ослањајући се на резултате досадашњих истраживања ових подручја у Србији, нарочито Димитрија Перишића, Бранислава Дерића, Драгише Дабића, Слободана Митровића, Ненада Спасића и других, покушао сам да на интегралан и мултидисциплинаран начин проширим ниво истраживања развојних потенцијала и ресурса са којима ова подручја располажу и урадим свестрану анализу просторно-еколошких, економских и социјалних аспеката њиховог развоја и заштите. Радећи на едукацији и професионалном усавршавању млађих колега, мр Николе Крунића, мр Марине Ненковић-Ризнић и других младих стручњака, стекао сам одговорне и вредне сараднике и чланове радног тима, који стицху искуство за руковођење плановима и услове за добијање лиценце Инжењерске коморе Србије за одговорног планера.“

АРХИТЕКТА ДР ИГОР МАРИЋ, В.Д. ДИРЕКТОРА ИАУС, ДОБИТНИК ГОДИШЊЕ НАГРАДЕ КОМОРЕ

Богато архитектонско стваралаштво

РАДОВАН РАДОВИЋ

Својим досадашњим радом Игор Марић (1950) изградио је ауторску личност, ушавши у ред афирмисаних архитеката са препознатљивим делом. Дипломирао је на Архитектонском факултету у Београду 1976. године, па отуда носи битне одлике генерација едукованих на идеалистичкој традицији модерне архитектуре. Како каже, на његово формирање као архитекте утицао је и лични афинитет према делу Алвара Алтоа и теорије града у тумачењу Камила Зитеа. Али, осећање за просторне односе и пропорције подарени су му генетским кодом, као одјек искуства медитеранског човека.

Са архитектуром се први пут сусрео у средњој школи, на природно-математичком смеру италијанског лицеја у Либији. Међутим, његова интересовања су се мењала током школовања. Прво су га занимале природне науке, размишљао је о грађевинарству и електротехници, а касније се појавило интересовање за филозофију и друштвене предмете. Када је матурирао, желео је да студира нешто што у себи спаја и једно и друго. И тако се определио за београдски Архитектонски факултет. «Током студирања на мене су битно утицала наша два чувена професора: Брана Миленковић, који је истицао мислени део, и Иван

Професионалну каријеру започео је у Инвест-бируу у Београду, где је пуних десет година успешно радио пролазећи комплетну хијерархијску лествицу

ни планери и инжењери свих струка. Повеља (награда се састоји од Повеље и новчаног дела) представља признање за општу делатност, с обзиром на то да смо сви ми тимски радници и да је наше поље деловања координаторско. Због тога је ово признање и признање свих мојих колега. Ово је једна од најдражих награда које сам добио – пошто је за моју укупну делатност. С обзиром на то да сам специфични архитекта нико не може да каже да се искључиво бавим једном делатношћу, што се види и из мог CV-ја. Активно се бавим научноистраживачким радом, писањем књига, чланака и учествујем у научним пројектима. С друге стране, радим архитектонске објекте, где имам велик опус и чиме сам јако поносан. Мислим да је један од повода за добијање награде и то што су ми прошле године усвојена четири различита урбанистичка плана, иако морам да кажем да је данас урбанизам постао доста осиромашен. Нема нових насеља, нема нових подухвата. Више је то једно сређивање постојећих дивљих насеља или прописивање правила. Нема визионарских ствари. Не кажем ни да су ови планови које сам радио у домену великих визионарстава, али је сигурно да је сваки донео неку новину. Тако је регулациони план за центар Вршца донео новину јер је успео да наметне одређену активну заштиту центра Вршца, који је у различитим периодима био нарушаван, а нарочито у последњих 15 година. Иако у правно-формалном смислу овај елаборат Завода за заштиту споменика културе није добио крајњу верификацију Владе, због недовољног вођења рачуна о свему томе код нас, успео сам да те елементе заштите историјског наслеђа уведем у урбанистичку заштиту и допринесем да се тај простор сачува и да може да се креативно надогради, што се може видети из постојећег стања.»

Антић, који је у први план стављао прагматични део ове професије. Суштина је да сваки архитекта треба да споји у себи и једно и друго», каже Марић.

Каријеру архитекте започео је у Инвест-бируу у Београду, где је пуних десет година (од 1980) успешно радио пролазећи хијерархијском лествицом од одговорног пројектанта до техничког директора. У Институт за архитектуру и урбанизам Србије долази 1990, где ради као помоћник директора сектора за урбанизам и архитектуру. Научни сарадник постаје 2007, а дописни члан Академије инжењерских наука Србије 2009. године. Недавно је постао директор ИАУС-а (Института за архитектуру и урбанизам Србије). О награди Инжењерске коморе Србије Игор Марић каже:

„Добити ово признање од највишег струковног тела у земљи јесте велика част, јер награда носи у себи величанствен и веом леп и видљив отисак грба Инжењерске коморе Србије, у којој се налазимо ми архитекте, простор-

Архитектонско дело Игора Марића, реализовани и идејни пројекти, по разноврсности тема показују комплексан приступ који он негује према архитектонском стваралаштву. Од просторног планирања, преко урбанистичких студија, пројектовања појединачних објеката, до дизајна сајамских објеката и чистог графичког дизајна учествовао је у изради урбанистичких пројеката и детаљних планова на територији Србије (Стара планина, Књажевац, Ваљево), али и у Београду, у ужем градском језгру (Врачар, Зелени венац, Славија). Бавио се и пројектовањем сајамских објеката за изложбе наших излагача у иностранству. На конкурсима, који су својерестан изазов и провера за сваког архитекту, освојио је безброј награда. Најзад, студија валоризације Железника увела га је у поље научноистраживачког рада.

Међу 27 изведених објеката током четврт века (скоро сви у Београду) незаобилазни су најранији стамбени објекти у Молеровој 41 – завршени 1989. године, пословно-стамбени објекат у Његошевој 48 – изведен 1988–1989, као и пословно-тржни центар у Јужном булевару из 1990. године. По специфичности теме издваја се решење Београдског зоо-врта, остварено у сарадњи са тимом аутора. У решењу појединих објеката за смештај мајмуна и слонов, амфитеатра и фонтане, као и улазне капије, Марић успешно развија тему у датом архитектонском контексту, уз наглашени детаљ, таласасту линију и облу форму.

Учествовао је у изради 19 идејних пројеката, просторног плана подручја археолошког налазишта Ромулијана-Гамзиград, са мр Драгишом Дабићем 2003. године, као и два општинска ГУП-а (генерални урбанистички план) – Тополе и Врњачке Бање. Када су у питању ДУП-ови (детаљни урбанистички планови) и пројекти које је радио као руководиоца, а било их је двадесетак, свакако је један од највреднијих и најобимнијих ДУП туристичког комплекса Јабучко равниште на Старој планини.

„На примеру Старе планине разрађен је приступ стратешкој процени економске оправданости развоја туристичке регије који се заснива на искуствима земаља са вишим степеном развоја планинских подручја“, каже Марић. „У овом пројекту су учествовали и канадски стручњаци, који су радили и за зимску олимпијаду, што показује нашу ширину да смо отворени и за та сазнања.“

„Неки од великих пројеката нису изведени јер се често дешава да прве награде на конкурсима чекају на извођење, као што сада чека објекат на углу Краља Милана и Краља Милутина. То је репрезентативан објекат који укључује и оно што је закон касније донео – да зграде морају бити биоклиматске и енергетски ефикасне. Овај објекат је још у фази конкурсног решења пре четири године све те елементе предвидео. Касније смо урадили главни пројекат. Простор је рашчишћен и очекујемо да ће та зграда крајем ове или почетком 2011. почети са изградњом. Објекат се састоји из два улична и једног дворишног објекта, а у средишту је пјачета. У приземљу, мезанину и делу сутерена су локали. На спратовима је флексибилан пословни простор. У Улици краља Милутина су пословни апартмани који могу да се користе и као станови. У подземним етажама налази се 300 паркинг места.

Објекат је под јединственим системом управљања и одржавања и опремљен је свим инсталацијама, укључујући и централни мониторинг, климатизацију са четворочевним системом, мрежу оптичких каблова, двоструку вентилирајућу фасаду.“

По природи комуникативан и прагматичан, Игор Марић

се још од студентских дана укључио у струковне организације. Био је члан Удружења урбаниста Србије, члан Савеза архитеката Србије и председник Друштва архитеката Београда, активно се укључио у рад Инжењерске коморе Србије, а више пута је био и члан међународних асоцијација.

Ово занимање тражи много рада и не може се испрограмирати на осмочасовно радно време. Захтева пуну сарадњу и разумевање између архитекте и инвеститора, а то се не дешава увек. Три основна захтева сваког архитекте су: да му се не мешају у посао, да га не питају за временске рокове и да му дају новца колико је потребно. Нажалост, по речима архитекте Марића, ово су и три најчешћа проблема са којима се они суочавају.

Преко пута Дорћола и Земунa, на левој обали Дунава, у наредних десетак година требало би да никне Трећи Београд. Овај нов модеран град, одмила назван Дунав сити, биће изграђен на простору од Зрењанинског пута узводно и гледаће на Гардош и Калемегдан. Тако ће главни град Србије у будућности чинити Стари Београд, Нови Београд и Трећи Београд.

Неки од великих пројеката нису изведени јер се често дешава да се дуго чека на извођење, као што сада чека објекат на углу Краља Милана и Краља Милутина

Идеју изградње Трећег Београда на левој обали Дунава Марић сматра занимљивом, али наглашава да је није лако реализовати. Упозорава да се изградња тог насеља експлицитно не помиње у Генералном урбанистичком плану Београда до 2021, те да се терен на коме треба градити Трећи Београд води као њиве и пашњаци, осим у делу око предвиђеног моста Земун–Борча.

„Према важећем ГУП-у, не би требало да дође до знатнијег повећања броја становника националне престолице. Предвиђа се да ће град имати око 1,4 милиона становника, и у том случају изостала би изградња града на левој обали Дунава. С друге стране, логичније је да се у залеђу, кад се изгради мост преко Дунава од Горњег Земунa до Борче, направи насеље као залеђе новој ади“, каже Марић. „Терен на коме би требало да никне нови град погодан је за градњу јер није подводан. Поред тога, претпостављам да имовински односи на том делу нису велика препрека, јер земљиште углавном припада пољопривредним комбинатима.“

ОПШТИ ЈАВНИ АНОНИМНИ КОНКУРС ЗА ПОБОЉШАЊЕ НАЧИНА И ТЕХНОЛОГИЈЕ
ИЗГРАДЊЕ СТАМБЕНИХ ОБЈЕКТА У СЕЛИМА СРБИЈЕ – РЕЗУЛТАТИ И ОЦЕНЕ

„Лепа Србија“ тражи велики ангажман

Конкурс је трајао 90 дана – последњи дан за предају радова био је 14. јуни, Дан Коморе. На конкурс је стигло осам радова, које је жири прегледао и анализирао на три седнице/сесије од 16. до 30. јуна, а донету одлуку проследио УО ИКС, који је на својој 17. седници, 8. јула, потврдио одлуку жирија и одобрио новчане награде.

Општу оцену конкурсних резултата дао је жири (проф. др Драгослав Шумарац, председник, Александар Аврамовић, заменик, и чланови – Зорица Савичић, др Игор Марић, Зорица Несторовић, Радивоје Стојановић, др Александар Кековић, мр Милан Самарџија и мр Александар Вучићевић. Стручни консултант био је проф. др Божидар Петровић), који је констатовао да је „на основу приспелих радова и њихових домета јасно да предметна проблематика тражи велики ангажман. Градитељство на селу је запустено и није довољно у фокусу архитектонске, грађевинске и техничке праксе. Већина изградње је оријентисана на град, а село је недовољно изучавано. Овакво стање у пракси је резултирало релативно малим одзивом и код већине радова непотпуним одговорима. Захваљујући ауторима рада под шифром 95112/05, можемо да констатујемо да је Конкурс успео у својој намери, с обзиром на то да се у овом раду добијају одговори на сва постављена питања. Нису занемарљиви доприноси ни других награђених радова, међутим, они су дали квалитет само у појединим сегментима. Како је расписом конкурса предвиђено, у даљем раду ће жири и руководиоци награђених пројеката координирати израду препорука/приручника и израду пројеката репрезентативних сеоских кућа. Окосница за будуће активности ће, по одлуци жирија, бити рад наведеног тима – пошто је он и по садржају и по квалитету испунио очекивања расписивача“.

Прва награда, и 300. 000 динара, припала је шесточланом ауторском тиму који је предводила архитекта др Мила Пуцар (ауторска шифра 95112, радна шифра 05) и у коме су још били Сања Симоновић и Наташа Јанковић, архитекте, Ана Поповић, дипл. грађ. инж. Милорад Богдановић, дипл. маш. инж. и мр Марина Ненковић-Ризниц, просторни планер.

Другу награду, и 100. 000 динара, самостално је добила архитекта Ана Ковенц-Вујић (шифре: ауторска 53452, радна 01).

Трећу и четврту награду, и по 50. 000 динара за сваку (укупно 100.000 динара), освојио је ауторски тим који је предводио архитекта Душан Тешић, а равноправно сарађивали Милош Станковић, архитекта, и Златибор Станковић, грађевинац (шифре: ауторска 15349, радна 03, односно 17512/04).

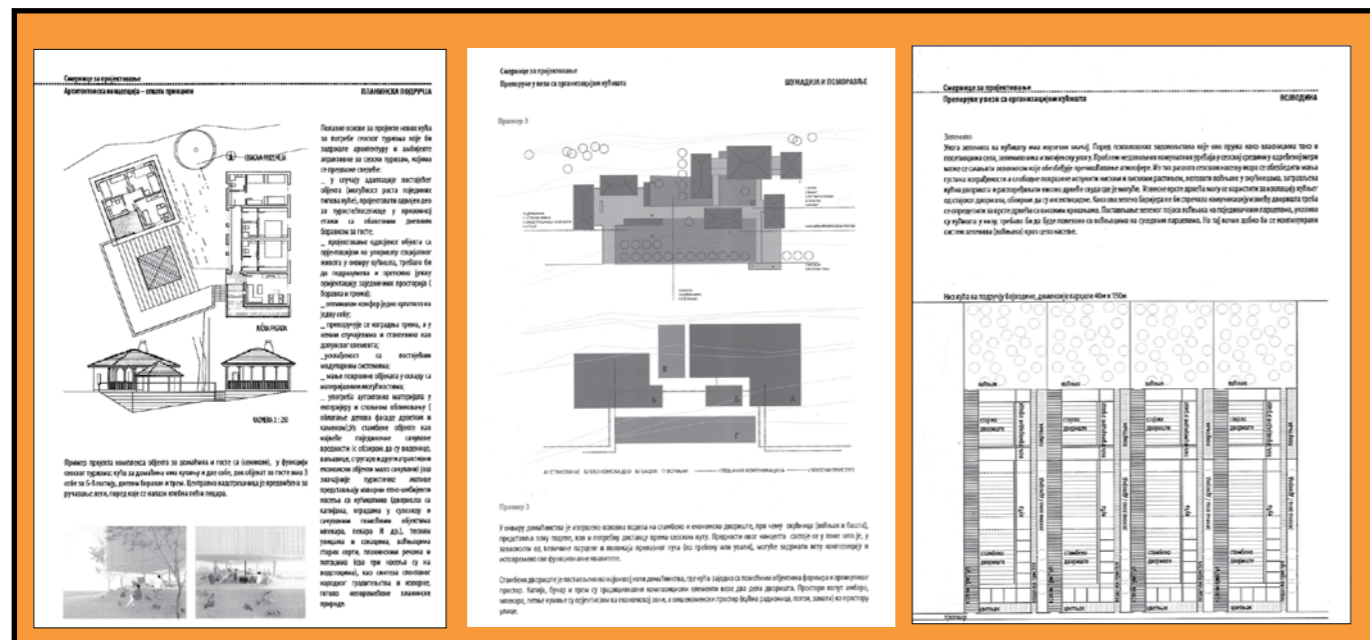
Управни одбор ИКС је на својој 11. седници, одржаној 22. фебруара, донео одлуку о расписивању „општег јавног анонимног конкурса за побољшање начина и технологије изградње стамбених објеката у селима Србије под називом „Лепа Србија“. Чланство је о намери и идеји пројекта „Лепа Србија“ упознато огласом у „Политици“ од 13. марта 2010. године

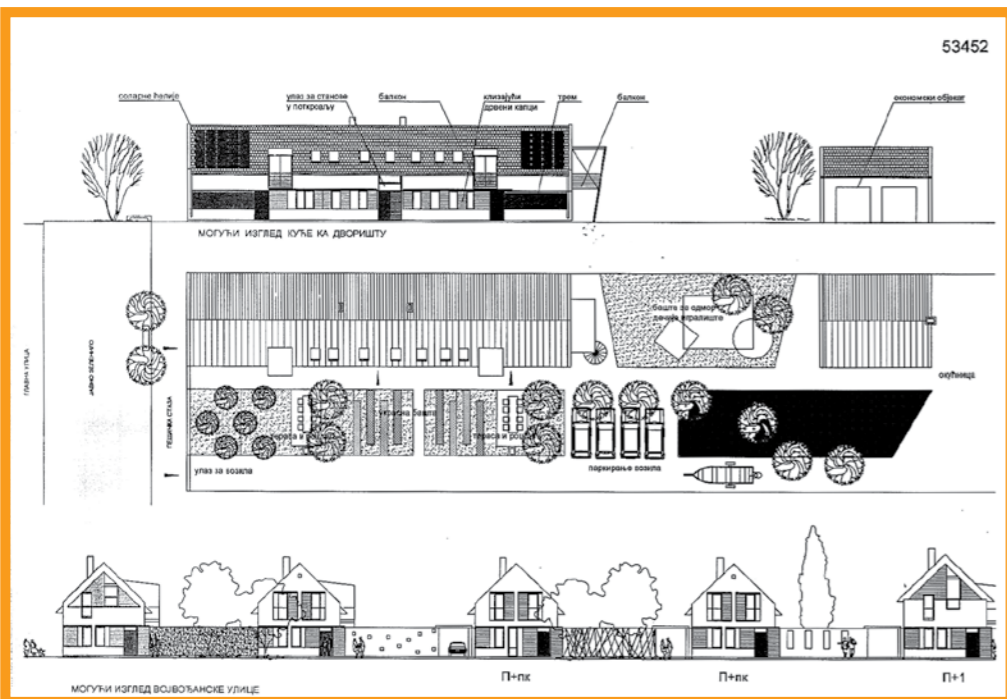
Анализа и оцена жирија – награђени радови
Деветочлани жири и десети стручни консултант прегледали су све радове и сваком дали описну оцену. Налазе жирија доносимо интегрално.

О првонаграђеном раду (95112/05) који је имао три варијанте – Шумадија и Поморавље и планинско подручје, чланови жирија су констатовали: Овај рад је доследно одговорио на све циљеве конкурса квалитетно и документовано. Држећи се задатих критеријума укратио је традиционално градитељство, савремени начин живота на селу и технологије које обезбеђују квалитетнију и рационалнију изградњу на селу. Већина препорука је детаљно образложена и поткрепљена претходним истраживањима аутора и из литературе, што раду даје свестраност и убедљивост. Обрађени су сви тражени типови објеката са специфичностима које их одликују и дат је скуп заједничких универзалних правила и технологија који је примењив за све типове. У раду се отишло и даље од тражених услова конкурса па су третирани и реконструкција постојећих објеката, као и препоруке за организацију изградње или прилагођавање постојећих објеката за потребе сеоског туризма. Жири је оценио да овај рад има добру основу за израду приручника с тим да треба да се у даљој разради изврши редукација обима текста и оријентише само на препоруке. Требало би дати опширнији преглед материјала који се препоручују, са њиховим основним карактеристикама и начином примене. Треба истаћи врло добру презентацију и илустративност целокупног рада, као и иновативни допринос.

Другонаграђени рад (53452/01) третирао је само један тип куће – војвођанску, за коју је жири рекао: На примеру војвођанске куће аутор образлаже принципе градње у сеоском подручју. Аутор се залаже за очување традиционалне типологије војвођанског села, за очување наслеђене парцелације, уз детаљан приказ могућности фазне градње, трансформације структуре објекта и прилагођавање структуре променама у породици. За опште принципе изградње у селима истиче рационалност у градњи, градњу прилагођену микроклиматским условима, као и функционалност и фазност.

I награда

II награда

Предлог садржи и детаљно описује све сегменте градње: од урбанизма, дефинисања положаја објекта на парцели, функционалне организације унутрашњег простора и флексибилности употребе, конструктивних система, даје предлог употребе савремених материјала па све до елемената ентеријера и намештаја. У даљој разради потребно је увести и елементе норматива, препорука у димензионисању појединих целина. Методологија којом је обрађен овај тип (војвођанска кућа) лако је примењива и на израду правилника за градњу осталих типова градње у сеоским подручјима.

Трећу и четврту награду добио је исти ауторски

читог развоја сеоског домаћинства. Допринос рада представља примерено обликовање и детаљан приказ материјализације објекта. У даљој разради неопходно је да се допуни дефинисањем општих правила градње и коришћења природних ресурса у планинским условима.

Кућа равничарског краја добила је следеће мишљење жирија: Аутори приступају задатку пројектујући конкретан објекат за одређено подручје. Предложени објекат је предвиђен за сеоско подручје у равничарским крајевима (Поморавље).

Кроз детаљан приказ диспозиције стамбених и помоћних објеката на замишљеној парцели, као и

тим, који је третирао планинску кућу (15345/03) и кућу равничарског краја (17512/04). Жири је о планинској кући рекао: Овај рад кроз конкретан пројекат, на замишљеној парцели, детаљно приказује могућности савремене градње планинске куће. Кроз графичке прилоге дат је детаљан приказ унутрашње организације простора, функционалне и обликовне карактеристике објекта и његовог конструктивног система, а кроз технички опис приказ предложених инсталационих система. Недостатак рада је, осим мањих функционалних недоследности, то што остаје везан само за приказ једног пројекта, једне конкретне ситуације, без приказа општих правила, варијантних решења и могућности различитог развоја сеоског домаћинства. Допринос рада представља примерено обликовање и детаљан приказ материјализације објекта. У даљој разради неопходно је да се допуни дефинисањем општих правила градње и коришћења природних ресурса у планинским условима.

њихових међусобних функционалних веза, анализирају се данашње потребе сеоског становништва. У обликовању аутори се ослањају на елементе традиционалне сеоске архитектуре овог региона и дају детаљан приказ могуће материјализације предложених облика. Аутори препознају значај боравка на отвореном, наткривених простора, трема, и успешно их примењују у структури сеоског домаћинства. Недостатак рада је то што је изостао општи део, приказ општих принципа градње и коришћења енергије, па је неопходно да га аутори допуне у даљој разради.

Ненаграђени радови

О раду под шифром 24123/02 жири је рекао: Теза овог рада је да су „нестале разлике које диктира грађевински материјал“ те у највећој мери могуће је градити објекте обликоване универзалним језиком за целу Србију. Жири је сматрао да овакав став има легитимитет али није дао одговор у духу циљева конкурса и задатих критеријума. Рад више полемише са расписом него што даје одговоре. У техничком опису предложеног решења не могу се сублимирати тражене препоруке, а само решење има одлике

III награда

IV награда

типског пројекта чиме се цела проблематика поједностављује до мере анонимности.

Предлог под шифром 13642/06 – Рад је концептиран у односу на регион, увођење елемената „пасивног и активног коришћења енергије Сунца за грејање и уштеду енергије“, и функционалним шемама организације куће где се потенцира симetriја. С обзиром на то да се аутор базирао на горепоменутих темама, занемарио је остале циљеве конкурса, као и предвиђене критеријуме. Предлози архитектонских решења су дати као затворен систем тако да нису погодни за давање типолошких препорука. Жири је запазио шарм и ликовност прилога

Рад под шифром 30078/08 – Рад није одговорио на циљеве конкурса већ је понудио решење (у две варијанте) које није примењиво за израду приручника који треба да има широку примену и користи „...градитељима да могу правилно да поставе пројектни задатак пред изабране пројектанте или у самоградњи...“. Идеалистичка поставка домаћинства на селу има своје оправдање, али не и корист за већину градитеља којима је то недостижно. Упуштање у детаљну разраду уникатног изгледа објекта не може да буде упутство за већину градитеља.

Приредили: Вера Јурјец и Радош О. Драгутиновић

ГОДИШЊИ САСТАНАК ПЕТ ПРИЈАТЕЉСКИХ КОМОРА – ОПАТИЈА 18–20. ЈУН

Мр Бисерка Шварц, Слободанка Симић и Татјана Ђорђевић чиниле су делегацији Инжењерске коморе Србије

Међусобно признавање лиценци и ценовници услуга

СЛОБОДАНКА СИМИЋ

Редовни годишњи састанак пријатељских комора одржан је у Великој конгресној дворани хотела Амбасадор уз присуство представника четири коморе: Хрватске коморе инжењера грађевинарства (ХКИГ), коју су представљали Звонимир Север, председник, Сунчана Рупић, секретар, др Барбара Карлеуша, проф. др Мирко Орешковић, др Невенка Ожанић и Иван Паска, чланови Одбора за међународну сарадњу ХКИГ, Инжењерска комора Црне Горе (ИКЦГ) – Љубо Душанов Стјепчевић, председник, и проф. др Арсеније Вујовић, члан ИКЦГ, Инжењерска комора Србије (ИКС) – Татјана Ђорђевић, потпредседник УО ИКС, мр Бисерка Шварц, члан УО ИКС, и Слободанка Симић, секретар Матичне секције извођача радова ИКС, и Инжењерска комора Бугарске – Георги Симеонов и Весела Господинова.

Састанак је отворио и водио Иван Паска, председник Комисије за међународну сарадњу и члан Управног одбора ХКИГ, и предложио да се поведе расправа о две теме – „Могућност склапања споразума о међусобном признавању лиценци“ и „Ценовник инжењерских услуга и његова примена“.

У оквиру прве теме – „Могућност склапања споразума о међусобном признавању лиценци“ – дискутовало се и закључило да је склапање споразума о међусобном признавању лиценци – неминовност, па је неопходно што пре пронаћи и обезбедити услове, односно припремити предлог споразума по којем би рад чланова пријатељских

Традиционални годишњи скуп пријатељских комора, коме су ове године присуствовале делегације Хрватске, Србије, Црне Горе и Бугарске, одржан је у Опатији (Хрватска) од 18. до 20. јуна. Због преклапања термина овог скупа са прославом Инжењерске коморе Аустрије и састанка Извршног одбора ЕСЕС (European Council of Engineers Chambers) у Бечу, састанку у Опатији нису присуствовали остали чланови овог пријатељског серкла, представници Мађарске и Словеније

инжењерских комора био лакши и бржи. Током дискусије испоставило се да је ово питање једно од најважнијих у међусобним односима свих европских инжењерских комора, па тако и окупљених на овом састанку, јер је проблем међусобног признавања лиценци „везан“ за примену Европских директива о признавању квалификација и о пружању интелектуалних услуга. Важност овог питања, између осталог, види се и у чињеници да је оно обрађивано и детаљно истражено на свим састанцима ових комора одржаним у последње време. Када је реч о другој теми – „Ценовник инжењерских услуга и његова примена“ – током расправе се могло установити да их један број комора има и дуго их примењује, друге их имају али без законске обавезе да га примењују, а постоји и група

Делегације Инжењерске коморе Црне Горе и домаћина Хрватске коморе Инжењера грађевинарства: проф. др Арсеније Вујовић, Љубо Душанов Стјепчевић, Сунчица Рупић, др Невена Ожанић, проф. др Мирко Орешковић и др Барбара Карлеуша

комора које још нису донеле сопствене ценовнике услуга. Наравно, најчешће егзистенцијални проблеми чланова комора доводе до тога да се ради „испод минималних цена“, односно неразумно јефтино, а самим тим и једнако лоше, јер добру услугу треба адекватно и платити. Код оваквог стања у пракси чланове коморе не може заштитити ни постојање ценовника инжењерских услуга, нити обавеза његовог примењивања, истакли су представници ХКИГ, презентирајући вишегодишње податке сакупљене у области надзора који показују да је више од 90 одсто понуда и исто

логе од јавног интереса у областима енергетике, енергетске ефикасности, пољопривреде, саобраћаја, туризма и заштите животне средине. Сврхе и намере „Програма...“ присутнима је представио Звонимир Север, председник ХКИГ, објашњавајући да би се његовом реализацијом отвориле нове развојне могућности у сектору трговине, побољшао животни стандард становништва, као и укупна вредност националног простора. Посебно је истакао велику важност правовремене припреме пројектне документације, управо у време економске кризе у друштву, будући да је рецесија право време за развојно планирање. Концепт „Програма развојних пројеката у Републици Хрватској“ изражен је по принципу „отворене књиге“ (open book concert), што значи да ће се дограђивати сваке године. Надлежно министарство Владе Хрватске овај ће документ укључити у „програм државних инвестиција“ на средњи и дуги рок.

Члан наше делегације мр Бисерка Шварц разговарала је са Тимославом Ткалчићем, потпредседником Хрватске коморе инжењера машинства (која је део ХКИГ), о њиховим активностима на примени „Правилника о увјетима и мјерилима за особе које проводе енергетске прегледе и енергетско сертификарање зграда“, „Правилника о енергетском сертификарању зграда“ и о „Програму образовања (за стручно оспособљавање и обавезно усавршавање) особа које спроводе енергетске прегледе и енергетско сертификарање зграда“.

Потпредседник Ткалчић је истакао да су они изменили и ускладили своје правилнике и обећао да ће нам их „проследити“, као и документа која се односе на „Програм изобразбе за енергетско сертификарање зграда“. Поред тога, чланови наше делегације су разговарали и са Сунчаном Рупић, генералним секретаром ХКИГ, и договорили одржавање састанака две коморе у Београду (у наредна два месеца) на тему превазилажења проблема који је настао ступањем на снагу Закона о планирању и изградњи Србије – на издавању привремених лиценци страним физичким лицима.

Делегација Инжењерске коморе Бугарске – Георги Симеонов и Весела Господинова

толико цена било „дебело“ испод „минималних цена“ прописаних њиховим Ценовником инжењерских услуга. Иако су за овакво понашање (непримењивање Ценовника...) прописане санкције, које су у одређеном броју случајева и спроведене, није искључена „негативна пракса“, што само говори о томе да саме санкције нису довољне да би се неутралисала „лоша постојећа пракса“.

Домаћин „пријатељских сусрета“ представио је присутнима свој пројекат под називом „Програм развојних пројеката у Републици Хрватској“, којим се предлажу главни стратешки правци развоја Хрватске у изградњи инфраструктуре, као и пред-

Сарадња инжењерских комора Југоисточне Европе

ОЛГА ДАМЊАНОВИЋ

Традиционални скуп „Дани Коморе на Власинском лету 2010“, под покровитељством Инжењерске коморе Србије а у организацији Регионалне канцеларије Ниш, ове је године имао међународни карактер, јер су за „округлим столом“ ради размене ставова и искустава на тему „Регионална сарадња инжењерских комора Југоисточне Европе“ били и чланови инжењерских комора Бугарске, Црне Горе и Македоније. Расправа за „округлим столом“ одржана је 10. јула 2010. Испред Инжењерске коморе

као и на примену и одговор тржишта на минимални ценовник инжењерских услуга.

„Међусобно признавање лиценци“ била је тема у којој су учесници рекли да сви страни држављани који конкуришу за лиценцу морају да поседују знања из области професионалне терминологије, као и да познају закон о изградњи државе у коју долазе, а који је тренутно на снази. Радна група ЕСЕС требало би да размотри могућности примене Директиве о квалификацијама у земљама чланицама, као и да систематизује предлоге за измене те директиве. Већини ЕСЕС чланица не иде у прилог секторски

У расправи на тему „Минимални ценовник инжењерских услуга“ делегације су констатовале да им је искуство мање-више слично-критеријум минималних цена најчешће се не примењује

Бугарске округлом столу су присуствовали Димитар Начев, потпредседник Европског савета Инжењерских комора и председник Инжењерске коморе за инвестициони дизајн (ИКИД) града Софије, Свилен Иванов, потпредседник ИКИД, и Марија Стефанова, извршни директор ИКИД града Софије, док су испред Инжењерске коморе Македоније присуствовали Страхиња Трпевски, председник ИКМ, и Горан Марковски. Инжењерску комору Црне Горе представљао је Александар Вујовић, док су нашу Комору представљали – проф. др Драгослав Шумарац, председник, Татјана Ђорђевић, потпредседник УО ИКС, Глигор Обреновић, председник Надзорног одбора, мр Александар Вучићевић, члан УО, и Олга Дамњановић, секретар Комисије за међународну сарадњу.

Теме о којима се разговарало односиле су се на међусобно признавање лиценци, спровођење перманентног усавршавања инжењера током професионалне каријере, примену Болоњске декларације,

приступ Директиви..., због бројних практичних проблема приликом признавања професионалних квалификација.

Када се разговарало о „Болоњској декларацији“ заједничко мишљење свих делегација било је да је њен утицај на европски образовни систем – негативан. Представници Бугарске коморе имали су скептичан став о увођењу посебне „бечелор“ и „мастер“ дипломе за инжењере – због дилеме да ли би инжењери са „бечелор“ дипломом могли да добију лиценцу за професионално ангажовање.

У расправи на тему „Минимални ценовник инжењерских услуга“ делегације су констатовале да им је искуство мање-више слично. Наиме, иако је примена минималних цена прописана општим актом у свакој од држава, приликом расписивања јавних тендера, критеријум минималних цена најчешће се не примењује, односно не поштује се домицилни закон, уредба, правилник...

Јавни простори у урбанистичким плановима

ИВАНА ЛАЗИН

Активности Матичне секције урбаниста у току априла и маја биле су усмерене првенствено на организацију скупа „FORUM URBANUM – Сајам урбанизма“, који је одржан у периоду од 11. до 13. јуна 2010. године у Ивањици. Сајам представља годишњи преглед урбанистичке активности чланова Секције, са пратећим програмима (презентације радова, трибине и дискусије), при чему је основни циљ размена искустава између одговорних урбаниста. У организацији су активно учествовали, осим чланова Организационог одбора и Извршног одбора МСУ, и сви остали чланови Секције. Сталним контактом путем интернета и телефона, чланство Секције је достављало своје сугестије, предлоге, питања и дилеме који су се односили на организацију и тематику Форума. Тако је за овогодишњи „FORUM URBANUM – Сајам урбанизма“ одабрана тема „Јавни простори у урбанистичким плановима“.

На свечаном отварању 11. јуна учеснике „FORUM

Годишње окупљање урбаниста „FORUM URBANUM – Сајам урбанизма“, који се већ традиционално одржава у Ивањици, окупио је 108 учесника који су два дана разговарали на тему „Јавни простори у урбанистичким плановима“, док су се последњег дана „позабавили“ питањима и проблемима из рада Матичне секције урбаниста кроз организацију отворене седнице Извршног одбора МСУ

лиценциране урбанисте, планере, пројектанте и извођаче радова, чланове Извршног и Организационог одбора, чланове Управног одбора и остале учеснике из јавних предузећа, завода за урбанизам, установа, општина, републичких и других институција и предузећа.

Скupu је присуствовало 108 учесника, укључујући лиценциране урбанисте, планере, пројектанте и извођаче радова, као и представници јавних предузећа, завода за урбанизам, установа, општина, републичких институција

– Сајма“ поздравили су: проф. др Драгослав Шума-рац, председник Инжењерске коморе Србије, Мило-рад Миладиновић, председник Извршног одбора Матичне секције урбаниста, представници Ивањице – Радомир Ристић, председник општине, и Јасминка Павловић, начелник Одељења за грађење, Душан Ми-нић, председник Удружења урбаниста Србије, Жа-клина Глигоријевић, директор Урбанистичког завода Београд, Драган Радивојевић, директор ЈП Завода за урбанизам Ниш, и Бојана Станојевић, народни по-сланник и члан Одбора за грађевинарство Скупштине Србије.

Скupu је присуствовало 108 учесника, укључујући

„FORUM URBANUM – Сајам урбанизма“ трајао је три дана и кроз неколико сесија које су организоване по тематским целинама, које квантификују и квали-фикују положај, улогу и значај урбанизма/урбанисте. Организоване су и пратеће изложбе у форми „годи-шње продукције“ чланова секције, односно презентације радова са конкурса Матичне секције урбаниста – једном речју, показана је актуелна продукција срп-ске урбанистичке струке.

Стручни део скупа је **првог дана** обухватио следеће предаваче и предавања: Вера Михаљевић, дипломира-ни инжењер архитектуре (диа) – „Јавни простор Бео-града – прва фаза студије“; Александра Тилингер, диа,

FORUM URBANUM је отворио Мирко Миладиновић, председник ИО МС Урбаниста и члан УО ИКС

– „Уређење и опремање јавних градских простора – анализа јавних простора Старог града“; Драгана Бикић, д-ца, – „Тргови и улице – пешачке зоне града Краљева“; Мирољуб Станковић, д-ца, – „Јавни простори у седам нивоа центра новог ГУП-а Ниша“; Силвија Каценбергер, д-ца, и Бригида Димитријевић, д-ца, – „Јавни простори у плану детаљне регулације старог центра у Сремским Карловцима“; Ђорђе Миодраговић, д-ца, и Владан Стефановић, д-ца, – „Јавни простори у Врњачкој Бањи“; Факета Каић, д-ца, – „Земун, рубна зона града Београда“; Милорад Миладиновић, д-ца, Александра

Сретовић, д-ца, и Тијана Аксентијевић Адамовић, д-ца, – „ПДР – Спортски аеродром Краљево – значај јавних простора у градовима“; Биљана Павловић, д-ца, – „План обнове стамбених блокова уз поток са ше-

парка у насељу 'Прозивка' у Суботици“; Анита Катић, д-ца – „Од урбанистичког плана до реализације јавних површина“; Драгана Сиљановић Козодеровић и Вираг Текењеш, обе д-це, – „Стратегија уређења јавних простора“; Walter Cherny and Markus Grillitsch, економисти – „Austrian Tourism Consultants – The Combining Soci-Economic/Tourism Planing and Spatial/Urban Planing: Ase Study – Regulation Plan for Lisina“; Јасна Марићевић, Душан Момчиловић, обоје д-це, и Сузана Станковић Алексић, дипл. инж. пејж. арх., – „Јавни простори у заштитеном природном добру“; др Мирјана Лукић, д-ца, – „ДУП Вуковог споменика. Јавни простори у више нивоа – 15 година после“; мр Милица Јакшић и Ратомир Јакшић, обоје д-це, – „Урбани идентитет у Београду: Боров парк – промене 1977–2010“; др Игор Марић, д-ца, – „ПДК блока између улица Кнез Михаилове, Јакшићеве, Обилићевог венца и Змај Јовине“; „Измене и допуне ПДР централне зоне Вршца“, „ПДР прва фаза туристичке дестинације 'Јабучко равниште' на Старој планини“ и „ПДР за проширење новог Бежанијског гробља“; Јасмина Гојић, д-ца, – „Урбанистички пројекат уређења јавних површина центра Оџака“; Наташа Живаљевић, д-ца, – „Центар дела насеља блок 5 у Доњој Врежини у Нишу“; Марина Божић, д-ца, – „План детаљне регулације гробља Лешће 2 са прилазним саобраћајницама, општина Палилула – концепт плана“; Аница Теофиловић, дипл. инж. пејж. арх., – „Зелена регулатива Београда“; Бранко Бојовић, д-ца, – „Постављање споменика у Београду – смисао и технике“; Тамара Тошић, Златко Ђрковић, Гордана Павловић, Оливера Станковић, Милана Алексић, Анђелка Боровић, Марија Ма-

Сајам урбанизма организован је по тематским целинама које су квантификовале и квалификовале положај, улогу и значај урбанизма/ урбанисте трајао је три дана

талиштем у Петроварадину“; Група аутора из Ужица – „Градски трг у Ужицу – урбана жижа и наслеђе које траје“ и Драгана С. Илић, д-ца, „Презентација пројеката за конкурс за архитектонско-урбанистичко решење дела градског језера 'Центар' у Параћину“.

Стручни део скупа **другог дана** обележила су следећа предавања: Љиљана Белош, д-ца, – „План детаљне регулације „Аде Циганлије“; Корнелија Еветовић Цвијановић, Драгана Мијатовић и Стипан Јарамзовић, сви д-це, – „Урбанистички пројекат уређења

лечков Иванковић и Јелена Кисловски Лијешевић, сви д-це, – „Однос планираних површина јавне намене према градском ткиву и природном амбијенту“ и Оливера Драгаш, д-ца, – „Народна башта у Панчеву“.

За овај, други дан биле су пријављене још три презентације, али нису одржане/приказане.

Последњи, трећи дан Сајма урбанизма искористио је за „унутарсекцијске“ теме и дилеме. Наиме, одржана је отворена седница Извршног одбора МСУ на којој су претресена актуелна питања.

НЕКОЛИКО ИДЕЈА ЗА ПОСТАВЉАЊЕ СПОМЕНИКА У ЈАВНОМ ПРОСТОРУ

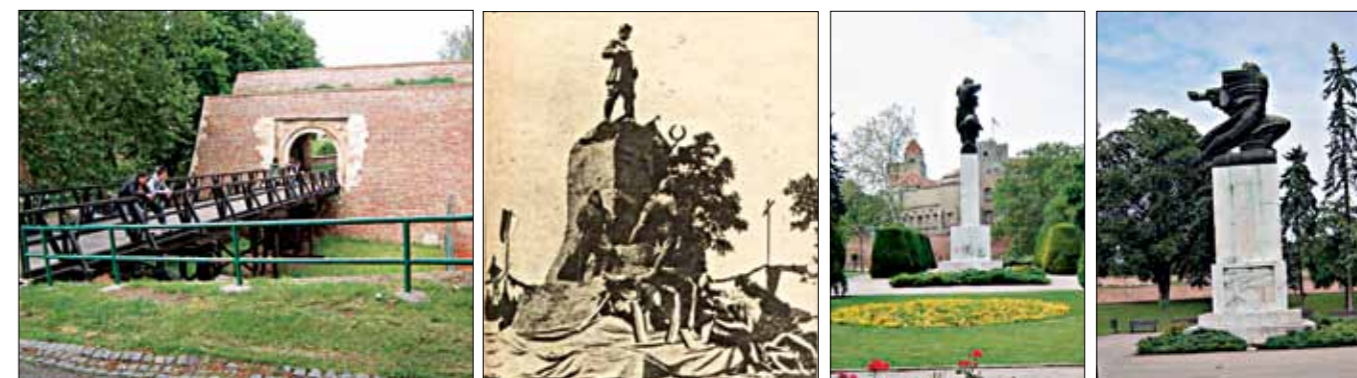
Београдски споменици и меморије

БРАНКО БОЈОВИЋ

Тема овогодишњег скупа „FORUM URBANUM“ је „Јавни простори у урбанистичким плановима“, а у прилогу који следи - анализираћемо споменике у јавним просторима. Прво неколико напомена о овој веома сложеној теми. Постављање споменика је веома комплексна пракса која захтева веома озбиљна вредносна, теоријска и праксеолошка промишљања. Добре намере и дилетатизам нису довољни за остваривање целисходне и историјски, меморијално, културолошки достизање пристојних остварења у постављању споменика. Одлуке о постављању јавних споменика доносе политичари сходно облицима и начинима политичке и друштвене организованости. Споменици првенствено изражавају вредносне ставове владајућих политичких елита. Тек после политичких одлука наступају вајари, архитекти, инжењери хортикултуре и партерног уређења и друге колеге, зависно од врсте, величине и структуре споменика, његовој локацији, начина материјализације и др. Вредносни системи естетике остварује се тек после политичких одлука.

Питање којим се бавим у овом малом тексту је локација споменика на аутентичном месту, односно, на месту где су се десили одређени историјски догађаји. У овом тексту биће додирнуте три теме, како следи: Меморија на Карађорђа, Меморија на српску социјалдемократију и Технике постављања.

У Београду постоје стотине јавних споменика – неки су дела врхунских мајстора скулптуре, неки су дела самоуких вајара односно вајара дилетаната. Многи споменици постављени су на правим, то јест, логичним и смисленим локацијама, многи су, опет, постављени на погрешним локацијама. Постоје споменици који су савршено постављени тј. постављени на начин који омогућава њихову нормалну перцепцију и постоје споменици који су постављени на потпуно погрешан начин,... Све у свему, постављање споменика у Београду је пракса која нас није прославила и коју требало темељно преиспитати. Претходни веома кратак текст отворио је само веома мали број питања у вези са проблематиком јавних споменика у Београду.

(1) Данашњи изглед Карађорђевог капије (2) Споменик Карађорђу вајара Пашка Вучетића (3) Споменик захвалности Француској – поглед из главне алеје (4) Споменик захвалности Француској – бочни изглед

МЕМОРИЈА НА КАРАЂОРЂА

Карађорђе осваја Београд 1806. године уз помоћ Војводе Конде, хришћанина у турској војсци. То је први велики војнички и политички успех после 1804. године и стварни почетак ослобађања Србије. Те исте године била је и битка на Мишару и још неке значајне битке. Са сразмерно малом војском и у малом простору Београдског пашалука Карађорђе дочекује и побеђује турске војске једну за другом.

Карађорђе је освојио капију која данас носи ње-

гово име и која је била једна од најтежих за освајање, била је скоро неосвојива. У Вобановом систему фортификације освајачи те капије били су сучељени са интензивном бочном и чеоном ватром због чега је освајање те капије било прави подвиг. Освајаче те капије чекала је фронтална ватра из казамата у којима су данас свлачионице кошаркашког клуба "Партизан", а бочна ватра из казамата на којима се данас налази "Војни музеј". Иако је тврђава у неколико модификована због потребе да је користе грађани као простор за рекреацију њена основна структура из

(5) Споменик Карађорђу испред храма Светог Саве (6) Споменик Димитрију Туцовићу на Славији (7) Споменик Радовану Драговићу (8) Споменик Душану Поповићу (9) Раднички универзитет Ђуро Салај

(10) Група споменика у Центру Бања Луке (11) Споменици Кости Таушановићу и Стевану Мокрањцу (12) Гробница народних хероја

прве половине 18. века сачувала се до данас, а она показује потпуно недвосмислено како је брањена карађорђева капија. (Слика 1)

Аутентично место за обележавање меморије на Карађорђа је простор пред том капијом. Године 1913. откривен је споменик Карађорђу, дело вајара Пашка Вучетића. Године 1914. у окупираном Београду аустроугарске власти динамитом разбиле тај споменик. (Слика 2)

О том споменику писао је Моша Пијаде у тексту „Грозна наказа“, који је објављен у књизи Моша Пијаде: О уметности, Српска књижевна задруга, Београд, 1963. године, страна 105-109. У том тексту Моша Пијаде је оспорио све вредности овог споменика, што је можда исправно са тачке гледишта ликовне вредности споменика, али никако не може бити оправдано са тачке гледишта локације. Најлогичније би било да је срушени споменик био замењен другим, новим и бољим.

Уместо тога, на истом месту, негде око 1930. године, постављен је споменик захвалности Француској, дело Ивана Мештровића. Споменик захвалности Француској је локацијски неутралан и он може бити било где у Београду, а да задржи исти смисао, исту поруку и исти скулпторски квалитет.

Пријатељство Срба и Француза оспорила је Француска својим понашањем према српском питању током распада друге Југославије. У нашој штампи појавили су се многи чланци који захтевају измену тога споменика. Одлуку о томе може донети само политичка власт. Стручњаци треба да укажу само на две битне чињенице како следи:

Споменик захвалности Француској је на погрешном месту и погрешно је постављен – чеоно, та фигура не производи никакво ликовно дејство и њу је вероватно требало поставити окренуто за 90°, јер тек у таквој позицији снажан покрет женске фигуре долази до изражаја, посматрано из главне приступне алеје Калемегдана. (Слика 3 и 4)

У Београду постоје само три аутентична места за обележавање меморије на Карађорђа – место његовог логора у Улици војводе Степе, тамо где се данас налази црква Светих Константина и Јелене, место његовог другог логора на Врачару, где се данас налази његов споменик дело Сретена Стојановића, постављено 1979. године, и коначно, место пред тзв. Карађорђевог капијом на Калемегдану, најбољем од сва три места. (Слика 5)

МЕМОРИЈА НА СРПСКУ СОЦИЈАЛДЕМОКРАТИЈУ

Социјалистички покрет у Србији почиње са Светозаром Марковићем, наставља се преко Васе Пелагића и Мите Ценића. Године 1903. оснива се Српска социјалдемократска партија која активно ради у Социјалистичкој интернационали тога времена. Челни људи српске социјалдемократије тога времена су Радован Драговић, Душан Поповић, Димитрије Туцовић, Драгиша Лапчевић, Михајло Илић и многи други.

Данашња београдска Славија као социјални простор, почетком 20. века била је место сталних судара младе српске буржоазије која је становала у Бирчаниновој и другим улицама тзв. Западном Врачара и такође младе и малобројне радничке класе која се концентрисала на простору тадашње Чубуре. Славија је дакле аутентично место српске социјалдемократије.

Зато је на свој начин логично што су на Славији и у парку Мањез постављени споменици Димитрију Туцовићу, Радовану Драговићу и Душану Поповићу.

Нејасно је зашто у том простору нису обележени Светозар Марковић, Васа Пелагић, Мита Ценић и др. Биста Светозара Марковића налази се код Универзитетске библиотеке коју је донацијом саградио амерички капиталиста и добротвор Карнеги. Светозар Марковић нема никакве везе ни са том библиотеком ни са Београдским универзитетом јер је студирао у Петровграду. Васа Пелагић има споменик код старе Опсерваторије на Врачару, а Мита Ценић има само улицу на Вождовцу, колико знам. Овакво обележавање меморије је доста погрешно. Износим следећи пример. Задужбина Карнеги сазидала је Универзитетску библиотеку који носи име Светозара Марковића. Улица поред библиотеке носи Карнегијево име. У једном тренутку времена, под теретом књига и због неодржавања Универзитетску библиотеку је требало обновити, а новца за такве подухвате код нас хронично нема. Власти тога времена обратиле су Карнегијевој фондацији, а отуда је стигао учтив и сасвим јасан одговор – за санацију и проширење Универзитетске библиотеке власти у Србији треба да се обрате Фондацији господина Светозара Марковића. Коментар о смислу и бесмислу оваквог обележавања

меморије у Београду и по Србији није потребно.

За свакога ко је приметио наведене споменике поставља се питање зашто је споменик Димитрију Туцовићу огроман, а Радовану Драговићу и Душану Поповићу у природној величини, итд. (Слике 6, 7 и 8)

Гласање српске социјалдемократије против ратних кредита у време пред балканске и Први светски рат је слава српске социјалдемократије, али и крупна политичка грешка, ако се има у виду да су социјалдемократије централних сила гласале за ратне кредите. Срећом, посланици српске социјалдемократске партије у српском парламенту били су прегласани и војска Краљевине Србије колико је то било могуће припремила се за наступајући светски рат. Славу Србије обележило је српско оружје, а не гласање српске социјалдемократије.

Погибија Димитрија Туцовића, официра у војсци краљевине Србије, на Врачару код Лазареваца је код социјалиста третирана као херојски чин. Велико је питање да ли је та погибија чин хероизма или нека врста самоубиства због гриже савести.

Да ли гигантизам споменика Димитрију Туцовићу треба да изрази његов хероизам или је то некрофилна концепција величине који се у српском народу негује од косовског боја, или нешто треће. По свему судећи тај одговор ћемо још дуго чекати.

У простору парка Мањез обележена је меморија на композитора Јосифа Маринковића, оправдано, због близине Музичке академије.

У парку Мањез где је некада био мањез за тренирање јахача и коња, где су у непосредној близини биле стара и нова Војна академија, касарна ВИИ пука и стари и нови Генералштаб, не постоји ни један споменик војводама, генералима и пуковницима српске војске који су прославили српски народ и српско оружје. Очигледно се ради о веома дефектном поимању историје.

Раднички дом српске социјалдемократије налази се с друге стране парка Мањез у Немањиној улици. Он се данас зове Раднички универзитет „Ђуро Салај“ и због нечега не носи име ни једног од великих српских социјалиста. При том, Ђуро Салај је човек без значаја, једина његова заслуга је то што је робијао са Титом, а у историји српског и југословенског радничког покрета он је био само мали партијски чиновник на функцијама у синдикату друге Југославије. (Слика 9)

Из свега што је сасвим концизно изложено напред, сасвим логично проистичу нека питања која траже одговоре. Да ли је анационална и антинационална политика српске социјалдемократије била разлог због чега су у парку Мањез и на Славији постављене бисте Радована Драговића, Душана Поповића и Димитрија Туцовића. А да из истих разлога сви други људи из врха српске социјалдемократије који су имали разумевања за интересе државе Србије и њеног народа немају споменике. Да ли је давање имена Ђуре Салаја радничком универзитету који наставља традицију радничког покрета у Србији и српске социјалдемократије у ствари доказ да је само анационална и антинационална политика у односу на Србе била пожељна. Да ли је све то израз потребе да се Срби васпитавају тако да немају ни потребу ни право да изразе свој државни и национални интерес.

ТЕХНИКЕ ПОСТАВЉАЊА СПОМЕНИКА – НЕКОЛИКО РЕЧИ

Постоји безброј техничких и других проблема у постављању споменика који би захтевали велику и дугу расправу. За ову прилику износим само неколико карактеристичних примера.

Обележавање меморије на хероје Другог светског рата у Бања Луци, показује релативну уједначеност скулптура постављених у њихову част – постоља су приближно

Слика 13, Споменик Бори Станковићу

(14) Споменик Милошу Ђурићу

(15) Споменик Милошу Црњанском

исте величине и масе, портрети су приближно исте величине. (Слика 10)

На улазу у Калемегдан, из Кнез Михајлове улице стоје споменици скоро исте висине али потпуно различитог третмана подигнути Кости Таушановићу и Стевану Мокрањцу. Иако различити по ликовном изразу ова два споменика остварују принцип релативно уједначене презентације, када се ради о начину постављања споменика и њиховим волуменима. (Слика 11)

Када се ради о гробница народних хероја у Београдској тврђави, са аспекта локације ради се о погрешно одабраном месту, јер није јасно шта ће народни хероји друге Југославије под зидом аустријске тврђаве с почетка 18. века. Хероји Октобарске револуције сахрањивани су у кремалским зидинама, али су те зидине руске. Са друге стране, бисте три народна хероја су идентичних величина – Иве Лоле Рибара, Ђуре Ђаковића и Ивана Милутиновића, док је глава Моше Пијаде за око половину већа, као да он припада некој другој много главатијој раси хероја. (Слика 12)

Овде је потребно да се направи мала дигресија. Положај споменика одређују услови његовог сагледавања а они зависе од висине људског ока и удаљености споменика од људског ока. Ако уведемо претпоставку да је просечна висина мушкараца и жена око 170 цм онда се људско око налази на висини на око 160 цм. Људско око види простор по вертика-

ли у захвату од 37° – 15° испод и 22° изнад хоризонталне равни постављене кроз осовину људског ока. Споменици испод те хоризонталне равни су ниски, споменици изнад те хоризонталне равни су високи, а висина споменика и његова удаљеност од посматрача треба да буде у складу са описаним условима перцепције.

Споменик Бори Станковићу на Калемегдану – велика, месната глава, набијена на челичну траверзу, буди непријатне асоцијације. Велика глава, велики портрет не може да буде у узаном и ниском постољу. (Слика 13)

Споменик Милошу Ђурићу на Калемегдану, велика глава на ниском постољу, мало одмакнута од парковске стазе. (Слика 14)

Споменик Милошу Црњанском. Изразито мала глава, споменик постављен високо, непосредно уз стазу. Тешки услови перцепције споменика. (Слика 15)

Сви ови примери очигледно показују да се није водило рачуна о унификацији елемената за постављање споменика, као и да нису рађене студије локације одређених споменика. Мали портрети могу бити постављени на нижа постоља и ближе гледаоцу, велики портрети треба да буду постављени на вишим постољима и удаљени од гледаоца и сл. Студија постављања споменика треба да буде заснована на физиологији људског ока, јер само то обезбеђује нормално сагледавање и прави доживљај споменика.

Обновљени Авалски торањ магнет за стручне посете

ВЕРА БУБОЊА

Регионални центар Београд

Регионални одбор Подсекције дипломираних инжењера архитектуре организовао је 1. јула трибину на којој је једина тема била „Примена Закона о планирању и изградњи“. Трибина је у великој сали Установе културе „Вук Караџић“. Присутствовало је организована око 200 чланова Коморе, као и бројни представници општинских управа Града Београда задужених за комунално-грађевинске послове.

Архитекта Зорица Славковић-Марјановић, председник РО ПДИА, укратко је обавестила присутне о иницијативи за одржавање Трибине, исказала захвалност свима који су послали питања електронском поштом и на тај начин показали интересовање за реализацију теме „Примена Закона о планирању и изградњи“. Такође је обавестила присутне да су сва питања која се односе на ову тему, а која су чланови Коморе послали електронском поштом, „подршка овој Трибини, али су прослеђена и домицилном Министарству животне средине и просторног планирања“. Тајана Ђорђевић, потпредседник Управног одбора, у своје и у име председника Коморе поздравила је присутне и захвалила се Александри Дамњановић-Петровић и Небојши Јањићу, помоћницима министра Министарства животне средине и просторног планирања, као и Горану Дугандији, председнику Групе високоградње Удружења за грађевинарство ИГМ и стамбену привреду Привредне коморе Србије на прихваћеном позиву за учешће на Трибини, као и Милану Поповићу, председнику Општине Звездара, која је обезбедила салу за одржавање скупа, али и свим представницима општинских управа Града Београда. Домаћин скупа – Милан Поповић, председник

Успешно се реализује план и програм рада Регионалних одбора. У првој половини године од 60 донетих одлука реализовано је 50 активности у свих осам регионалних центара. Протекли период обележиле су две велике манифестације – Трибина у Београду на тему „Примена Закона о планирању и изградњи“. Одлично организована и реализована акција Регионалног центра Ниш – „Трећи Дани Коморе на Власинском лету 2010“. Извештај са Трибине доносимо у овој рубрици, док о догађањима на Власинском језеру, у посебном тексту, пише Александар Панчић, секретар Регионалне канцеларије у Нишу

Општине Звездара, такође је поздравио окупљене инжењере и представнике друштвених институција. Уводничар „задате“ теме „Примена Закона о планирању и изградњи“ била је Александра Дамњановић-Петровић, помоћник министра МЖСПП, а своје излагање започела је о разлозима за доношење новог закона о планирању и изградњи, односно о циљевима који би се уз његову помоћ (Закона) требало постићи. Закон је системски и реформски документ, који би у првом реду и у што краћем року требало да обезбеди доношење просторних и урбанистичких планова, чиме би се створили услови за планско уређење целе Србије, али се и избегла корупција у поступку издавања локацијских и осталих дозвола и других сагласности за грађење. А када је реч о легализацији, законодавац је имао циљ да се, осим евидентирања стања ових објеката, уреди имовинско-

Крагујевачки инжењери, чланови регионалног центра посетили су обновљени ТВ торањ на Авали непосредно пред његово свечано отварање

Горан Миловановић, други слева, руководиоца (реизградње авалског торња, објашњава члановима Коморе из Регионалног центра Суботице како су организовани и текли радови

правни статус власника. У другом делу излагања Александра Дамјановић-Петровић анализирао је и коментарисао питања која су достављена електронском поштом, а која се односе на отклањање недоумица око тумачења појединих одредаба Закона, али и неких од донетих подзаконских аката. Наравно, дата је могућност и да присутни поставе питања помоћници министра, на које је она одговорила. Горан Дуганџија, поред већ напред наведене функције, на Трибини је говорио и као члан Радне групе за израду „Правилника о садржини и начину издавања грађевинске дозволе“. Представио је све сегменте Правилника помоћу графикона на којима су приказане фазе/етапе у реализацији објекта, са редоследом активности и потребним временом за реализацију појединих активности. Након паузе је Небојша Јањић, помоћник министра, представио Закон о планирању и изградњи са аспекта урбанистичке регулативе и потребе за уређивањем ове области. Одговарајући на непосредно постављена питања дао је појашњења на поједина законска решења у конкретним случајевима, али је и позвао све заинтересоване грађане да за све нејасноће око примене Закона упуте званичан захтев Министарству, како би од њега добили званично тумачење сваког конкретногог случаја и ситуације. Није уобичајено у овим извештајима, али нам се учинило неопходним, да расправу на Трибини поентирамо неком врстом закључка. Наиме, на основу пристиглих питања електронском поштом на адресу ИКС и постављених током Трибине, могли су се сагледати кључни проблеми у примени Закона о планирању и изградњи, о којима су упознати представници Министарства у непосредном контакту са присутнима, као

и кроз званичну пошту која је упућена домицилном министарству. На највећи број карактеристичних питања, током рада Трибине, одговоре су дали представници Министарства, а за појединачне специфичне случајеве дат је предлог да се Министарству упути допис за захтевом за тумачење појединих законских решења и њихову примену у пракси. Очекује се да се током израде и доношења недостајућих подзаконских аката дају одговори на кључна питања и створе могућности за ефикасно спровођење овог закона. Општа је оцена да је Трибина указала на основне проблеме у спровођењу Закона о планирању и изградњи, што је значајно усмерење законодавцу у даљим активностима ка унапређењу законских решења.

Регионални центар Нови Сад

У организацији Регионалних одбора дипломираних инжењера електротехнике 8. јуна је одржано предавање – „Безбедност и здравље на раду са акцентом на градилишта, израде елабората о уређењу градилишта и уређење односа на градилиштима“, које су одржали Вера Лазаров, дипл. инж. техн., и Милан Секулић, дипл. грађ. инж., републички инспектори рада Средњобанатског управног округа. Предавање је одржано у Зрењанину, у Великој сали Регионалне привредне коморе Зрењанин.

Предавање је било подељено на три тематске целине.

У првој целини дато је разјашњење погледа инспектора рада и радних односа на градилишту, објашњење термина и израза којима се користи инспекција рада за област грађевинарства у поређењу са гледиштима одговорних извођача радова, надзора и

инвеститора. Објашњена је база на основу које се снимива рад инспекције рада и радних односа на градилишту.

У другој целини скренута је пажња на чланове Закона који покривају област „безбедност и здравље на градилиштима“, објашњен је Правилник... Приказани су очигледни примери, документовани фотографијама, погрешне примене заштитних средстава, потцењивања опасности приликом рада на градилишту, необучености радника који раде на грађевини...

Трећа целина била је интерактивна и у њој је остварен непосредан контакт предавача и присутних, а односила се на законом дефинисане позиције координатора за безбедан и сигуран рад у фази израде пројекта и координатора за примену дефинисаних средстава заштите и начина обављања рада према пројектној документацији из области безбедности и здравља на раду.

Предавање је као примарни циљ имало намеру да упозна стручну јавност са облашћу безбедности и здравља на раду у грађевинарству, функцијама координатора у фази израде пројектне документације и координатора на градилишту, из области безбедности и здравља на раду. Секундарни циљ је био да скрене пажњу одговорним извођачима радова на грешке у примени безбедности и заштите здравља на раду приликом извођења радова.

Друштво архитеката Новог Сада (ДаНС) традиционално 1. јула обележава „свој Дан“. Ове године су тим поводом у „оптицају“ биле две манифестација. Наиме, изложба „Монографија о Друштву архитеката Новог Сада“, која је отворена 19. јуна, практично је била уводна манифестација, док је централни догађај био – Дан новосадских архитеката на Факултету техничких наука – Департман за архитектуру (Студио М Нови Сад).

ДаНС и Регионални одбор дипломираних инжењера архитектуре били су организатори изложбе „Монографија о Друштву архитеката Новог Сада“ која је у просторијама ДаНС-а трајала 13 дана. Изложбу је пратио Каталог у коме су прецизно систематизовани сви периоди рада Друштва, подаци о члановима и о њиховим делима, о конкурсима, каталозима... Изложба је имала за циљ да прикаже догађања на архитектонској сцени Војводине и Србије од 1918. до 2010. године, са систематизованим периодима – Архитекти Новог Сада у Крајевини 1918–1941, Архитекти Новог Сада 1944–1960. и ДаНС 1960–2010. године.

У оквиру дешавања на Факултету техничких наука приређена је изложба макета студената архитектуре – пратећи догађај Салона архитектуре, као и продукција српске и војвођанске архитектуре у последње три године. На једном од новосадских тргова приказана је изложба – „Архитектура прошлих и садашњих времена“. Намера је била да се синтезном изложбом започне социокултурна анимација, у чијем средишту се налази архитектура Новог Сада.

Била је то промоција архитектуре као професије, која има посебну важност за квалитет живота града и живота у граду, али и усмеравање стручне јавности на важност одговорног односа према урбанистичким просторним решењима, али и афирмација науке.

У организацији регионалних одбора дипломираних инжењера свих струка 28. јуна је одржана стручна екскурзија – Обилазак ТВ торња на Авали. Учесници екскурзије имали су прилику да обиђу објекат и на лицу места поставе питања руководиоцу радова на изградњи објекта Горану Миловановићу, као и људима који раде на обезбеђењу и одржавању објекта. Пренета искуства драгоцене су за све инжењере који се баве пројектовањем и изградњом објеката високоградње.

Регионални центар Крагујевац

У суботу 3. јула Регионални одбор дипломираних електроинжењера организовао је и извео стручну екскурзију – Посета хидроелектрани „Бердап“. Делегацију су чинили представници свих подсекција из различитих градова овог региона, као и чланови Региона Ниш. Људи из ХЕ „Бердап“ срдечно су примили учеснике екскурзије и упознали их са историјатом и техничким карактеристикама објекта. Инжењери подељени у две групе обишли су све значајне и виталне делове хидроелектране као што

Чланови Регионалног центра Краљево "у ресторану" на 122. метру Авалског ТВ торња

су машинска сала, командни пулт, брана са преливницом, електроенергетско постројење и преливница са командним торњем, па су из „прве руке“ могли да се увере да је овај објекат, који је изграђен пре готово четири деценије, још увек високо пласиран на лествици европског градитељства. Екскурзија је завршена обиласком археолошког локалитета Виминацијум.

Регионални центар Суботица

Регионални одбор дипломираних инжењера архитектуре организовао је 14. јуна за четрдесетак својих чланова стручну посету Авалском торњу. Делегацију је примио Горан Миловановић, руководиоца изградње објекта, па су Суботичани могли „из прве руке“ да чују на које проблеме су градитељи наилазили савладавајући висину, климатске услове

и саму конструкцију објекта. Циљ екскурзије је био упознавање инжењера са великим објектима, са системима градње, новим материјалима и преношење искуства са саме градње.

Регионални центар Ниш

У Нишком Спортском центру Чаир од 31. маја до 2. јуна одржан је Међународни сајам екологије, енергетске ефикасности и обновљивих извора енергије –

Инжењери из Суботице искористили су посету ТВ торњу да обиђу споменик Незнајном Јунаку на Авали

СЕЕЕ Ниш 2010. Регионални центар Ниш, заједно са Регионалном привредном комором Ниш, представио је стручној јавности под мотом „Улагање у будућност“ штанд на коме су били изложени експонати реномираних фирми из области грађевинарства и машиноградње, чији се производни асортиман, опрема и системи користе у области обновљивих извора енергије, енергетске ефикасности и одрживог развоја. Излагачки простор/штанд привукао је велику пажњу посетилаца стручне и остале јавности, којима је подељен материјал у виду проспеката, флајера, часописа и другог материјала. Између осталих, штанд су посетили министар заштите животне средине и просторног планирања др Оливер Дулић, в.д. директора Агенције за енергетску ефикасност Бојан Ковачић, као и многи регионални представници важних институција. Заједничко за све ове посете јесте веома позитиван коментар и признање Инжењерској комори Србије и Регионалном центру Ниш за наступ на СЕЕЕ Ниш 2010.

Током трајања Сајма Регионални одбор Подсекције дипломираних машинских инжењера Регионалног центра Ниш организовао је конференцију са темом „Одрживи развој и климатске промене – Енергетска ефикасност“. На Конференцији је обрађено много тема, представило се доста компанија, како из земље тако и из иностранства. Конференцији су присуствовали бројни чланови Коморе из свих региона заинтересовани за ову област – како би се информисали, а самим тим и укључили у решавање ове суштинске, животно важне проблематике, не

само за Регион Ниш, државу Србију, него и за Европу и цео свет.

У теми која је обрађивала енергетску ефикасност учешће је узео члан Коморе Драган Живковић, дипл. маш. инж., као сарадник Регионалног центра за енергетску ефикасност Ниш. Тема његове презентације била је – „ЕССО концепт“ (Energy Service Company), који обезбеђује уштеду енергије и капитала у привредном и јавном сектору.

Циљ учешћа Регионалног центра Ниш на СЕЕЕ Ниш 2010. био је стварање што непосреднијег контакта са Регионалним центром за енергетску ефикасност Ниш, Саветом за екологију и управљање отпадом града Ниша, Саветом за енергетску ефикасност, што је и остварено. У реализацији Међународне конференције „Одрживи развој и климатске промене – Енергетска ефикасност“ инжењерима свих струка омогућено је сагледавање европских и светских трендова у развоју енергетике, са континуираном борбом за заштиту животне средине, одрживог развоја уз програме енергетске ефикасности, као и мера за спречавање климатских промена.

Регионални центар Чачак

Марко Поповић, дипл. инж. маш., одржао је 2. јула предавање „CAD/CAM/CAE интегрисани приступ развоја производа“ у организацији Регионалног одбора Подсекције дипломираних машинских инжењера. Предавање је било, пре свега, намењено машинским инжењерима који се баве процесом развоја производа, а одржано је у „зеленој сали“ Електродистрибуције Чачак.

У свом излагању Петровић је показао битан утицај свих фаза у животном циклусу производа са аспекта процеса конструисања.

По питањима из дискусије, утисак је да је предавање отворило могућност за примену презентованог приступа у свакодневни начин рада инжењера који се баве развојем производа. Слушаоци су могли да стекну општу слику и домет примене савремених технологија у процесу пројектовања и конструисања у складу са сопственим потребама, пошто је тежиште предавања била интеграција различитих технологија рачунарског инжењерства у функцији анализе проблема и синтезе коначног решења производа.

После одржаног предавања, Петровић је присутнима уручио CD са презентацијом „CAD/CAM/CAE интегрисани приступ развоја производа“.

Регионални центар Ваљево

Поводом 140 година од оснивања, у оквиру Програма летњих научних сусрета Ваљевске гимназије 2010, Ваљевска гимназија је у сарадњи са Инжењерском комором Србије, Регионалном канцеларијом Ваљево, организовала стручна предавања својих некадашњих ученика који су сада истакнути професори универзитета или значајни истраживачи у свету. Предавања су одржана од 28. јула до 3. августа, с тим да су друго и треће предавање одржани истог дана, само у различито време. Више о овим предавањима у рубрици ИЗМЕЂУ ДВА БРОЈА.

ТРЕЋИ ДАНИ КОМОРЕ НА ВЛАСИНСКОМ ЛЕТУ 2010.

Развојни програми југоистока Србије

АЛЕКСАНДАР ПАНЧИЋ

„Дани Коморе на Власинском лету“ јесте пројекат који се реализује у организацији Регионалног центра Ниш, подсекција дипломираних грађевинских инжењера, матичних секција пројектаната и извођача радова. Циљ овог пројекта је укључивање свих инжењерских потенцијала на програмима развоја југоистока Србије. Због тога је концепција пројекта да се окупе инжењери свих струка из свих регионалних центара Инжењерске коморе Србије, а развојне пројекте и потенцијалне могућности овог подручја представили су инжењери који су укључени у њихову реализацију или истраживање.

Програм овогодишњих „Дана Коморе на Власинском лету 2010“, трећих по реду, реализован је у два дела. Први део односи се на међународну сарадњу – одржавањем округлог стола на тему „Регионална сарадња инжењерских комора Југоисточне Европе“, док је други део био посвећен развојним програмима Југоисточне Србије, што је био и централни догађај овогодишњег скупа. Оба догађаја организована су 10. јула, с тим што је Округли сто почео у 11 сати и трајао нешто више од два сата, док је Конференција свечано отворена у 13 сати. Овогодишњи „Дани Коморе...“ почели су 9. јула заједничком вечером свих пристиглих учесника, а 10. је био „попуњен“ међународним активностима и Конференцијом, док је 11. јул био остављен за „слободне активности“. Татјана Ђорђевић, потпредседник УО ИКС, свечано

„Трећи Дани Коморе на Власинском лету 2010“ одржани су од 9. до 11. јула, а током три дана централни догађаји одвијали су се на конференцији и за „округлим столом“. Конференција је имала тему – „Развојни програми Југоисточне Србије“, док су за „округли сто“ сели представници инжењерских комора Србије, Бугарске, Црне Горе и Македоније и разговарали о „Регионалној сарадњи инжењерских комора Југоисточне Европе“

је отворила Конференцију са темом „Развојни програми Југоисточне Србије“ и указала на њен значај, али и на улогу инжењерског кадра у реализацији инфраструктурних објеката и других пројеката који доприносе развоју југоистока Србије. Учеснике Конференције поздравили су и: Глигор Обреновић, председник Надзорног одбора ИКС, мр Димитар Начев, представник Инжењерске коморе Бугарске, и мр Страхина Трпевски, председник Инжењерске коморе Македоније. Присутне је поздравила и Јасминка Павловић, начелник Одељења за грађење Министарства животне средине и просторног планирања Србије, која је сврху и циљ оваквих пројеката који покрећу изградњу и развој региона позитивно оценила. Скупу су се обратили и председници

Свечаном отварању "Дана коморе на Власинском лету" присуствовао је велики број чланова и гостију па је сала била готово мала да прими све заинтересоване

Домаћин српским инжењерима био је Новица Тончев, градоначелник Сурдулице, али и члан Инжењерске коморе Србије

општина са подручја Југоисточне Србије: Новица Тончев – Сурдулица, и Ненад Митровић – Владичин Хан, као и представници општина Врање, Лесковац, Црна Трава, Ниш и Пирот.

Радни део Конференције отпочео је излагањем Новице Тончева, који је присутне упознао са плановима и започетим акцијама, програмима и активностима на развоју Општине Сурдулице.

О развоју слободних царинских зона у овом делу Србије говорили су представници Пирота и Владичиног Хана.

Слободну зону „Пирот“ представио је др Драган Костић, за коју је рекао да је лидер међу оваквим институцијама у Србији. Простире се на површини од 65, са планом проширења до 150 хектара, где се одвијају привредне делатности под гарантованим погодностима и олакшицама, са циљем убрзаног економског и привредног развоја региона. Тренутно у њој послује 30-ак компанија од којих су највеће Тигар и Tigartypes. Изграђена инфраструктура и добра локација на саобраћајном Коридору 10 и ауто-путу Е-80 пружају могућности многим инвеститорима да граде производне или пословне објекте без комуналних такси, што појефтиније изградњу и представља добар основ за запошљавање локалних извођачких фирми, инжењерског кадра и осталог становништва.

Слободну зону Југ у Владичином Хану представио је проф. др Александар Ђорђевић, агроном, и председник УО СЗ Југ. Ханска слободна зона простира се на територији бившег индустријског комплекса у Владичином Хану, има добар положај и везу са већ изграђеним путним правцима, посебно Коридором 10, изграђеном инфраструктуром и постојећим објектима које је могуће ставити у функцију покретањем нових производних програма који овај локалитет пружа, пре свега у подручју прераде дрвета, односно индустрији намештаја и папира, али и у пре-

храмбеној индустрији, пре свега преради воћа.

Потенцијале у развоју електроенергетске мреже до 2025. године на подручју Пчињског региона представио је Миодраг Здравковић, шеф Службе за инвестиције ПД Југоисток, ЕД Врање. Он је указао на значај развоја електроенергетске мреже и ток изградње капиталних објеката попут графо станице „Врање“, која би југу Србије требало да обезбеди већу и квалитетнију снабдевеност електричном енергијом.

Студију о водоснабдевању подручја Врање–Бујановац–Прешево, као друге фазе изградње водосистема Првонек који је пуштен у рад пре неколико година, представио је Миомир Ристић из Јавног комуналног предузећа Водовод из Врања. Енергетски потенцијал геотермалних ресурса Југоисточне Србије, као обновљивих извора енергије, представио је Слободан Тасић из Лесковачке градске управе за заштиту животне средине, указавши на опсежна истраживања која су већ учињена у Сијаринској, Бујановачкој и Врањској бањи. Он је презентовао врло квалитетне техничке податке и карактеристике енергетских потенцијала свих испитаних изворишта топлих вода које се крећу од 35 °Ц до 135 °Ц на дубинама од преко 1.250 метара. Посебно је истакао да топла вода у Врањској бањи може да се користи не само за загревање већ и за производњу електричне енергије, јер је то извориште једно од најтоплијих у Европи.

Тему „Развојни потенцијал слива акумулације Кључ“ представила је архитекта Анђелка Фанингер из Завода за урбанизам Ниш. У урађеној студији приказано је акумулационо језеро за подручје општина Лебане и Медвеђа.

Велизар Тасић из Регионалне привредне коморе Ниш говорио је о регионалној сарадњи. На примеру такозваног триангла – Ниш–Софија–Скопље – представио је могуће планове сарадње, али и све

Јубиларно Власинско лето

У Сурдулици је од 8. до 11. јула одржана туристичко-културно-привредна манифестација Власинско лето 2010, овога пута јубиларна – 25, која је окупила велик број домаћих, али и страних гостију. Посебну пажњу Власинско лето 2010. посветило је туристичком потенцијалу Власине и Власинског језера, највећег вештачког језера у Србији, док су му инжењери Србије дали посебну боју и меру говорећи о привредним потенцијалима југа Србије, али и о могућностима за њихову оптимизацију. Током четири дана манифестације одржано је више концерата изворне и духовне музике, наступили су и фолклорни ансамбли из Македоније, Републике Српске, Жагубице, Владичиног Хана, а одржане су и промоције туристичког потенцијала Општине Старо Нагоричано из Македоније.

Централни културни догађај Јубиларног лета било је квалификационо такмичење на коме је од 40 оркестара из 13 општина Пчињског и Јабланичког округа њих 11 изборило визу за јубиларни 50. Сабор трубача у Гучи. Концерт је одржао и оркестар Бобана и Марка Марковића, а завршној вечери је присуствовало више хиљада житеља југа Србије.

активности које се већ одвијају унутар „триангла“ као предуслов убрзаног развоја ових простора.

Учесницима Конференције представљена су два грађевинска кластера, формирана посредством Данске Владе кроз Програм локалног економског развоја на Балкану (LEDIB), који представља петогодишњи програм за подршку локалном економском развоју са фокусом на развој сектора малих и средњих предузећа. Зоран Златковић, генерални менаџер кластера, посебно је представио развој грађевинарства у оквиру LEDIB програма, односно грађевински кластер ОРЕКА-BRICK из Ниша.

Први пут откако се одржавају Дани Коморе на Власинском лету учесници и гости су имали прилику да се упознају са идејом и визијом једног грађевинског кластера. Златковић је представио концепт и мисију овог начина удруживања, уз осврт на акциони план и спроведене активности, истичући да је кластер ОРЕКА-BRICK отворио себи пут ка ширем и интензивнијем деловању у будућности. Поред кластера ОРЕКА-BRICK, представљен је и Грађевински Start-Up кластер, што је учинила Ивана Лукић, председница овог кластера. Представници оба кластера боље су се упознали са колегама из региона, а по први пут су га (кластер) представи-

ли пред међународним стручњацима у области грађевинарства. Организатори „III Дана Коморе на Власинском лету“ оцењују да је, на основу остварене интеракције између излагача и присутних представника многобројних институција и стручњака из разних области, циљ остварен – повезани су потенцијални учесници у изградњи, како инфраструктурних тако и привредних, енергетских и осталих објеката. Једино повезивањем свих фактора и учесника у тим пословима из људско-стручних ресурса можемо са приличном сигурношћу сматрати да ће доћи до позитивног помака, односно да простор овог дела Србије неће бити само потенцијал већ ће постати и довољно развијен како би свом становништву обезбедио да успешно ради и квалитетно живи.

Конференција „Развојни програми Југоисточне Србије“ трајала је три сата, после чега су учесници имали прилику да се прошетају свечано украшеном Сурдулицом поводом јубиларног – 25. Власинског лета, где су на сваком кораку могли да чују истакнуте „музичаре дуваче“, односно да виде познате мајсторе трубе са југа Србије. Конференција је окончана свечаним ручком са адекватним музичким програмом. У вечерњим часовима учесници „III Дана Коморе на

ла је три сата, после чега су учесници имали прилику да се прошетају свечано украшеном Сурдулицом поводом јубиларног – 25. Власинског лета, где су на сваком кораку могли да чују истакнуте „музичаре дуваче“, односно да виде познате мајсторе трубе са југа Србије. Конференција је окончана свечаним ручком са адекватним музичким програмом. У вечерњим часовима учесници „III Дана Коморе на

У раду Конференције на тему "Развојни програми југоисточне Србије" учествовала је и Јасминка Павловић, начелник Одељења за грађење Министарства животне средине и просторног планирања Србије, и позитивно оценила сврху и циљ оваквих пројеката, јер покрећу изградњу и развој региона

Власинском лету“ су као гости Општине Сурдулица са предивне терасе хотела „Србија“ посматрали такмичење дувачких оркестара и концерт популарног певача Жељка Самарчића у оквиру званичног програма „Власинског лета 2010“. Сународан је организован факултативни обилазак Власинског језера.

СТРУЧНО ПРЕДАВАЊЕ

Интегрисани приступ развоја производа

МАРКО ПОПОВИЋ*

Сваки производ, у општем случају састоји се из четири основне животне фазе. Фаза 1., обухвата идејну разраду, у којој се дефинишу основне особине производа, посматрано из перспективе купца, компанија и тржишта. На основу овога форми-

Као основа интеграције на нивоу технологија користи се CAD/CAM/CAE приступ, који обједињује развој, испитивање и израду конструкције.

рају се основне техничке карактеристике будућег производа. Паралелно са дефинисањем основних особина производа, дефинише се и иницијални концепт конструкције, односно дефинише се визуелна и функционална структура производа. Фаза 2., обухвата процес конструисања и са њим повезане процесе као што су описивање, дефинисање,

развој, тестирање, анализирање и валидација конструкционих решења. У оквиру ове фазе се врши пројектовање, конструисање, односно разрада решења, преко генерисања прототипа, његовог тестирања, лансирања пробне серије, па све до тренутка пуштања производа у производњу. Упоредо са развојем, врше се различите анализе производа и његових саставних компоненти (напони, попречни пресеци и др.). Производња, монтажа, набавка, изградња, продаја, и достава, карактеришу 3. фазу животног циклуса производа. Када је завршена конструкција појединих компоненти производа, као и производ у целини, дефинисана је и технологија његове израде. Информације о геометрији производа и начуну његове израде, у овој фази се користе за генерисање путање алата, дефинисање форми и др. У оквиру ове фазе дефинише се и техничка документација производа. У оквиру фазе 4 дефинисана је Експлоатација развијеног производа, односно његова употреба, функционисање, одржавање, техничка подршка, сервисирање, повлачење производа, рециклажа и одлагање. У оквиру ове фазе животног циклуса производа пажња се посвећује управљању информацијама о одржавању и сервисирању производа. Обезбеђивање релевантних информација и техничке подршке купцу је основа ове фазе. Такође, у оквиру ове фазе обезбеђују се информације о начину повлачења производа са тржишта, његовом одлагању, рециклажи и др.

Као битан сегмент у животног циклуса производа је процес конструисања. Како би се на најбољи могући начин дефинисало оптимално конструкционо решење, неопходно је смањити време развоја производа, повећати проток информација, и објединити све релевантне утицајне факторе, тако да се конструкција размотри са свих аспеката животног циклуса производа. Интегрисани приступ конструисања, који се дефинише применом симултаног и виртуелног

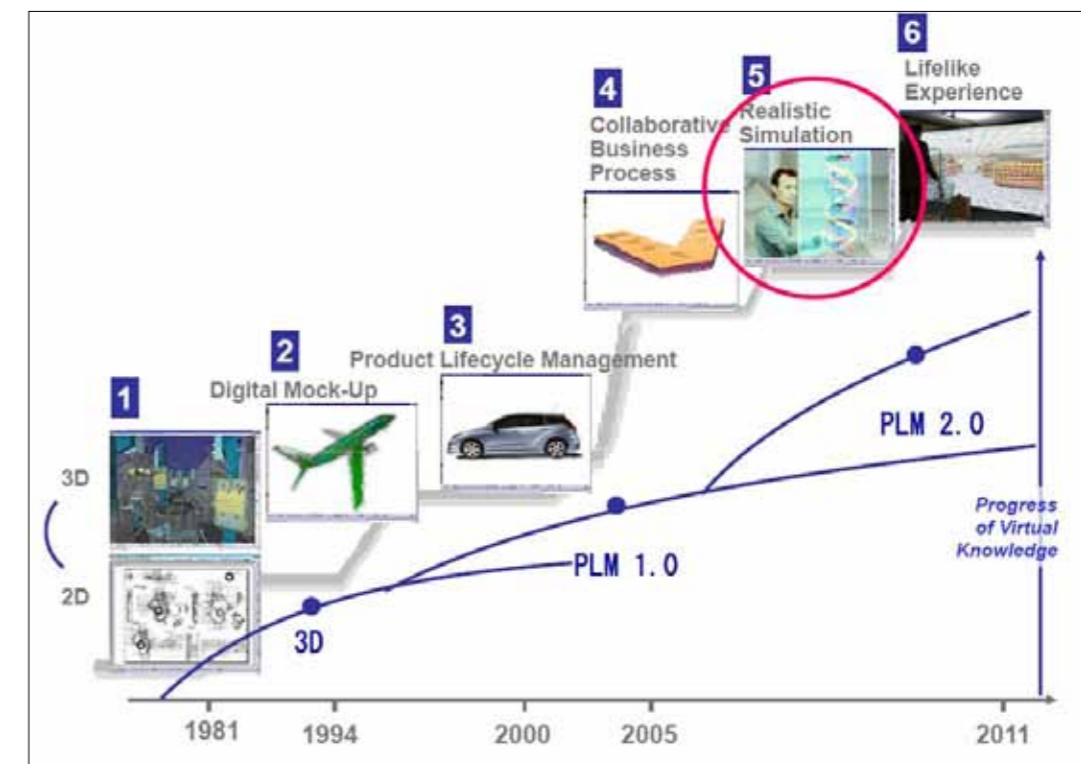
приступа, обједињује развој производа у простору и времену, обезбеђујући проток велике количине информација током целог процеса конструисања. Интегрисани приступ конструисања чини основу свеобухватнијег концепта управљања животним циклусом производа.

Управљање животним циклусом производа (PLM - Product Lifecycle Management) је системски приступ, који обухвата и разматра процес развоја производа од почетне идеје, преко експлоатације, до повлачења са тржишта и његово еколошко збрињавање. PLM као систем интегрише податке, технологију, специјализоване алате, процесе и људе обезбеђујући на тај начин главну базу података за компаније и њена повезана предузећа. Због тога PLM представља информатичку базу интегрисаног приступа развоја производа. Основне предности PLM-а се огледају у смањењу: времена изласка производа на тржиште, трошкова израде и испитивања прототипова, трошкова везаних за поновљена коришћења предходних података. Такође, овакав приступ дефинише основу за оптимизацију производа, смањење расхода кроз мањи утрошак материјала, енергије и потребног времена, уштеде кроз комплетну интеграцију инжењерских послова и унапређење квалитета производа. Језгро PLM приступа представља стварање централног система управљања и контроле свих релевантних информација о производу, користећи се технологијама које омогућавају манипулацију подацима и генерисање база знања. Оно што је најзначајније је да PLM системски прикупља „знање“ које се може поново користити за друге конструкције и за координацију симултаног развоја више сличних производа.

Концепт управљања животним циклусом производа, као своју основу користи интегрисани приступ конструисања, који се на основном нивоу технологија дефинише кроз CAD/CAM/CAE системе. CAD системи представљају скуп софтверских алата и технологија, који инжењерима пружају одређене погодности током рада на развоју конструкције производа, а које се пре свега односе на аутоматизацију конструкторских операција. Ефекти примене ових система огледају се у повећању ефикасности, креативности и квалитета. Пре-

започињања развоја технологије израде производа, или паралелно са тим активностима, потребно је извршити неопходне анализе и симулације понашања производа у експлоатационим условима. У ту сврху се користе CAE системи. Они се састоје од низа софтверских алата за анализе и симулирање физичких карактеристика будућег производа, као и за оптимизацију добијених решења према задатим критеријумима. По завршетку развоја конструкције производа, приступа се његовој производњи. У циљу рачунарске подршке и интеграције релевантних функција и активности, за ову намену користе се САМ системи. Они имају веома широко значење, обзиром да у општем случају

Интегрисани приступ конструисања

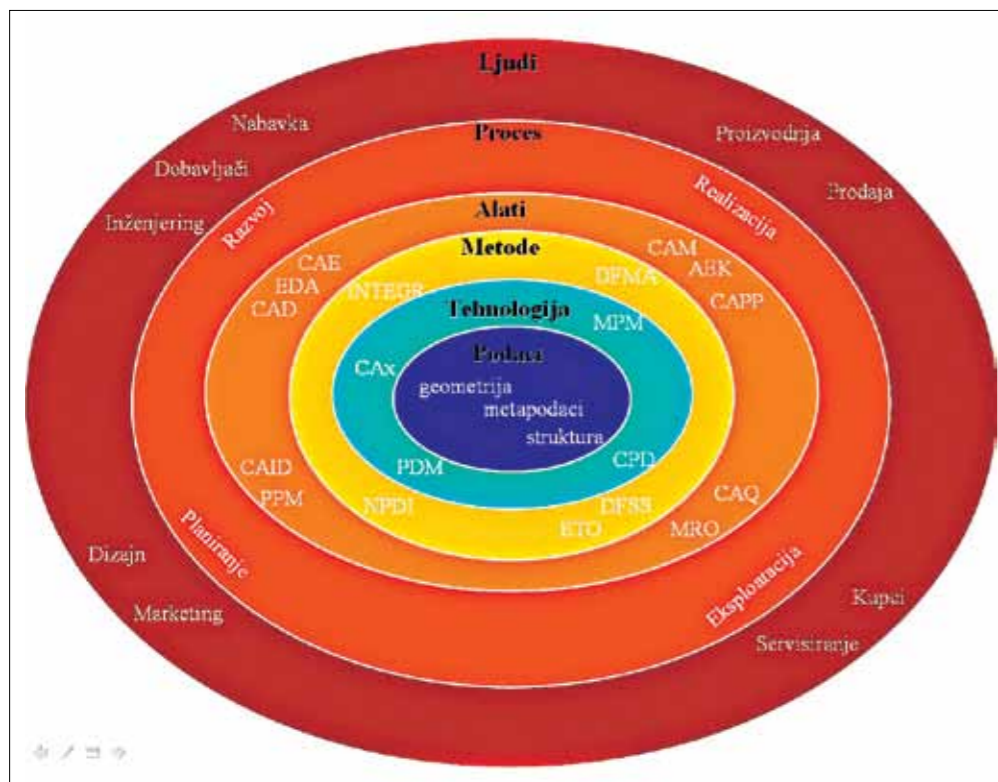

покривају велики број функција и активности које припадају различитим областима производних система, техника и технологија.

Кроз практичан пример и теоријско разматрање методе коначних елемената, показана је важност, неопходност и предност њеног коришћења током процеса конструисања. При томе, показано је да осим важности сагледавања ниво напона у конструкцији, степена сигурности и облика деформација, битни су и резултати који омогућавају поређење различитих конструкционих решења за исти ниво оптерећења. Такође, ова метода примењена у оквиру CAE, обезбеђује и добијање слике понашања конструкције у ситуацијама која се ретко могу јавити током животног циклуса производа (као што је разарање, екстремни услови оптерећења и др.), а битни су са аспекта конципирања крајњег решења ко

*Марко Поповић, магистар, асистент на Техничком факултету у Чачку

Управљање животним циклусом производа

Најава осам предавања и 12 предавача

МИЛАНА МИЛОВИЋ

Од марта до краја маја 2010. године, у оквиру Програма перманентног усавршавања чланова Инжењерске коморе Србије, одржано је седам предавања, којима је присуствовало 354 чланова ИКС. После летњег одмора, већ од половине септембра, наставља се циклус предавања. Према усвојеном плану и програму биће их осам, а одржаће их 12 предавача.

Већ 16. септембра, гост из Грчке, професор Агис Падопулос одржаће предавање са темом „Нови прописи за енергетску ефикасност зграда и њихов утицај на тржиште грађевинске индустрије“ („The new regulation for energy efficient buildings in Greece and its impact on the construction market“).

Предавање са темом „Нумеричко експериментална дијагностика носећих конструкција“ одржаће проф. др Ташко Манески, дипл. маш. инж.

Професор др Ненад Зрнић, дипл. маш. инж., са сарадником Владаном Миловановићем, дипл. маш. инж., одржаће предавање на тему „Европске норме из области лифтова: Новине и разлике у односу на постојеће

националне стандарде“.

„Регулисање и управљање саобраћајем на путевима и улицама“ је предавање др Јадранке Јовић, дипл. инж. саобр., које је требало „да се догоди“ још у мају, али је из оправданих разлога пребачено у нов термин – септембар–октобар.

Још једно предавање је из маја „пресељено“ у септембар–октобар, а реч је о предавању „Други језик урбанизма – идентитет, савремене развојне стратегије и промоција града“, које ће одржати мр Жаклина Глигоријевић, дипл. инж. арх., и мр Владимир Миленковић, дипл. инж. арх.

Предавање на тему „Примена микроармираних бетона“ одржаће проф. др Душан Петковић, дипл. грађ. инж.

Професор др Александар Петровић, дипл. инж. маш., и др Љубомир Петровић, дипл. инж. маш., одржаће предавање са темом „Примена ејектора – ињектора“.

Ванредни професор др Ратко Салатић, дипл. грађ. инж., и мр Славица Радовановић, дипл. грађ. инж., одржаће предавање са темом „Актуелни прописи за сеизмички прорачун објеката“.

СТРУЧНИ ТЕКСТ

AASHTO упутство за пројектовање коловозних конструкција

ГОРАН МЛАДЕНОВИЋ*

Ново AASHTO (American Association of State Highway and Transportation Officials) упутство за димензионисање коловозних конструкција, у новије време скраћено названо MEPDG (Mechanistic-Empirical Pavement Design Guide), представља јединствену и свеобухватну методологију за пројектовање и анализу нових и рехабилитованих, флексибилних и крутих коловозних конструкција.

При томе је пројектовање коловозних конструкција у MEPDG итеративан процес – резултат прорачуна су процена оштећености и равности коловозне конструкције, а не просте дебљине слојева. Прво се анализирају услови на конкретной локацији и на основу њих се дефинише прелиминарно решење нове или почетна стратегија рехабилитације постојеће коловозне конструкције. То решење се анализира имајући у виду пројектне критеријуме, као и потребан ниво поузданости у погледу предвиђања развоја оштећења и неравности.

У зависности од обима и детаљности располо-

живих података везаних за карактеристике материјала и саобраћајно оптерећење, MEPDG омогућава анализу на три хијерархијска нивоа. На највишем, нивоу I, захтевају се врло детаљни подаци који одговарају нивоу пројекта, док се на најнижем нивоу III користи читав низ default вредности добијених снимањем и калибрацијом на националном нивоу. Овакав хијерархијски приступ омогућава пројектанту флексибилност у погледу избора нивоа детаљности улазних параметара у функцији од значаја пројекта и расположивих средстава.

MEPDG користи низ заједничких улазних података везаних за саобраћајно оптерећење, климатске утицаје, карактеристике материјала и поузданост за све типове коловозних конструкција.

Као основни параметар за описивање карактеристика материјала коришћен је модул (повратни модул за све невезане и материјале у постелици коловозне конструкције, динамички или модул крутости за све асфалтне слојеве и модул еластичности за цемент-бетон и слојеве на бази хидрауличних везива). Поред тога, модели за прорачун

утицаја у коловозним конструкцијама користе и читав низ параметара који се мере или процењују у зависности од нивоа на коме се врши анализа.

У новој методи је напуштен концепт стандардних осовина и одговарајућих фактора еквиваленције и за моделирање саобраћајног оптерећења користе се спектри једно-, дво-, тро- и четвороосовинских оптерећења. Поред тога, специјалне конфигурације оптерећења могуће је укључити кроз посебне анализе.

У оквиру MEPDG укључено је моделирање климатских утицаја на материјале у коловозној конструкцији, стање напона и деформација, и развој оштећења. У ту сврху је развијен Интегрисани климатски модел (EICM) за моделирање стања температуре и влажности у слојевима коловозне конструкције и постелици на бази часовних података о температурама ваздуха, падавинама, брзини ветра, нивоу облачности и релативној влажности који се континуирано прикупљају у метеоролошким станицама широм Сједињених Држава.

Структурни модели за прорачун утицаја у флексибилним и крутим коловозним конструкцијама заузимају централно место у оквиру друге фазе анализе. За анализу крутих коловозних конструкција користи се метода коначних елемената, а процес је ефективно убрзан применом неуронских мрежа. У конкретном случају користи се програм ISLAB2000. За анализу флексибилних коловозних конструкција у овој фази развоја методе примењен је линеарно еластични вишеслојни модел JULEA. Метода коначних елемената постоји као могућност за анализу нелинеарног понашања тла и невезаних материјала на нивоу I и за сада је превасходно намењена за истраживачке сврхе.

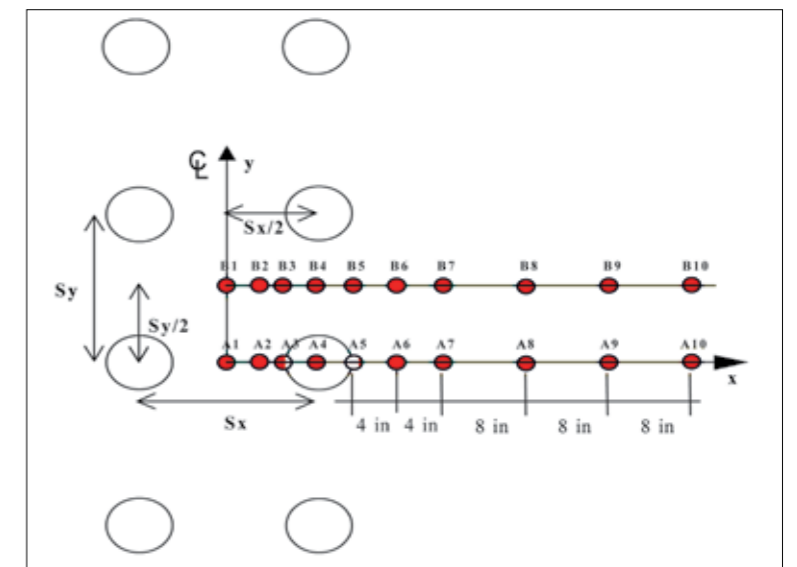
MEPDG користи преносне функције и регресионе зависности за предвиђање различитих индикатора стања. Ове зависности су калибрисане на основу података из LTPP (Long Term Pavement Performance Program) за већину модела. Специфични модели за поједине типове коловоза су:

- флексибилне коловозне конструкције и ојачања асфалтним слојевима
- укупна дубина колотрага у асфалтним слојевима, слојевима невезане подлоге и постелици,
- попречне пукотине проузроковане утицајем околине,
- мрежасте пукотине услед замора (саобраћајног оптерећења), одоздо нагоре,
- подужне пукотине услед саобраћајног оптерећења инициране на површини,
- рефлектоване пукотине у асфалтним слојевима преко постојећих флексибилних, полукрутих или крутих коловозних конструкција,
- равност (IRI);
- цементно бетонски коловози и ојачања бетоном
- денивелација плоча у спојницама JPCP,
- ефикасност преношења оптерећења (LTE) у спојницама JPCP,
- попречне пукотине услед саобраћајног оптерећења у JPCP коловозима,
- љуспање површине (укључено у IRI модел),
- растојање и ширина пукотина код CRCP,

- ефикасност преношења оптерећења (LTE) код CRCP,
- чупање зрна у CRCP коловозима,
- равност (IRI).

Вредновање различитих коловозних конструкција врши се на основу пројектних критеријума који су везани за понашање коловозних конструкција у фази експлоатације, а који се дефинишу у зависности од значаја пројекта, утицаја на безбедност и политике одржавања одговарајуће путне управе.

Анализа пројектне поузданости укључена је у MEPDG на конзистентан начин за све типове коловозних конструкција. Пројектант може спецификовати жељени ниво поузданости за све типове оштећења и равност, а одговарајући ниво поузданости зависи пре свега од последица проузрокованих краћим веком коловоза у односу на пројект-

ни период – с обзиром на одговарајући пројектни критеријум. Нивои поузданости могу се разликовати за различите видове оштећења и равност.

Ново AASHTO упутство прати и одговарајући софтвер који се тренутно налази у фази β тестирања. Софтвер је доступан на интернет адреси: www.trb.org/mepdg, одакле се може ископирати и инсталирати на појединачним рачунарима. Међутим, да би могао да ради, потребно је да постоји континуирана интернет конекција која успоставља везу између конкретног рачунара и сервера на коме се налазе контролне датотеке.

У свом садашњем облику MEPDG метода је примарно намењена примени у Сједињеним Државама, с обзиром на то да користи англискоамерички систем мерних јединица. Међутим, размишља се о развоју метричке верзије, поготово ако се неке друге земље које су показале заинтересованост, попут Канаде, укључе у пројекат. Међутим, поред система мерних јединица постоје и нека друга ограничења, или специфичности, која у овом тренутку лимитирају примену методе у другим земљама.

*Др Горан Младеновић, доцент Београдског универзитета на Грађевинском факултету

Награда Ранко Радовић 2010

УЛУПУДС - Удружење ликовних уметника примењених уметности и дизајнера Србије, као оснивач, и Архитектонски факултет у Београду, Факултет техничких наука Нови Сад - Департамент за архитектуру и урбанизам, Институт за архитектуру и урбанизам Србије, Задужбина Илије Милосављевића Коларца, Урбанистички завод Београда, Потисје Кањижа А.Д. - члан групе TONDACH, Инжењерска комора Србије, као суоснивачи - објављују

Јавни позив – конкурс

за доделу Награде Ранко Радовић, која је основана са циљем да подстиче, развија и афирмише критичко-теоријску мисао у области архитектуре и архитектонско стваралаштво.

Одбор за доделу Награде Ранко Радовић

Одбор чине представници Оснивача и по један представник Суоснивача и то:

- мр Марта Вукотић Лазар, ист. ум. – УЛУПУДС (председник)
- мр Бранка Гугољ, ист. ум. – УЛУПУДС
- Владимир Ловрић, дипл. инж. арх. – УЛУПУДС
- Стеван Жутић, дипл. инж. арх. – УЛУПУДС
- проф. Живојин Бата Кара-Пешић, дипл. инж. арх. – Задужбина Илије Милосављевића Коларца
- доц. др Мирјана Ротер Благојевић, дипл. инж. арх. – Архитектонски факултет у Београду
- доц. др Дарко Реба, Факултет техничких наука у Новм Саду, Департамент за архитектуру и урбанизам
- др Мила Пуцар, дипл. инж. арх. – ИАУС, Београд

- др Владан Ђокић, дипл. инж. арх. – Инжењерска комора Србије
- др Мирјана Поповић Радовић – представник породице, супруга проф. др Ранка Радовића

На основу Правилника о додели Награде Ранко Радовић који је донео Оснивач именовани су чланови три жирија за три категорије Награде, која се додељују за:

1. критичко-теоријске текстове о архитектури објављене у претходној календарској години као и у текућој години до датума доделе награде, и то за критике, есеје, књиге, предавања и писану реч уопште;
2. телевизијске емисије, изложбе или мултимедијалне презентације и
3. реализовано архитектонско дело довршено у истом периоду.

КОНКУРСИ

Жири Награде

Категорија (1)

1. Драган Живковић, дипл. инж. арх. (председник)
2. доц. др Александар Игњатовић, дипл. инж. арх.
3. Владимир Митровић, ист.ум.

Категорија (2)

1. доц. Иван Рашковић, дипл. инж. арх. (председник)
2. др Радивоје Динуловић, дипл. инж. арх.
3. мр Бранко Павић

Категорија (3)

1. Драган Маринчић, дипл. инж. арх.(председник)
2. Миленија Марушић, дипл. инж. арх.
3. мр Владимир Миленковић, дипл. инж. арх.

Право учешћа на конкурсима имају појединци, установе, удружења струковних организација, као и сва заинтересована лица која су остварила резултате у једној од три категорије, са територије Србије, као и из других земаља. Конкурс је расписан у складу са Правилником Награде Ранко Радовић и траје до 15 октобра 2010. године.

Начин достављања конкурсних радова

КАТЕГОРИЈА (1) доставити

1. оригинални материјал (3 примерка за сваког члана жирија и 1 примерак за потребе изложбе и архиву)
2. ЦД са насловном страном рада и личну фотографију (за каталог, у резолуцији за штампу)

КАТЕГОРИЈА (2) доставити

1. материјал на ЦД-у или ДВД-у (3 примерка за сваког члана жирија)
2. ЦД са насловном страном рада и личну фотографију (за каталог, у резолуцији за штампу)

КАТЕГОРИЈА (3) доставити

1. фотографије и цртеже на пануу 100x70 цм (70x100 цм).
2. ЦД са илустрацијама објекта (као додатни материјал за Жири) и личном фотографијом (једна илустрација и лична фотографија ће бити искориштене за потребе каталога, доставити 3 примерка за сваког члана жирија)

Награда се додељује 21. децембра 2010. године и састоји од :

1. Плакете
2. Повеље
3. Новчаног износа

Пријављивање

Правилник Награде Ранко Радовић, елементи конкурса и електронски формулар за пријаву на конкурс за доделу Награде Ранко Радовић налазе се на веб адреси:
www.ulupuds.org.rs/Aktuelnosti.htm

Конкурсни радови се достављају на адресу:
Удружење ликовних уметника примењених уметности и дизајнера Србије - УЛУПУДС Теразије 26/II
11103 Београд 4, Србија
Поштански фах **87, ПАК 106806**
Телефон **011/2688-721**
Е-mail:
ulupuds@beotel.net
admin@ulupuds.org.rs
са назнаком **За Награду Ранко Радовић 2010.**
Крајњи рок за пријем радова је **15. октобар 2010. године.**

Трошкове слања радова сноси сам аутор. Приспели конкурсни радови могу да се преузму у Удружењу (Теразије 26/2, Београд, Србија) по завршетку изложбе свих приспелих радова. У случају да аутор не преузме свој рад до наведеног рока, УЛУПУДС не преузима обавезу чувања рада. У случају да аутор жели да му се рад врати поштом трошкове враћања сноси сам аутор. У случају да аутор жели да поклони свој конкурсни рад пожељно је да то буде наглашено у пријави.

Изложба

Учесници конкурса ће бити презентовани на заједничкој изложби свих приспелих радова која ће бити отворена у **Задужбини Илије Милосављевића Коларца**, у Музичкој галерији, на дан доделе Награде **21. децембра 2010. године** и трајаће недељу дана. Током јануара 2011. године изложба ће бити одржана на **Факултету техничких наука у Новом Саду.**

Каталог

Учесници конкурса пријавом потврђују своју сагласност да им рад буде изложен на заједничкој изложби свих приспелих радова на којој ће бити истакнути добитници Награде. Сви излагачи имају право на по један примерак каталога који могу преузети на дан доделе Награде. Трошкове накнадног слања каталога поштом сноси сам аутор.

Куће од непечене глине природни су клима уређаји

Глина или како се у овом поднебљу још зове и иловача је традиционални, по квалитету непревазиђени материјал за грађење на подручјима где је има у довољним количинама. Готово на свим континентима, осим на половима, људи су градили и још увијек граде објекте за становање од непечене глине. Средња Европа је нарочито богата глином, а ту се налази и Србија. То је био повод доц. др Милану Кекановићу, да реафирмише глину-иловачу као вишемиленијумски грађевински матријал, односно, да конструише специјалне опеке од непечене иловаче с којима је могуће зидати без специјалне обучености - практично без виска.

МИЛАН КЕКАНОВИЋ*

Зашто данас треба градити куће за становање од глине-иловаче?

Постоји неколико основних разлога које непечена глина истовремено задовољава за разлику од многих других материјала који то не могу. То је економска и еколошка оправданост, пожарна отпорност, изолација и зими и лети, сигурност и трајност као и одлична микро клима простора, јер овај материјал функционише као природни клима уређај. Из ових разлога градња опекама од непечене глине

– ћерпичем била би апсолутно прихватљива. Опеке би се повезале везивом које би био од исто таквог материјала – лаки малтер од креча и иловаче са додатком пуниоца (гранулирани стиропор) и на тај начин би се добили стамбени објекти који ће обезбедити идеалну микро климу зими, а нарочито у летњем раздобљу. Наиме, ови зидови регулишу влажност у просторијама на потпуно природан начин, без потребе за клима уређајем. С друге стране, такође, везано за лето, имамо проблем код данашње градње с класичном изолацијом коју постављамо на спољну страну зграде, најчешће стиропор или камену вуну, која и функционише током зиме, али

лети - никако. Када сунце данима загрева фасаду на плус 50 степени Целзијуса, колико год ставили дебелу изолацију на спољну страну део топлоте ће ући у зидове. Проблем је што током ноћи, кад би се топлота могла вратити назад (избацити), та моћна изолација то не допушта. Топлота се дан за даном акумулира у зидовима и онда је једино решење постављане клима уређај. Код грађевина зиданих ћерпичем, да бисмо поправили термичко стање за зиму било би довољно да се кућа и зида и омалтерише термомалтером и са спољне, и са унутрашње стране. Термо малтер нема тако добру изолацијску моћ (коэффициент топлотне проводљивости креће се око 0,06 – ради упоредбе, стиропор има 0,04), и лети ако би се и загрејао, преко ноћи би се охладио. Термо малтер је иначе паропропусан приближно као што је и сам зид од ћерпича, што је врло важно јер се дифузија водене паре мора одвијати неометано. Ако ставимо другачију термоизолацију у облику стиропора који је тешко паропропустан или у облику камене вуне коју морамо заштити да не би добијала влагу, опет смо затворили те зидове и кућу претворили у најлонску кесу. У градовима диљем САД све је већи проблем појава буђи у објектима. Тај феномен посебно је постао уочљив после поплава у Њу Орлеансу, односно, после преласка урагана „Катрина“, преко те територије САД. Чудно је да у Америци поуздано не знају због чега се то дешава. Наиме, данас у том крају, у осталом као и на целој територији САД, користе се искључиво вештачки грађевински матријали у монтажној лакој градњи. Дрво је ту најчешће само декорација или маска, јер је превисе скупо. Главни проблем објеката изграђених од вештачких матријала је што немају природног проветравања, дифузију и „дисање“ зидова. Наиме, без природног проветравања и „дисања зидова“ стварају се изванредни услови за развој микроорганизама и гљивица, односно, стварању буђи. Значи, поента је да се тако гради како би зидови могли бити паропрусни – морају дисати. Стари градитељи су водили рачуна о тој физикалној законитости. Међутим, тренд брзог грађења и нава-

лентност хемијске индустрије довео је до тога да смо неке ствари случајно или намерно заборавили и више нисмо у стању испоштовати ту пародифузност и природност становања. На жалост, данас у нашој држави постоји не мали број „неимара“ који желе увести „контејнер градњу“. Без икаквих аргумената и познавања грађевинске физике, пропагирају градњу таквих кућа, тврдећи да лети водена пара иде са спољне стране на унутрашњу и да са парном браном на фасади (лим, полимер и слично) треба то спречити, што апсолутно није тачно и исправно, бар не у условима континенталне климе, односно, нашег климата. То се евентуално може применити у условима Индонезије и Јужне Америка где је изузетно висока спољна влажност, али и то зависи од спољне температуре ваздуха, да ли ће бити баш тако. Наиме, ту се прави основна грешка на коју у овом тексту желим указати.

Не облачити зидове у «најлонску кесу»

Неке ствари се не могу само израчунати без дубљег улажења у физикално понашање, у овом случају и ваздуха и материјала зида кроз који улази или излази водена пара. Ако би грубо посматрали притиске засићења водене паре у односу на температуру унутрашњег простора и у спољашњим условима и ако би рачунали парцијалне притиске водене паре унутар просторија и на спољној страни зидова, лети би заиста добили резултате по којима водена пара има виши притисак споља у односу на унутрашњу страну и могли би закључити да ће водена пара улазити у просторије, а не обрнуто. Водена пара ће улазити у просторије једино ако отворимо прозоре и врата (што иначе погрешно и чинимо) али не и преко зидова. Преко зидова не може улазити влага јер ако је спољна температура висока онда је и спољни део зида загрејан и исушен (без влажности) и тај део зида без влаге ће повлаћити влагу са унутрашње стране зида који има већу влажност. На тај начин ће повлаћити и влагу из просторија. Према томе, зид је у стању то урадити под условом да га нисмо „обукли

у најлонску кесу”. Овде су вероватно погрешиле америчке колеге који су своје еколошке куће од дрвета, грађене пре педесет и више година, због „погрешне рачунице” кретања дифузије водене паре, заменили кућама са решењима зидова који „не дишу”, и сада имају проблем са гљивама и микроорганизмима којима погодује влага и нарочито у последње време, кисела средина узрокована све већим загађењем и климатским променама.

Оптимално грађење ћерпич-набојем

Један модел идеалне, здраве и економски прихватљиве градње би био зид од ћерпича, у дебљини

од најмање 38 до 51 центиметара као некада, који би био омалтерисан са спољне и унутрашње стране термомалтером. Термомалтер је малтер на бази пунилаца, као што је млевени стиропор, најбоље у комбинацији с цементом и крећом и имао би улогу термоизолације, док креч истовремено регулише микроклиму, јер је хидроскопан и паропропустан. Такав зид би задовољавао и летње услове без потребе за клима уређајем, а исто тако и зимске - по питању енергетске ефикасности, с добром акумулацијом и слабом могућношћу за губитке кондукцијом и трансмисијом, нарочито ако бисмо зидове и зидали са поменутих термомалтером. Да ова идеја - изградња објеката за становање од ћерпича, креће ка својој реализацији, говори податак моје сарадњактивности са регионалним лидером у производњи кровопокривача од печене глине (керамички цреп) - “Потисје-Кањижа” која ради у саставу Аустријског концерна Тондацх, да се покрене производња ове врсте опеке - ћерпича. Већ је разговарано да се крене са, тако да кажем, три врсте нове-старе опеке: непечене, делимично печена и печена. Значи три су могућности. Прва је употреба непечене опеке која има све природне одлике земљаног зида с регулисањем микроклиме, друга - полупечена која би исто требала имати те одлике с тиме да би с њоме решили проблем осетљивости на влагу и губитка носивости и трећа - печена која би имала задовољену чврстоћу, али с друге стране не регулише довољно добро микроклиму.

Мане кућа од набоја - ћерпича

Поред добрих страна, куће од набијанице или ћерпича имају и неких лоших страна. Лоша страна овог материјала (набијаница или непечена цигла) је његово понашање у случају да дође до влажења. У сувом стању, ако би је испресовали, ове опеке би могле да задовоље све захтеве везане за носивост. То знаћи да би имале исту носивост као да је печена. Проблем је ако добије влагу на било који начин и тада њена носивост опада. Када то не би било тако, овај би се материјал могао користити и код већих објеката. Овај се проблем може превладати и конструктивно - да скелет зграде буде армирано бетонски, а да непечена опека буде испуна. Дакле, чак и да нема зајемчену носивост може се користити. Конкретно, кућа би се градила са класичним бетонским темељима са хидроизолацијом, што значи да би зид од ћерпича-набоја, практично био без могућности да увуче капиларну влагу из земље како је то данас случај са старим кућама од набоја и ћерпича које немају хидроизолацију. На овај начин би се „остварила сарадња” традиције и модерног начина грађења објеката - темељ би био од бетона са хидроизолацијом, а на њему би се градили земљани зидови. Наравно, код сваке куће постоји и плафон који би могао да се реши плочама од непечене земље са кречом.

Препреке у кориштењу ћерпич - набоја

Прави је проблем што се у грађевинарству одвикло од система кориштења непечене опеке. Када би се еколошки приступ више ценио, вероватно би се то могло променити. У осталом, зато с “Тондах-Потисјем” радимо на томе да понудимо тржишту један нови облик опеке који би омогућио бржу и лакшу градњу. Наиме, ми смо једноставно с модернизацијом и монтажном, такозваном “сувом градњом”, која је брза али врло често и нееклошка и нездрава, неке занате изгубили, заборавили. Конкретно, зидарске и тесарске грађевинске вештине-занати, ретко где се данас у Србији уче, а пре смо по том питању били, европска велесила. Како бисмо парирали монтажној градњи тржишту би требало понудити тако конструисане опеке за зидове и материјал за кровове, којим практично и не квалификовани, односно, полуквалификовани радници-мајстори могу квалитетно извести радове. За производњу ћерпич-опека у “Тондах-Потисју” у Кањижи потребно је обезбедити посебну пресу (то ћемо ускоро учинити) која је у стању да обезбеди квалитетну опеку, а то значи да има носивост већу 10 мега паскала у сувом стању. Таква опека би могла да се користи и за вишеспратне објекте, под условом да су постојане и у навлаженом стању. Једно решење је да опеке буду полупечене, а друго - да такве опеке буду хемијски активирани у смислу да имају носивост и стабилност како у сувом тако и у влажном стању.

* Аутор је доктор техничких наука, специјалност - грађевински материјали, а ради на Грађевинском факултету у Суботици са звањем доцента.

